

**Vanhemman ja kasvattajan luottamuksen rakentuminen
varhaiskasvatuksen aloituksessa**

Kati Laaksonen

Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma
Syyslukukausi 2017
Kasvatustieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Laaksonen, Kati. 2017. Vanhemman ja kasvattajan luottamuksen rakentuminen varhaiskasvatuksen aloituksessa. Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. 92 sivua.

Vanhempien ja kasvattajien yhteistyöllä varhaiskasvatuksen aloituksessa on merkitystä lapsen varhaiskasvatuksen aloituksen sujumiseen, mutta se on myös alku vanhemman ja kasvattajan välisen luottamuksen rakentumiselle. Luottamus on yhteistyön avain, ja hyvä yhteistyö puolestaan mahdollistaa vanhempien osallisuuden lapsensa varhaiskasvatukseen. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan sitä, millaisia kohtaamisen ja vuorovaikutuksen tilanteita vanhemmilla ja kasvattajilla on lapsen varhaiskasvatuksen aloituksessa. Lisäksi tutkimuksessa selvitetään, millaisista luottamukseen liittyvistä asioista vanhemmat, tässä tutkimuksessa äidit, puhuvat, kun lapsi on ollut muutamia kuukausia päiväkodissa.

Tutkimukseni on osa *Lasten polut varhaiskasvatuksessa* -tutkimusta ja sen osa-hanketta *Lapsen siirtymä kotihoidosta alle kolmivuotiaiden päiväkotiryhmään*, joka toteutetaan Jyväskylän yliopistossa. Tutkimukseni on laadullinen tutkimus, jonka aineistona on viiden, alle 1,5 -vuotiaan lapsen, äidin haastattelut. Äitien haastattelut on tehty, kun lapset ovat olleet noin neljä kuukautta hoidossa. Analyysimenetelmänä toimi teoriasidonnainen sisällönanalyysi.

Äitien ja kasvattajien välinen yhteistyö ja luottamus rakentuivat varhaiskasvatuksen aloituksessa erilaisissa kohtaamisen tilanteissa, kuten kotikäynneillä ja päiväkotiin tutustumisessa sekä myöhemmin päivittäisten kohtaamisten kautta. Äidit halusivat rakentaa luottamuksellisen suhteen kaikkiin lapsen kasvattajiin, mutta lapsen omahoitajalla oli tärkeä merkitys varhaiskasvatuksen aloituksessa. Äitien puheista löytyi neljä luottamusta rakentavaa asiaa: vanhemman ja kasvattajan välinen vuorovaikutus, lapsen ja kasvattajan hyvä suhde, kasvattajan toiminnan lapsilähtöisyys ja sensitiivisyys sekä päiväkoti instituutiona.

Avainsanat: kasvatusyhteistyö, varhaiskasvatuksen aloitus, luottamus, luottamuksen rakentuminen

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

1	JOHDANTO	5
2	VANHEMMAN JA KASVATTAJAN KASVATUSYHTEISTYÖ	8
	2.1 Kasvatuskumppanuudesta kasvatusyhteistyöhön.....	8
	2.2 Varhaiskasvatuksen aloitus kasvatusyhteistyötä rakentamassa	11
	2.2.1 Ekologinen näkökulma vanhemman ja kasvattajan yhteistyöhön.....	11
	2.2.2 Vanhempien ja kasvattajien välinen vuorovaikutus.....	13
	2.2.3 Yhteistyö käytännössä	17
3	LUOTTAMUS	21
	3.1 Luottamus-käsitteen määrittelyä.....	21
	3.2 Vanhemman ja kasvattajan välistä luottamusta rakentavat tekijät	24
	3.3 Vanhemman ja kasvattajan välisen suhteen institutionaalisuus	29
4	TUTKIMUSKYSYMYKSET	32
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	33
	5.1 Tutkimukseen osallistujat ja haastattelu aineistonkeruumenetelmänä	34
	5.2 Aineiston analyysi	36
	5.3 Eettiset ratkaisut.....	40
6	TULOKSET	44
	6.1 Erilaiset kohtaamisen tilanteet varhaiskasvatuksen aloituksessa	44
	6.2 Vuorovaikutus luottamusta rakentamassa	47
	6.2.1 Vanhempien ja kasvattajien välisestä vuorovaikutuksesta puhuttua	48
	6.2.2 Vanhempien keskinäisestä vuorovaikutuksesta puhuttua.....	53
	6.3 Lapsen ja kasvattajan suhde	54

6.4 Kasvattajan toiminta.....	56
6.5 Päiväkoti instituutiona	60
7 POHDINTA.....	63
7.1 Vanhemman ja kasvattajan välisen luottamuksen rakentumiseen vaikuttavat seikat	64
7.2 Tutkimuksen luotettavuus	72
7.3 Tutkimuksen merkitys ja jatkotutkimusmahdollisuudet	75
LÄHTEET	81
LIITEET.....	89

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatuksen aloitus ja kodin ulkopuoliseen hoitoon siirtyminen on iso asia lapselle, mutta se on myös koko perheen prosessi (Karikoski & Tiilikka 2011, 79) ja usein myös uuden elämänvaiheen alku. Kun vanhempi jättää lapsensa koko päiväksi hoidettavaksi ja kasvatettavaksi kodin ulkopuoliselle ihmiselle, täytyy hänen luottaa ja uskoa tämän ihmisen hyvyteen ja kykyihin hoitaa lasta. Oma lapsi on ehkä kallisarvoisinta mitä voi toiselle ihmiselle antaa luotettavaksi.

Tällaisessa siirtymässä kohtaavat kaksi lapsen ympäristöä, koti ja varhaiskasvatus. Se, miten näissä eri ympäristöissä olevat lapselle merkitykselliset ihmiset, tässä tapauksessa vanhemmat ja kasvattajat, ovat yhteydessä ja kommunikoi keskenään, vaikuttaa siihen kuinka hyvin lapsen siirtymä sujuu (Brooker 2008, 50). Vanhempien ja kasvattajien välinen hyvä vuorovaikutus on tärkeää sekä yhteistyölle että luottamuksen rakentumiselle (mm. Blue-Banning, Summers, Franklin, Nelson & Beegle 2004, 167–168; Adams & Christenson 2000, 478, 490). Ilman luottamusta yhteistyö ei puolestaan rakennu tehokkaaksi (Adams & Christenson, 479). Voidaan sanoa, että luottamus lisää yhteistyötä ja toisaalta yhteistyö vahvistaa luottamusta, ne ovat siis toisistaan riippuvaisia ja vahvistavat toinen toistaan (Keen 2007, Poikonen & Lehtipään 2009, 85 mukaan). Sekä vanhemmat että kasvattajat korostavat laadukkaan yhteistyön edellytyksenä molemminpuolista luottamusta ja kunnioitusta (Keen 2007, 340).

Omassa tutkimuksessani olen kiinnostunut vanhempien ja kasvattajien luottamuksen rakentumisesta varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa vanhempien näkökulmasta. Tuon tutkimuksessani esille kohtaamisen ja vuorovaikutuksen tilanteita, joita vanhemmilla ja kasvattajilla on hoidon alussa ja ensimmäisten kuukausien aikana. Lisäksi tarkastelen sitä, minkälaisista luottamukseen liittyvistä asioista vanhemmat puhuvat, kun lapsi on ollut muutamia kuukausia hoidossa. Vaikka omassa tutkimuksessani kaikki tutkimukseen osallistujat olivat äitejä, lähtökohtana tutkimuksessani oli kuitenkin tutkia yleisesti vanhempien luottamusta kasvattajiin. Siksi käytän omassa tutkimuksessani vanhempi-sanaa, muun

muassa tutkimukseni otsikoinnissa. Toivon tutkimukseni selvittävän, miten luottamus vanhempien ja kasvattajien välillä rakentuu, ja millaisia keinoja tämän luottamuksen syntyyn on löydettävissä lapsen varhaiskasvatuksen alkuvaiheessa.

Tutkimuksen tekeminen vanhempien ja varhaiskasvatuksen kasvattajien välisen luottamuksen rakentumisesta on tärkeää, koska tutkimusta on olemassa vielä melko vähän (Kikas ym. 2011, 24). Uusi varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 korostaa vanhempien osallisuutta lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja kehittämiseen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 33). Hyvät kokemukset yhteistyöstä ja luottamus kasvattajia kohtaan puolestaan edistävät vanhempien osallisuutta (Rautamies, Laakso & Poikonen 2011, 203), joten tutkimuksen tekeminen on siltäkin osin mielekästä ja tärkeää.

Tutkimukseni on osa *Lasten polut varhaiskasvatuksessa* -tutkimusta ja sen osa-hanketta *Lapsen siirtyminen kotihoidosta alle kolmivuotiaiden päiväkotiryhmään*, joka toteutetaan Jyväskylän yliopistossa. Tutkimusprojektiin sisältyy yhteistyötä Skotlannin, USA:n, Brasilian, Uuden-Seelannin, Australian ja Samoan kanssa, joissa kerätään samankaltaista aineistoa. Oman pro gradu -tutkimukseni kohde-ryhmänä on syksyllä 2016 yhdessä suomalaisessa päiväkodissa aloittaneiden alle 2v. lasten vanhemmat. Aineistonani on viiden äidin haastattelut, jotka on tehty lapsien oltua päivähoidossa noin neljän kuukauden ajan. Haastattelut on tehnyt tutkimusprojektin vastuullinen tutkija, Jyväskylän yliopiston varhaiskasvatuksen apulaisprofessori Niina Rutanen. Haastattelujen yhteydessä on katsottu nauhoitteita lasten arjesta päiväkodissa. Näistä videoista tutkija ja äiti keskustelivat haastattelujen aikana. Tutkimukseni on laadullinen tutkimus, jonka aineiston analysoin teoriasidonnaista sisällönanalyysia käyttäen.

Tutkimukseni jäsentyy niin, että ensin määrittelen vanhemman ja kasvattajan yhteistyötä ja yhteistyön käytäntöjä. Pohjana tälle on Bronfenbrennerin ekologinen kehitysteoria. Tämän jälkeen kirjoitan luottamuksesta ja luottamuksen rakentumiseen vaikuttavista seikoista. Keskityn tutkimuksessani siihen, että luottamus on jotain, joka rakentuu vuorovaikutuksessa ihmisten välillä. Toi-

saalta en voi myöskään täysin rajata pois luottamusta institutionaalisisena suhteena, jossa luottamus perustuu yksilön ammattiasemaan, rooliin jossain instituutiossa.

2 VANHEMMAN JA KASVATTAJAN KASVATUS- YHTEISTYÖ

Varhaiskasvatuslaissa (36/1973) kasvattajien tehtäväksi määritellään toimiminen yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä vanhemman tai muun huoltajan tukeminen kasvatustyössä. Myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 32) huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä pidetään tärkeänä. Yhteistyön tavoitteena on sitoutua lapsen terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Keskeistä tässä yhteistyössä on luottamuksen rakentaminen, tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus.

Tämä vanhemman ja kasvattajan yhteistyö on kuitenkin melko monimutkainen ja dynaaminen prosessi, johon vaikuttavat niin yhteistyösuhteessa olevien henkilökohtaiset ominaisuudet kuin heidän institutionaalisiin rooleihin, vanhemman ja kasvattajan rooleihin, kohdistuvat odotukset. (Keyes 2002, 178, 186.) Tässä luvussa kerron, miten kasvatusyhteistyö määritellään, mitkä asiat ovat keskeisiä yhteistyön rakentumisessa ja mitä yhteistyö on konkreettisesti varhaiskasvatuksen aloituksessa.

2.1 Kasvatuskumppanuudesta kasvatusyhteistyöhön

Vanhempien ja kasvattajien vuorovaikutusta on vuosien ja vuosikymmenien aikana tarkasteltu eri näkökulmista ja siitä on myös käytetty erilaisia nimityksiä. Se mitä nimitystä (yhteistyö, tukeminen, kasvatuskumppanuus) kulloinkin on käytetty, heijastelee käsityksiä eri aikakausien kodin ja julkisten instituutioiden kasvatusyhteistyön luonteesta sekä vuorovaikutuksessa olevien vallasta ja asemasta. Karila (2006, 92) kirjoitti vuonna 2006 varhaiskasvatuslaista, joka on nyt jo yli 40 vuotta vanha, miten yhteistyöstä puhutaan tukemisen näkökulmasta ja

silloin painotetaan asiantuntijatiedon keskeistä roolia ja vanhempien vähäisempää roolia yhteistyössä. Varhaiskasvatustietoa (36/1976) on päivitetty vuonna 2015 ja nyt siinä puhutaan vanhempien tai muiden huoltajien sekä kasvattajien yhteisestä toiminnasta lapsen parhaaksi, mutta myös kasvattajien roolista vanhempien kasvatustyön tukijana.

Suomalaisessa varhaiskasvatuksen kontekstissa yhteistyön terminä on pitkään ollut käytössä kasvatuskumppanuus. Kansainvälisessä kirjallisuudessa on käytetty muun muassa termejä *partnership* (esim. Keen 2007; Drugli & Undheim 2012) sekä *relationship* (mm. Brooker 2010; Rentzou 2011) kuvaamaan yhteistyötä vanhempien ja kasvattajien välillä. Kasvatuskumppanuuden luomisen ja kehittämisen lähtökohtana on ollut lapsen etu ja lapsen tarpeet (Poikonen & Lehtipää 2009, 73). Kun haluttiin korostaa vanhempien osallisuuden tärkeyttä lapsensa varhaiskasvatuksessa, termiksi yhteistyölle vakiintui kumppanuus (Alasuutari 2010, 150). Kumppanuusajattelun ajatellaan korostavan kasvattajien ja vanhempien tasavertaisuutta, molemminpuolista kunnioitusta, vanhempien osallisuutta ja kuulluksi tuleamista sekä kasvattajien vastuullisuutta vanhempien suuntaan. Kun puhutaan kasvatuskumppanuudesta, ajatellaan että sekä vanhemmilla että kasvattajilla on olennaista tietoa lapsesta ja että heillä on yhteisiä tavoitteita lapsen varhaiskasvatuksessa. Kasvatuskumppanuus edellyttää vuorovaikutusta, joka on vastavuoroista, jatkuvaa ja sitoutunutta. Vanhempien asiantuntijuus ja tieto nähdään tärkeänä. Suomessa kumppanuus on nähty tasa-arvoisena kommunikointina kasvattajien ja vanhempien välillä ja vanhempien asiantuntijuutena heidän lastaan koskevilla asioilla. Tämä on toki haastanut perinteisen suomalaisen varhaiskasvatuksen, joka on nojannut asiantuntijuuteen ja ammatilliseen tietoon. (Karila, 2006, 92–94; Alasuutari 2010, 150.)

Uusi valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, puhuu kuitenkin kasvatuskumppanuus-termin tilalla varhaiskasvatuksessa tapahtuvasta kasvatusyhteistyöstä. Muutoksen taustalla saattavat olla muuttuneet ajatukset kasvatuskumppanuudesta ja yhteistyöstä, joita muun muassa Onnismaan (2010) on kuvannut. Kasvatuskumppanuuden ajatellaan pohjaavan vapaaehtoisuuteen ja sen ajatellaan olevan melko intiimi

termi kuvaamaan vanhemman ja kasvattajan suhdetta, jota voidaan pitkälti ajatella asiakkaan ja julkisen palvelun tarjoajan välisenä suhteen. Kasvatusyhteistyö-termiä voidaan puolestaan pitää toiminnallisena käsitteenä. Siinä keskeisenä on yhteistyösuhteessa olevien yhteinen tavoite ja tekeminen. (Onnismaa 2010, 256.)

Vaikka yhteistyöstä käytettävä termi on uuteen Valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan muuttunut ja yhteistyöstä on kirjoitettu siinä hieman eriytyliin kuin aikaisemmin, on asian sisältö pitkälti pysynyt samana. Uudessa suunnitelmassa puhutaan konkreettisista yhteistyötilanteista ja yhteistyön monista muodoista, kuten päivittäisistä keskusteluista, lapsen varhaiskasvatussuunnitelma keskusteluista tai keskusteluista suunniteltaessa lapsen erityistä tukea. Uudessa suunnitelmassa puhutaan myös vahvemmin vanhempien osallisuudesta toiminnan ja tavoitteiden suunnitteluun sekä lasten vanhempien keskinäisestä verkostoitumisesta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 33.)

Vanhempien ja kasvattajien yhteistyössä on keskeistä keskustella kasvatustyöhön liittyvistä arvoista, tavoitteista ja vastuista (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 32). Kasvatusyhteistyön syntymiseen ja kehittymiseen vaikuttaakin se, minkälaiseksi vanhemmat ja kasvattajat ajattelevat oman roolinsa ja vastuunsa yhteisessä kasvatustehtävässä, painottuuko siinä asiantuntija-, vanhempi- vai kumppanuuskeskeisyys. Vanhempien ja kasvattajien tulisi nähdä omien rooliensa luonnollinen erilaisuus, mikä auttaa ymmärtämään myös erilaisen näkökulman asioiden tarkastelussa. (Poikonen & Lehtipää 2009, 74–75.)

Uuden Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) mukaan yhteistyössä korostetaan vahvasti vuorovaikutteisuutta, mutta kasvattajien vastuulla on olla aloitteellinen ja aktiivinen. Erityisen merkityksellistä yhteistyön on varhaiskasvatuksen siirtymätilanteissa esimerkiksi juuri päivähoidon aloitusvaiheessa. Keskeistä on lisäksi pyrkiä rakentamaan luottamuksellinen ilmapiiri, joka mahdollistaa myös haastavimmissa tilanteissa yhteistyön tekemisen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 32–33.) Yhteistyö syntyy ja rakentuu myös pitkälti sen mukaan, millaisia vanhemman ja kasvattajan omat lähtökohdat ja

elämänhistoriat ovat. Siksi vaatiikin kasvattajalta erityistä herkkyyttä ja ammattitaitoa toimia vuorovaikutustilanteissa erilaisten vanhempien kanssa. (Poikonen & Lehtipää 2009, 88.)

Käytetään yhteistyöstä sitten mitä termiä tahansa, se edellyttää vanhempien ja kasvattajien tietoista sitoutumista yhteiseen kasvatustyöhön. Lähtökohdina yhteistyölle ajatellaan olevan sen, että vanhemmat vastaavat lapsensa hoidosta ja kasvatuksesta kotona ja varhaiskasvatuksen kasvattajat puolestaan vastaavat päivähoitopäivän aikaisesta hoidosta ja kasvatuksesta. Vanhempien ja kasvattajien jaetussa kasvatustehtävässä on siis kyse siitä, että vanhemmat ja kasvattajat yhdistävät omaa asiantuntijuuttaan. (Poikonen & Lehtipää 2009, 81.)

Pro gradu -työssäni käytetyissä tutkimuksissa ja kirjallisuudessa on vielä pitkälti käytössä kasvatuskumppanuus-käsite. Omassa tutkimuksessani käytän kuitenkin jo uudempaa kasvatusyhteistyö-käsitettä kuvaamaan vanhempien ja kasvattajien yhteistä työtä lapsen parhaaksi.

2.2 Varhaiskasvatuksen aloitus kasvatusyhteistyötä rakentamassa

Lapsen siirtyminen ja siirtymä kodin ulkopuoliseen hoitoon on koko perheen prosessi, mikä tarkoittaa perheen arjen (työn, vapaa-ajan, perheen yhteisen ajan) uudelleen järjestäytymistä (Karikoski & Tiilikka 2011, 79; Kaskela & Kekkonen 2006, 13). Lapsi ja vanhemmat tulevat tässä prosessissa osalliseksi uudenlaista ympäristöä ja solmivat uusia ihmissuhteita.

2.2.1 Ekologinen näkökulma vanhemman ja kasvattajan yhteistyöhön

Urie Bronfenbrennerin ekologinen kehitysteoria on eniten käytetty teoria erilaisia siirtymiä koskevissa tutkimuksissa. Tutkimukset ovat kuitenkin pitkälti keskittyneet esikouluun ja kouluun siirtymisen tutkimiseen ja aivan pienten lasten siirtymiä on tutkittu melko vähän. (Brooker 2008, 15, 34.)

Bronfenbrennerin (1979) mukaan kehittyvä yksilö ja ympäristö ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Kehitys nähdään siis yksilön pysyväksi muutokseksi

havainnoida ja käsitellä ympäristöään. Ekologisten ympäristöjen ajatellaan muodostuvat sisäkkäin ja nämä ympäristöt jaetaan mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemeihin. Sisimpänä ovat kehittyvä yksilö, esimerkiksi lapsi ja hänen lähin ympäristönsä, kuten koti tai päiväkotiryhmä. Nämä lähimmät ympäristöt ovat mikrosysteemejä. (Bronfenbrenner 1979, 3, 21–26.)

Mikrosysteemeihin liittyy oleellisesti toiminta, rooli sekä keskinäiset suhteet. Jokainen mikrojärjestelmän jäsen vaikuttaa jokaiseen muuhun jäseneen. Varhaiskasvatuksen kontekstissa on syytä ottaa huomioon vanhemman ja kasvattajan suhteen vaikutus lapsen ja kasvattajan väliseen suhteeseen tai toisin päin eli kasvattajan ja lapsen välisen suhteen vaikutus kasvattajan ja vanhemman väliseen suhteeseen. (Bronfenbrenner 2016, 277.)

Seuraavana on mesosysteemi, joka sisältää kehittyvän yksilön mikrosysteemin eri ympäristöjen väliset suhteet, kuten kodin, päiväkodin, naapuruston jne. Mesosysteemi syntyy, kun kehittyvä yksilö siirtyy uuteen ympäristöön, esimerkiksi kun lapsi siirtyy kotoa päiväkotiin. Mesosysteemi on siis mikrosysteemien järjestelmä. (Bronfenbrenner 1979, 25.) Varhaiskasvatuksen aloituksessa vanhemmille on tärkeää, että lapsen hoitopaikka olisi lähellä kotia. Tällöin sekä lapsi että vanhemmat pääsevät osalliseksi oman lähiympäristönsä ja -alueensa sosiaalisia verkostoja. (Zitting & Ilmarinen 2010, Perälä, Salonen & Nykänen 2011, 78 mukaan.) Naapurusto, jossa on saman ikäisiä lapsia ja samassa elämäntilanteessa eläviä perheitä, saattaa tällöin olla tärkeässä roolissa tukemassa lasta ja vanhempia hoidon aloituksessa. Kaksi mikrosysteemiä, perhe ja naapurusto, joissa lapsi on osallisena, muodostavat lasta tukevan mesosysteemin (Bronfenbrenner 1979, 25). Rimm-Kaufman ja Pianta (2000, 492) puhuvat dynaamisten suhteiden verkostosta, jolla he nimenomaan tarkoittavat lapsen, kodin, päiväkodin ja naapuruston muodostamaa suhdetta. He ajattelevat näiden keskinäisten suhteiden joko haastavan tai tukevan lapsen sopeutumista kodin ulkopuoliseen hoitoon.

Eksosysteemi on järjestelmä, jossa yksilö ei ole suoraan itse osallisena, mutta jonka tapahtumat vaikuttavat kuitenkin yksilöön. Tällaisia ovat muun muassa vanhempien työpaikat tai sisarusten koululuokat. (Bronfenbrenner 1979, 25.) Esimerkiksi vanhemman työssäkäynnin on todettu vaikuttavan positiivisesti

lapsen koulunkäyntiin. Vanhemman työssäkäynti tuo pysyvyyttä ja stabiiliutta lapsen elämään, mikä taas vaikuttaa positiivisesti lapseen. (Margetts 2007, 112.)

Makrosysteemillä taas tarkoitetaan koko kulttuurista järjestelmää (Bronfenbrenner 1979, 26). Makrosysteemi sisältää lait, arvot ja kulttuuriset tavat, jotka ovat vaikuttamassa kaikilla alemmilla tasoilla (Keyes 2002, 185).

Ekologisen kehitysteorian teorian mukaan ajatellaan, että mitä enemmän lapsen eri ympäristöillä, kuten kodilla ja varhaiskasvatuspaikalla, on yhteyksiä, sitä paremmin lapsen siirtymä kotoa hoitoon todennäköisesti sujuu. Ja mitä läheisempi suhde vanhemman ja kasvattajan välillä on, sitä tehokkaampaan ja parempaan on myös lapsen kasvatus ja opetus. (Rentzou 2011, 163–164.) Vanhemman ja kasvattajan yhteistyö luo myös lapselle kokemuksen siitä, että lapsen elämän tärkeät aikuiset pyrkivät etsimään yhteistä ymmärrystä lasta koskevissa asioissa, ja tämä jatkuvuus lapsen eri ympäristöjen välillä helpottaa lapsen siirtymää ja sopeutumista. (Kaskela & Kekkonen 2006, 21; Dalli 1999, 63.) On myös huomattu, että kun lapsen eri ympäristöissä mukana olevat aikuiset ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja näin rakentavat siltaa näiden ympäristöjen välille, lapsen kokemusten laatu näissä ympäristöissä paranee (Owen, Ware & Barfoot 2000, 426). Vanhemman ja kasvattajan vuorovaikutuksella on todettu olevan vaikutusta myös koko perheen elämänlaatuun (Keen 2007, 346).

2.2.2 Vanhempien ja kasvattajien välinen vuorovaikutus

Vanhempien ja kasvattajien hyvän yhteistyön muodostumiselle on löydetty useita tärkeitä asioita, kuten vuorovaikutus, sitoutuminen, yhdenvertaisuus, taidot, luottamus, yhteiset näkemykset, kunnioitus, kuuleminen ja dialogisuus. (Blue-Banning, Summers, Franklin, Nelson & Beegle 2004, 167–168; Kaskela & Kekkonen 2006, 32, 38.) Erityisesti molemminpuolinen luottamus ja vuorovaikutus ovat oleelliset piirteet tehokkaassa vanhemman ja kasvattajan välisessä yhteistyössä (Keyes 2002, 177).

Vanhempien ja kasvattajien on tärkeää löytää yhteistyössä keinot, joilla jakaa vastuu lapsen kasvattamisesta, ovathan lapset useita tunteja päivässä hoidossa ja kasvatettavina muiden kuin vanhempiensa seurassa. Jotta vanhemmat ja kasvattajat voivat tehdä niin, täytyy heidän oppia tuntemaan toisensa ja kommunikoimaan lapsen tarpeista heti päivähoiton aloitusvaiheessa. (Drugli & Undheim 2012, 51.)

Vuorovaikutuksen on todettu näyttävän erityisen tärkeässä roolissa positiivisessa yhteistyössä (Blue-Banning ym. 2004, 173). Vanhempien ja kasvattajien välinen hyvä vuorovaikutus on myös yksi varhaiskasvatuksen korkeaa laatua kuvaava tekijä (Owen, Ware & Barfoot 2000, 414). Dialogisella vuorovaikutuksella Kaskela ja Kekkonen (2006) tarkoittavat tilannetta, jossa vanhemmat ja kasvattajat luovat hyvän keskusteluilmapiiirin, joka mahdollistaa yhteisen ymmärryksen luomisen ja erilaisten tulkintojen tekemisen. Dialogisessa vuoropuhelussa kummankaan tietämys ei ole toista tärkeämpää tai arvokkaampaa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 38.)

Maarit Alasuutarin (2010) tutkimuksessa, jossa hän haastatteli varhaiskasvatuksen kasvattajia, nousi kaksi kehystä, vertikaalinen ja horisontaalinen, kuvaamaan vanhempien ja kasvattajien välistä suhdetta. Vertikaalisessa kehyksessä suhteessa nähtiin ammatillisen asiantuntijan rooli ja vanhemman rooli epäsymmetrisenä suhteena. Varhaiskasvatuksen kasvattajat nähtiin asiantuntijoina lapsen kehityksessä ja opetuksessa. Horisontaalisessa kehyksessä suhde nähtiin rinnakkaisena ja tasa-arvoisena asiantuntijuutena. Horisontaalisessa kehyksessä painottuu juuri dialogisen vuoropuhelun periaate eli vaikka vanhempien asiantuntijuus on erilaista kuin kasvattajien, se ei ole yhtään sen vähempiarvoista. Horisontaalinen kehys kuvaa paremmin suomalaisen varhaiskasvatuksen näkemystä yhteistyöstä. (Alasuutari 2010, 153–154, 158.)

Alasuutarin (2003) väitöstutkimuksesta, joka tosin on jo yli kymmenen vuoden takaa, kävi ilmi, että vanhemmat näkevät kasvatuksen projektina. Vanhemmat arvostavat institutionaalisia kasvattajia, pitävät heitä tärkeinä aikuisina lapsille ja kokevat, että kasvattajien asiantuntijuus auttaa lasta kehittymään. Toisaalta vanhemmat näkevät kasvatusinstituutiot uhkaavina, koska ne toimivat

melko omillaan ja vanhemmista riippumattomina. (Alasuutari 2003, 163–165.) Myös Dallin (2002, 91) tutkimuksessa äidit mieltivät lapsen aloittaessa hoidon, miten he itse joutuvat luovuttamaan kontrollin lapsestaan jollekin toiselle, ja miten joku muu tietää heitä itseään paremmin, mitä lapsi tekee päivisin.

Jos kasvatusta kuitenkin ajatellaan projektina, tulisi vanhemman tuntoa ja tietää mitä lapsen elämässä tapahtuu kaikilla sen osa-alueilla ja silloin korostuu vanhempien ja institutionaalisten kasvattajien yhteistyön merkitys (Alasuutari 2003, 165). Vanhempien ja kasvattajien kyky olla keskenään dialogisessa vuorovaikutuksessa vahvistaa aikuisten kykyä eläytyä yhdessä lapsen kokemuksiin niin kotona kuin päivähoitopaikassakin (Karikoski & Tiilikka 2011, 82). Kun vanhemmat kertovat lapsen käyttäytymisestä ja tekemisistä kotona ja kasvattajat päivähoitossa, pystyvät molemmat olemaan mukana kannustavimpina ja tukevimpina lapsen kehityksessä (Owen ym. 2000, 415). Mitä nuoremasta lapsesta on kyse, sitä enemmän ja yksityiskohtaisemmista asioista kasvattajan ja vanhempien tulisi yleensä keskustella (Brooker 2010, 188). Keskustelujen lomassa luodaan kaiken aikaan pohjaa kasvatusyhteistyölle (Karikoski & Tiilikka 2011, 82).

Alasuutarin (2003) mukaan vanhemmat kuitenkin rajasivat institutionaalisten kasvattajien asiantuntijuuden koskemaan ensisijaisesti lasta, esimerkiksi tietoa lapsen kehityksestä ja ohjaamisen keinoista. Itsellään vanhemmat pitivät asiantuntijuuden suhteessa perhettä, sen ihmissuhteita tai omaa vanhemmuutta koskevissa asioissa. Vanhemmuus ja perhe siis määräytyivät yksityisiksi alueiksi ja lapsi ja hänen toimintansa on vanhempien ja kasvattajien yhteisesti jakama alue. (Alasuutari 2003, 167–168.) Yhteistyötä saattaa jopa estää se, että vanhemmat pelkäävät yksityisyytensä puolesta (Keyes 2002, 183) ja haluavat pitäytyä keskusteluissa lapsen asioissa.

Toisaalta vanhemmilta saatu tieto heidän vanhemmuudestaan ja kodin kulttuurisista tavoista auttaa kasvattajia lasten kanssa toimimisessa. Jotta vanhemmat ja kasvattajat voivat ymmärtää lapsen tarpeita ja vastata niihin, tulee lasten elämässä olevien aikuisten olla edes jollain tavalla tietoisia lasten eri elinympäristöistä. (Drugli & Undheim 2012, 62.) Hyvä yhteistyö edellyttääkin,

että kasvattajat tuntevat vanhempien kasvatuskäsityksiä myös arkitasoa syvällisemmin (Tiilikka 2005, Poikonen & Lehtipää 2009, 81 mukaan). Vanhempien ja kasvattajien välisissä keskusteluissa tulisi käydä läpi sekä vanhempien että kasvattajien kokemuksia ja näkemyksiä kasvatuksesta yleisesti, hyvästä lapsuudesta, vanhemmuudesta tai perheen tehtävistä (Karila 2006, 95). Esimerkiksi äidin omat kokemukset päiväkotijärjestelmästä saattavat vaikuttaa suhteen luomiseen. Millainen opettajan tai kasvattajan rooli on äidin omissa muistoissa? Kokevatko äidit opettajan ja kasvattajan roolin auktoriteettina vai kumppanina? (Kikas ym. 2011, 33.)

Onnistunut kasvatusyhteistyö on yhteydessä vanhemman ja kasvattajan kulttuurin ja arvojen yhteensopivuuteen (Keyes 2002, 177). Jokaisessa kulttuurissa on esimerkiksi omanlaisensa ajatukset hyvästä äitiydestä (Dalli 2002, 90–91). Se, mitä suomalaisessa yhteiskunnassa yleisesti ajatellaan alle kolmivuotiaiden lasten kodin ulkopuolisesta hoidosta, saattaa vaikuttaa pienen lapsen vanhemman ja kasvattajan väliseen yhteistyöhön. Yhteistyö kuitenkin edellyttää, että toisen ihmisen näkemyksiä kunnioitetaan, vaikka ne eivät sopsisikaan omaan arvomaailmaan. Kasvattajan tulee oman ammattilaisen roolinsa vuoksi olla aktiivisempi osapuoli kumppanuuden luomisessa, vaikka se saattaa olla välillä haastavaakin erilaisten näkemysten ja elämäntilanteiden ja -tapojen vuoksi. (Karila 2006, 96–97.)

Sekä vanhemmat että kasvattajat korostavat eri tutkimuksissa, että laadukas yhteistyö ei ole mahdollisia ilman molemminpuolista luottamusta ja kunnioitusta (Keen 2007, 340). Luottamus rakentuu kuulemisen ja kunnioituksen periaatteista, ja luottamuksen syntyyn tarvitaan aikaa, yhteisiä kohtaamisia ja vuoropuhelua (Kaskela & Kekkonen 2006, 36). Luottamus on siis vuorovaikutuksen ohella keskeinen tekijä vanhempien ja kasvattajien vuorovaikutussuhteissa. Luottamus lisää yhteistyötä ja toisaalta yhteistyö vahvistaa luottamusta. Ne ovat siis toisistaan riippuvaisia ja vahvistavat toinen toistaan. (Poikonen & Lehtipää 2009, 85.) Luottamuksesta yleisesti sekä luottamuksesta yhteistyön rakentumisessa kirjoitan lisää luvun 3 alla.

2.2.3 Yhteistyö käytännössä

Varhaiskasvatuksessa on monia erilaisia tapoja toteuttaa lapsen ja perheen tutustumisen päivähoitopaikkaan, niin sanottu hyvä varhaiskasvatuksen aloitus. On huomattu, että vanhemman ja kasvattajan ensimmäisellä tapaamisella on erityisen merkittävä rooli yhteistyön muodostumisessa, sillä se luo pohjan koko myöhemmälle suhteelle (Keyes 2002, 183), joten ei ole ihan yhdentekevää, kuinka tapaaminen toteutetaan.

Kotikäynti on yksi vakiintuneista tutustumiskäytännöistä monissa suomalaisissa päiväkodeissa. Koti on lapselle turvallinen paikka tutustua uuteen aikuiseseen. Kasvattaja voi havainnoida, miten lapsi toimii tutussa ympäristössä ja hän näkee kuinka vanhemmat toimivat lapsen kanssa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 42.) Kotikäynnin ajatellaan tukevan yhteistyön muodostumista ja samalla tukevan myös lapsen sopeutumista päiväkotiin. Toisaalta, jos kotikäynti esitellään kasvattajan puolelta pakollisena ja vanhemmat eivät sitä haluaisi, saattaa se hankaloittaa yhteistyön aloittamista. (Brooker 2010, 187.)

Ensimmäisellä vanhemman ja kasvattajan tapaamisella käydään aloituskeskustelu. Keskustelussa annetaan perheelle puheenvuoro. Tavoitteena on käydä lapsen varhaiskasvatuksen aloitukseen, perheen odotuksiin ja toiveisiin liittyvää keskustelua. Aloituskeskustelu käydään yleensä ennen kuin lapsi aloittaa varhaiskasvatuksen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41.) Kun vanhempi ja kasvattaja tämän ensimmäisen tapaamisen aikana juttelevat ja tutustuvat, he samalla alkavat muodostaa kuvaa siitä, onko toinen luottamuksen arvoinen (Karila 2006, 97). Luottamusta rakentaa se, että vanhemmat kokevat tulevansa kuulluiksi (Kaskela & Kekkonen 2006, 42). Kuuntelemalla vanhempaa kasvattajat voivat luoda luottamuksellista suhdetta vanhempaan, mutta samalla he myös luovat mahdollisuuden vanhempien osallisuudelle. Koulumaailmassa on huomattu, kun vanhemmat kokevat tullessa kuulluksi, he yleensä myös osallistuvat enemmän lapsensa koulun käyntiin. (Park ym. 2011, 22.) Tutustumisen vaatii yleensä kuitenkin riittävästi aikaa ja kohtaamisia (Karila 2006, 97), ja ensimmäinen tapaaminen on vasta alku suhteen rakentumiselle.

Lapsen varhaiskasvatukseen sopeutumista edistää lapsen ja vanhemman yhteinen tutustumisjakso tulevaan varhaiskasvatuspaikkaan. Tutustumisjakson kesto sovitaan usein jo aloituskeskustelussa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 43.) Munter (2002, 58) esittää, että vähimmäisvaatimuksena pidettäisiin vähintään yhtä vanhemman ja kasvattajan tapaamista ennen hoidon aloitusta ja vähintään viikon jaksoa hoidon jo alettua, jolloin vanhempi on lapsen kanssa yhdessä päivähoitopaikassa. Myös Margetts (2007, 114) korostaa sitä, että lapsille ja perheille tulisi taata monta tutustumiskertaa ennen hoidon aloitusta. Tutustumiset ovat tilaisuuksia oppia ymmärtämään päivähoiton kulttuuria ja luoda suhteita.

Vanhemmat kuitenkin tekevät päätöksen lapselle ja perheelle sopivasta tutustumisjaksosta. Tutustumisjakson aikana lapsen siirtyminen hoitoon tapahtuu vaiheittain ja asteittain, mikä mahdollistaa lapselle tärkeän jatkuvuuden tunteen (Kaskela & Kekkonen 2006, 43). Dallin (2002, 92) tutkimuksessa äidin ja kasvattajan roolista lapsen hoidonaloituksessa äidit ajattelivat, että jos he itse saavat luotua aloituksessa hyvän suhteen lapsen kasvattajaan, se takaa, että kasvattaja huolehtii hyvin lapsesta. Olemalla läsnä lapsen varhaiskasvatuksen aloituksessa vanhemmat myös siirtävät tietoa lapsesta kasvattajalle. Myös Klein, Kraft ja Shohet (2010, 392) huomasivat tutkimuksessaan, että kun vanhemmat ovat varhaiskasvatuksen alkaessa lapsen mukana tutustumassa hoitopaikkaan, se helpotti lapsen sopeutumista, mutta loi myös vanhemman ja kasvattajan välille positiivisen suhteen. Vanhemman oli helpompi luottaa kasvattajaan ja hoitopaikan turvallisuuteen ja suhtautua rennommin lapsen hoitoon jättämiseen.

Lapsen turvallisuuden tunteen ja vanhempien kanssa käynnistyvän vuorovaikutuksen kannalta on hyvä asia, jos varhaiskasvatuspaikassa on käytössä ns. omahoitajajärjestelmä (Munter 2002, 51). Tällöin lapselle nimetään yksi kasvattaja, joka tutustuttaa hänet päiväkodin arkeen ja on tukena aloituksessa. Omahoitaja on yleensä se, joka on ennen varhaiskasvatuksen aloitusta yhteydessä vanhempiin, tekee mahdollisen kotikäynnin ja käy vuosittain vanhempien kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut. Omahoitajajärjestelmässä lapsi, mutta myös vanhempi, voi hoidon alkaessa muodostaan syvemmän suhteen vain yhteen kasvattajaan ja pikkuhiljaa solmia suhteita ryhmän muihin

aikuisiin. (Dalli 2002, 96.) Brooker (2008, 35) puhuu omahoitajuuden yhteydessä avain-henkilöstä. Hänen mukaansa lapsi, vanhempi ja omahoitaja muodostavat yhdessä hoidon kolmion.

Uusi-Seelantilainen tutkija Carmen Dalli (2002) huomasi omassa tutkimuksessaan, että jos lapselle ei määritellä omahoitajaa hoitoon tutustumisen vaiheessa, kukaan ei ottanut vastuuta lapsen ja äidin sopeutumisesta. Tällaisessa tilanteessa äidit kokivat jäävänsä uudessa tilanteessa yksin. Kasvattajat taas ajattelivat antavansa vanhemmille tilaa ja rauhaa tutustua hoitopaikkaan ja he myös korostivat vanhemman roolia lapsensa ensisijaisena hoitajana. (Dalli 2002, 96–97.) Karilan (2006) on tutkinut puolestaan suomalaista varhaiskasvatuskontekstia ja hänen mukaansa vanhemmilla on toisaalta halu muodostaa suhde kaikkiin lapsensa kasvattajiin. Vanhemmat haluavat varmistaa toimivan vuorovaikutuksen koko kasvattajatiimin tasolla. Toisaalta on myös vanhempia, jotka eivät jostain syystä ole halukkaita tai valmiita yhteistyöhön lainkaan. (Karila 2006, 102, 104.)

Tutustumisen ja hoidon aloituksen jälkeen kasvatusyhteistyön rakentuminen jatkuu päivittäisissä keskusteluissa lapsen tuonti- ja hakutilanteissa. Vuorovaikutus ja keskustelut lapsista ja heidän toiminnastaan ovat keskeisiä asioita pitämään yllä vanhempien ja kasvattajien välistä luottamusta. Nämä keskusteluhetket ovatkin vanhemman ja kasvattaja välisen suhteen perusta. (Reedy & McGrath 2010, 349.) Päivittäisten keskustelujen avulla vanhemmilla on myös mahdollisuus päästä kiinni lastensa arkeen varhaiskasvatuksessa. Karilan (2006) mukaan erityisesti alle kolmivuotiaiden lasten ryhmien käytäntönä on päivittäiset kuulumisenvaihdot, jotka lujittavatkin vanhempien ja kasvattajien kasvatusyhteistyötä (Karila 2006, 102–103). Toisaalta esimerkiksi aamun tuontitilanteissa pääpaino on sillä, että lapsi jää hyvillä mielin hoitoon, joten ne tilanteet eivät välttämättä ole parhaita paikkoja kasvattajan ja vanhemman keskustelulle. Vanhemmat mieluummin jäävätkin yleensä juttelemaan hakutilanteiden yhteydessä. Iltapäivän hetket ovat puolestaan haastavia kasvattajille, koska heidän täytyy samalla huolehtia vielä hoidossa olevista lapsista eikä keskittyminen vanhempien kanssa keskusteluun ole aina täysin mahdollista. (Drugli & Undheim 2012, 52.)

Kun lapsi on aloittanut hoidon ja vanhemmat ja kasvattajat tutustuneet toisiinsa niin, että luottamus on saavutettu, ei suhteen syventyminen kuitenkaan välttämättä käy helposti tai itsestään. Vanhempien ja kasvattajien kasvatust keskustelut ovat keskeisiä kehittämään ja syventämään suhdetta. (Karila 2006, 107.) Tällaisia kasvatust keskusteluja ovat esimerkiksi vähintään kerran vuodessa käytävät lapsen yksilölliset vasu- eli varhaiskasvatust suunnitelmakeskustelut (Kaskela & Kekkonen 2006, 45). Yhteistyön kannalta on tärkeää se, miten vanhemmat saavat äänensä näissä keskusteluissa kuuluville (Karila 2006, 107). Myös luottamuksen lisääntyminen kasvattajiin mahdollistuu näissä keskusteluissa, kun vanhemmat huomaavat kasvattajan tuntevan ja tietävän lapsen, osaavan kertoa lapsesta tehdyistä havainnoista ja lapsen kehityksestä (Kaskela & Kekkonen 2006, 46).

Kun lapsen ensimmäinen siirtymä kodin ulkopuoliseen instituutioon sujuu hyvin ja vanhempien kanssa päästään hyvää yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen, se yleensä myös edistää hyvää kasvatust yhteistyötä lapsen tulevissa siirtymissä (Karikoski & Tiilikka 2011, 92).

3 LUOTTAMUS

Luottamus on sosiaalisia suhteita kuvaava käsite ja luottamusta voidaan pitää yhtenä perustavanlaatuisimmista elementeistä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (Ilmonen 2005, 56; Govier 1997, 22). Luottamuksen käsitteen ajatellaan olevan melko vaikea määriteltävä (Mäkelä & Ruokonen 2005, 30), mutta tuon teoriaani oman tutkimukseni kannalta keskeisiä määritelmiä.

3.1 Luottamus-käsitteen määrittelyä

Luottamus on yksi niistä asioista, joita tarvitsemme voidaksemme lähestyä toisiamme, elää ja toimia yhdessä (Kotkavirta 2000, 55). Luottamus on sitä, että me luotamme ja uskomme tosiin ihmisiin pelottomasti ja varmasti, ja että me annamme itsemme olla riippuvaisia toisista ihmisistä, ihmisistä, joita emme edes tunne. Ilman luottamusta ei olisi myöskään vuorovaikutusta ja näin ollen maailma olisi myös täysin toisenlainen paikka elää. (Govier 1997, 3, 22.)

Luottamukseen katsotaan liittyvän tiettyjä piirteitä (Mäkelä & Ruokonen 2005, 30). Yhtenä luottamuksen piirteenä on se, että luottamukseen ja luottamiseen liittyy aina petetyksi tulemisen riski. Mitä tärkeämpi arvo luotetulla asialla on, sitä enemmän tilanne sisältää riskejä, ja sitä haavoittuvampia ihmiset ovat. Ihmiset kaipaavat sen vuoksi mitä tahansa takeita (tietoa, riskin kantamista helpottavia instituutioita tai hyviä neuvoja), jotka tekevät helpommaksi kantaa riski tai ainakin pienentää sitä reaalisesti tai kuvitteellisesti. Toisena piirteenä luottamuksessa voidaan nähdä myös vallankäyttöä. Se, johon luotetaan, saa suhteessa meihin positiivista valtaa, koska uskomme hänelle jotain arvokasta. Hän voi kohentaa sen avulla hyvinvointiamme parantamalla arkemme sujuvuutta. Toisaalta olemme luotetusta täysin riippuvaisia ja halutessaan hän voi myös käyttää meihin negatiivista valtaa. Kolmantena piirteenä voidaan ajatella olevan sen, että luottamus ei myöskään ole "kaikki tai ei mitään"-ilmiö vaan luotamme aina suhteessa johonkin. Jos meillä ei ole muuta mahdollisuutta kuin luottaa, meidän on se tehtävä, vaikka toisessa tilanteessa emme ehkä luottaisikaan. Neljäs piirre

liittyy luottamuksen muuttumiseen. Luottamus ei säily ajassa muuttumattomana. Se, miten luotamme johonkin instituutioon tai ihmiseen, vaihtelee ajan ja tilanteen mukaan. Luottamuksen asteeseen vaikuttaa mm. vuorovaikutuksesta saadut kokemukset. Luottamusta voidaankin ajatella prosessina. (Ilmonen 2005, 56–58, 63.) Viidentenä piirteenä nähdään se, että luottamus ei ole joko-tai -asia. Luottamus tai epäluottamus voi olla eri asteista: luotamme esimerkiksi toisiin ihmisiin enemmän kuin toisiin. Yleensä se, että luotamme johonkin, perustuu todisteisiin, siihen, että olemme huomanneet luotettavan luottamuksen arvoiseksi. Toisaalta on myös tilanteita, joissa luotamme toiseen välittömästi tai vaistomaisesti. Näissäkin tilanteissa taustalla on kuitenkin yleensä jonkinlainen arvio ihmisestä. Luotamme ihmisiin, jotka ovat rehellisiä, luottamuksen arvioisia ja huolehtivia. (Govier 1997, 5.)

Luottamuksen syntyyn vaikuttaa yksilön luonne: se, miten yksilö on lapsuudessa oppinut luottamaan itseensä ja muihin ihmisiin. Ilman tätä perusluottamusta yksilön on vaikeaa kehittää luottavaisia ja avoimia ihmissuhteita. (Kotkavirta 2000, 65.) Se, miten vanhemmat suhtautuvat yleensä elämään ja esimerkiksi toisiin ihmisiin, siirtyy lapselle. Luottamus elämään ja toisiin ihmisiin on siis pitkälti lapsuuden peruja. (Brooker 2008, 63.)

Luottamusta herättävällä ihmisellä nähdään olevan tiettyjä luonteenpiirteitä. Govierin (1997, 5) mainitsemien rehellisyyden ja huolehtivaisuuden lisäksi, luottamusta herättävän yksilön katsotaan olevan hyväntahtoinen, varma, pätevä, avoin ja aito (Tchannen-Moran 2001, 314). Ihmisten voidaan myös sanoa olevan korkean tai matalan luottamuksen ihmisiä. Se, onko ihminen korkean vai matalan luottamuksen ihminen, on melko pysyvä persoonallisuuden piirre. Korkean luottamuksen ihmiset uskovat toisen luotettavuuteen niin kauan, kunnes toisin todistetaan. Matalan luottamuksen ihmiset puolestaan luottavat vasta sitten, kun toinen on osoittanut olevansa luottamuksen arvoinen. Korkean luottamuksen ihmisten on todettu olevan muun muassa rennompia, heillä on parempi terveys, heitä pidetään viehättävimpinä ja heillä on useampia ystävyysuhteita kuin matalan luottamuksen ihmisillä. Korkean luottamus olisi kaikille parempi, koska se

auttaa meitä rakentamaan sosiaalisen maailman, jossa me näemme toisemme moraalisesti arvokkaina ja vastuullisina ihmisinä. (Govier 1997, 129, 131,133.)

Adams ja Christenson (2000) ja Lerkkanen, Kikas, Pakarinen, Poikonen ja Nurmi (2013) ovat tutkineet luottamusta koulumaailmassa, opettajan ja vanhemman välisen luottamuksen rakentumista. He erottavat luottamuksen kehityksessä kolme tasoa: ennustettavuus, varmuus ja usko. Ennustettavuus tarkoittaa sitä, että yksilö käyttäytyy ennustettavasti, niin kuin kussakin tilanteessa on tapana. Luottamus perustuu tällöin yksilön käyttäytymiseen (Adams & Christenson 2000, 480). Omaan tutkimuskontekstiini liitettynä tämä tarkoittaa sitä, että vanhemmat ja varhaiskasvatuksen kasvattajat käyttäytyvät niin kuin heidän odotetaan käyttäytyvän. Suhteen edistyessä kohti varmuutta luottamus nähdään henkilökohtaisena piirteenä ja ominaisuutena. Yksilö on jo käyttäytymisellään antanut ymmärtää olevansa ennustettava ja sitä kautta luotettava. Tällöin vanhemmat ja kasvattajat ovat osoittaneet, että heidän käyttäytymisensä on ennustettavaa ja he vastaavat toistensa tarpeisiin. Kolmas taso on usko yksilön olemukseen ja siihen, että hän haluaa minun parastani ja on herkkä tarpeilleni. Tämä ei perustu välittömiin kokemuksiin vaan uskoon. Luottamukseen liittyy tällöin vahvasti emotionaalinen turvallisuus. (Adams & Christenson 2000, 480; Lerkkanen ym. 2013, 154.)

Edellä esitetyt luottamuksen tasot liittyvät ajallisuuteen, luottamuksen prosessinomaiseen kehittymiseen ajan kuluessa, mikä onkin yksi keskeinen luottamuksen piirre. Lewicki ja Bunker (1996) ovat muodostaneet kolmivaiheisen mallin luottamuksen rakentumisesta ammatillisessa, työntekijöiden välisessä, suhteessa. Heidän mallinsa perustuu pitkälti Boon ja Holmesin (1991) ajatuksiin luottamuksen rakentumisesta intiimeissä, romanttisissa suhteissa. Lähtökohtana Lewickin ja Bunkerin mallissa on, että suhteen osapuolet ovat ryhtymässä uuteen suhteeseen eli heillä ei ole aikaisempaa historiaa keskenään. Lisäksi luottamuksen vaiheet pitää käydä läpi, luottamus täytyy saavuttaa siis jokaisessa vaiheessa, jotta voi siirtyä seuraavaan luottamuksen rakentumisen vaiheeseen. (Lewicki & Bunker 1996, 118–119.) Oman tutkimukseni, vanhempien ja kasvattajien suhde, ei varsinaisesti kuulu ammatillisiin eikä intiimeihin suhteisiin, mutta Lewickin ja

Bunkerin malli on sovellettavissa hyvin koskemaan vanhemman ja kasvattajan välisen luottamuksen rakentumista.

Ensimmäinen vaihe on laskelmointiin perustuva luottamus (calculus-based trust). Tässä vaiheessa osapuolet arvioivat luottamusta toisiinsa muun muassa seuraamalla toistensa käyttäytymistä ja he laskelmoivat hyötyjä suhteen ylläpitämisestä. Tässä vaiheessa luottamus on vielä melko heikolla perustalla ja helposti särjettävissä. Toinen vaihe on tietoon perustuva luottamus (knowledge-based trust). Tässä vaiheessa puolestaan on tärkeää tietämys ja tieto toisesta osapuolesta sekä hänen käyttäytymiseensä perustuva ennustettavuutensa. Keskeistä on säännöllinen vuorovaikutus, jonka aikana osapuolet tulevat tietoisiksi toistensa toiveista, mieltymyksistä ja näkökulmista asioihin. Luottamus kehittyy samalla, kun yhteistä historiaa kertyy ja suhteen osapuolet alkavat tulla toisilleen tutuiksi. Kolmas vaihe on tunnistamiseen ja samaistumiseen perustuvan luottamuksen vaihe (identification-based trust). Tämä luottamuksen rakentumisen vaihe perustuu siihen, että osapuolet tunnistavat toistensa toiveita ja aikomuksia sekä ymmärtävät ja arvostavat toistensa pyrkimyksiä. Kolmannessa vaiheessa luottamusta vahvistaa mm. yhteiset tavoitteet ja yhteisesti jaetut arvot. (Lewicki & Bunker 1996, 120–122.)

Kaiken kaikkiaan luottamus eri muodoissaan on yksilöllisen hyvinvoinnin kannalta tärkeä ulottuvuus (Kotkavirta 2000, 66). Luottamus tekee tulevaisuudesta hallittavan tai ainakin ymmärrettävän (Ilmonen 2005, 51).

3.2 Vanhemman ja kasvattajan välistä luottamusta rakentavat tekijät

Tehokkaalle vanhemman ja kasvattajan väliselle kasvatusyhteistyölle on löydetty eri tutkimuksista tiettyjä piirteitä, kuten vuorovaikutus, kunnioitus, luottamus, jaetut näkemykset, suunnittelu ja päätöksenteko, yhdessä sovitut tavoitteet, sensitiivisyys ja rehellisyys. (Blue-Banning 2004, 168; Keen 2007, 340.) Sekä vanhemmat että kasvattajat pitävät näistä yhteistyön piirteistä kaikkein tärkeimpänä

luottamusta ja sen rakentumista (Dunst ym. 1994, Keen 2007, 340 mukaan). Laadukas yhteistyö ei ole mahdollista ilman molemminpuolista luottamusta (Poikonen & Lehtipää 2009, 85). Luottamuksellisen suhteen syntyä ei voi jouduttaa vaan sen rakentuminen vaatii aikaa ja energiaa (Adams & Christenson 2000, 495; Tchannen-Moran 2001, 315).

Vanhempien ja kasvattajien yhteistyötä ja luottamuksen rakentumista koskevista tutkimuksista voidaan löytää useita luottamuksen rakentumisen kanalta keskeisiä tekijöitä, jotka esittelen seuraavaksi.

Vuorovaikutus. Selkeä ja rehellinen vuorovaikutus on pääasiallinen tapa rakentaa ja parantaa luottamusta (Adams & Christenson 2000, 478, 490). Lapsen varhaiskasvatuksen aloituksen aikaan esimerkiksi vanhemman omista peloista ja ennakkoluuloista keskusteleminen lisää vanhemman luottamusta ammattilaiseen ja edistää yhteistyötä (Karikoski & Tiilikka 2011, 83). Adamsin ja Christensonin (2000, 491) tutkimuksessa kävi ilmi, että vanhemmat ja koulun opettajat kokivat, että vuorovaikutuksen laadulla on suurempi merkitys luottamuksen syntyyn kuin vuorovaikutuksen määrällä. Toisaalta tästäkin on ristiriitaisia mielipiteitä. On myös tutkimuksia, joissa on havaittu, että mitä enemmän yhteistyötä tapahtuu, sitä enemmän mahdollistuu myös luottamuksen lisääntyminen. Luottamusta lisää se, kun yhteistyön osapuolet pääsevät havainnoimaan toistensa luottamusta herättäviä piirteitä, kuten hyväntahtoisuutta, varmuutta, pätevyyttä, rehellisyyttä ja avoimuutta. (Tchannen-Moran 2001, 314–315.) Joka tapauksessa vuorovaikutuksen säännöllisyyden on nähty olevan keskeistä luottamuksen rakentumiselle (Lerkkanen ym. 2013, 161).

Tiedon jakaminen. Vanhempien ja kasvattajien väliseen vuorovaikutukseen liittyy myös avoin ja monipuolinen tiedon jakaminen (Adams & Christenson 2000, 478). Muun muassa Poikosen ja Lehtipään (2009) tutkimuksesta nousi esiin se, miten vanhemmat pitivät tärkeänä avointa vuorovaikutusta ja tiedon jakamista. Vanhemmille oli tärkeää jakaa kasvattajille tietoa siitä, mitä lapsen arjessa kotona tapahtuu, ja he myös toivoivat kuulevansa päivittäin lapsen hoitopäivän tapahtumista. (Poikonen & Lehtipää 2009, 86.) Vanhemmille on tärkeää, ettei huo-

nojakaan uutisia ja haasteita peitellä tai silotella vaan niistäkin puhutaan avoimesti (Blue-Banning ym. 2004, 173). Vaikeiden asioiden selvittäminen lisää luottamusta vanhemman ja kasvattajan välillä ja tässä nousee keskeiseksi, se miten asioista vanhemmille kerrotaan ja miten niistä keskustellaan. Toisaalta yhteistyötä ja luottamusta rakentaa ja vie eteenpäin se, kun kasvattajat keskittyvät enemmän myönteisiin kuin kielteisiin asioihin lapsessa ja lapsen toiminnassa. (Rautamies, Laakso & Poikonen 2011, 204, 206.)

Kunnioitus toisen osapuolen taitoihin ja tietoihin. Vanhemmalla ja kasvattajalla on molemmilla tietoa lapsesta, mutta omasta näkökulmastaan ja omista rooleistaan käsin. Vanhempi on oman lapsensa asiantuntija ja huolehtii tästä 24 tuntia vuorokaudessa. Kasvattajan tieto on asiantuntija-tietoa lapsista yleensä. (Keyes 2002, 181.) Luottamuksellisessa suhteessa molemmat osapuolet kuitenkin kokevat, että heidän osaamistaan ja asiantuntijuuttaan arvostetaan (Lerkkanen ym. 2013, 154).

Poikosen ja Lehtipään (2009) mukaan luottamuksen muodostumiseen vaikuttaa se, kun vanhemmat tietävät ja tunnistavat varhaiskasvatuksen ammattilaisten kyvyt ja ominaisuudet. Tämä näkyy mm. siinä, miten vanhemmat kertovat kasvattajien kyvyistä järjestää monipuolista toimintaa ja huomioida lasten erityistarpeet. (Poikonen & Lehtipää 2009, 87.) Kasvattajan tietoisuus sopivista menetelmistä kullekin lapselle liittyy vahvasti kasvattajat ammatilliseen osaamiseen ja sitä kautta vanhempien luottamukseen kasvattajan tietoihin ja taitoihin. Luottamusta rakentaa ja vahvistaa kasvattajan lapsilähtöinen toiminta. Kun vanhempi huomaa kasvattajan rohkaisevan lasta osallistumaan ja oppimaan lapsen yksilölliset kyvyt ja tarpeet huomioon ottaen, lisää se vanhemman luottamusta kasvattajaan. (Lerkkanen ym. 2013, 162.)

Vanhemmat arvostavat kasvattajaa, joka saa asioita aikaiseksi, mutta joka myös pystyy myöntämään, ettei tiedä tai osaa kaikkea. Kasvattajan maanläheisyyttä pidetään arvossa ja sitä, että he eivät tee omasta osaamisestaan numeroa, jolloin vanhemmat voivat kokea olevansa samalla tasolla kasvattajan kanssa. (Blue-Banning ym. 2004, 176–178.) Luottamuksellisessa suhteessa molemmat

osapuolet, vanhemmat ja kasvattajat, tuntevat, että heidän asiantuntijuuttaan ja osallistumistaan arvostetaan (Kikas ym. 2011, 24).

Yhteiset tavoitteet sekä jaetut suunnitelmat ja päätöksenteko. Luottamus rakentuu ja sitä vahvistaa se, että vanhemmille annetaan mahdollisuus vaikuttaa lapsensa hoidon, kasvatuksen ja opetuksen asioihin. Tässä on tärkeänä kuunnella vanhempien toiveita, ajatuksia ja käsityksiä kasvatuksesta. Arkinen, päivittäinen vuoropuhelu perustuu luottamukselle ja mahdollistaa yhteisen ymmärryksen lapsesta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 36; Keen 2007, 341.) Kasvattajien tehtävänä on rohkaista vanhempia osallistumaan yhteistyöhön ja lasta koskevaan päätöksentekoon. Kun vanhempia pidetään arvokkaana osana lasta kasvattavaa tiimiä, he myös todennäköisemmin toimivat tehokkaammin lapsen parhaaksi. (Park ym. 2011, 29.) Erityisesti vanhemman ja kasvattajan yhteistyöllä ja jaetuilla vastuilla on merkitystä luottamuksen rakentumiseen mitä nuoremasta lapsesta on kyse (Kikas ym. 2011, 24).

Hienotunteisuus ja sensitiivisyys. Luottamukselliseen suhteeseen kuuluu hienotunteisuus. Vanhemmalla tulee esimerkiksi olla tunne siitä, että lapsen ja perheen asioita ei puhuta turhaan eteenpäin. (Blue-Banning ym. 2004, 179.) Luottamusta rakentaa myös kasvattajan sensitiivisyys lasta kohtaan. Se, miten vanhempi huomaa kasvattajan tuntevan ja tietävän lapsen, miten vanhempi huomaa lapsen tarpeet tulevan tyydytetyiksi ja lapsen toiveet kuulluksi, nähdyksi ja vastaanotetuiksi, kertoo kasvattajan sensitiivisyydestä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 21, 36.) Myös se, miten kasvattaja puhuu lapsesta ja välittääkö hän aidosti lapsesta, vaikuttaa vanhemman ja kasvattajan väliseen luottamukseen (Karila 2006, 98).

Sitoutuminen. Useat tutkimukset puhuvat siitä, miten luottamusta herättävä vuorovaikutus perustuu hyvälle vuorovaikutusosaamiselle. Se, miten kasvattaja puhuu omasta työstään, joko herättää luottamusta tai ei herätä. Vanhemmat näkevätkin, että luottamusta lisää kasvattajan innostuminen ja nauttiminen omasta työstään sekä se, että kasvattajat ovat sitoutuneita ja omistautuneita omalle työleen. (Karila 2006, 98–99; Blue-Banning ym. 2004, 175; Lerkkanen ym. 2013, 155.) Sitoutunut ammattilainen tiedostaa suhteen lapseen tärkeäksi, mutta pitää myös

suhteen rakentamista vanhempiin arvokkaana. Kasvattajat eivät siis vain työskentele lapsen kanssa vaan koko perheen kanssa. (Blue-Banning ym. 2004, 176.) Onkin huomattu, miten intensiivinen ja sensitiivisyyteen pyrkivä työskentely vanhempien kanssa lapsen hoidon aloitusvaiheessa luo vanhemmille kuulluksi tulemisen ja kunnioituksen kokemuksia, mikä auttaa luottamuksen saavuttamisessa. (Hiitola-Moilanen 2009 ja Isojärvi & Kangas 2008, Karikoski & Tiilikkan 2011, 85 mukaan.)

Konteksti. Luottamuksen rakentuminen on riippuvainen kontekstista. Ihmiset luottavat enemmän samanlaisiin kuin erilaisiin ihmisiin. Jos tätä näkökulmaa mietitään varhaiskasvatuksessa vanhempien ja kasvattajien suhteeseen, niin esimerkiksi erilaiset tavat ja arvostukset lapsen hoitamisessa, kielierot ja kulttuuriset arvot saattavat estää luottamuksellista suhdetta vanhemman ja kasvattajien välillä. (Kikas ym. 2011, 25.) Luottamuksen voikin ajatella perustuvan tunteeseen siitä, että toinen ihminen jakaa samanlaiset arvot, toimimisen ja olemisen tavat. Tämä toinen ihminen ei välttämättä ole lainkaan kaltaisemme, mutta teemme johtopäätöksiä pukeutumisen, puhutavan tms. perusteella. (Seligman 2000, 48.)

Konteksti-ajatteluun liittyy myös ajatus sukupolvisuudesta vuorovaikutussuhteissa. Kasvatuskulttuurissa on tapahtunut muutos tottelevaisuus- ja kuuliaisuuskulttuurista keskustelu- ja neuvottelukulttuuriin. (Korhonen 2006, 51.) Tämän päivän vanhemmat, jotka ovat ehkä syntyneet 1990-luvulla, näkevät lasten kasvatuksen ja lapsuuden eri tavoin kuin esimerkiksi 1970–80 -luvulla itse vanhempana olleet kasvattajat. Eri vuosikymmenillä syntyneet vanhemmat edustavat erilaisia kasvatuskulttuureja. Jokainen vanhempi ja jokainen kasvattaja tuo vuorovaikutustilanteisiin henkilöhistoriansa, mutta myös oman sukupolvensa näkökulman ja omat kasvatetuksi tulemisen kokemuksensa. Tämä haastaa kasvattajat uudenlaiseen vuorovaikutukseen vanhempien kanssa. Tietoisuus näistä sukupolvien erilaisista näkemyksistä helpottaa tunnistamaan ja tunnustamaan omien käsitysten subjektiivisuuden sekä auttaa vaihtamaan näkökulmaa, jotta olisi helpompi ymmärtää toisen ajatuksia ja toimintaa. (Korhonen 2006, 52, 66.) Se, että eri osapuolet ymmärtävät toistensa näkemysten erilaisuuden puolestaan

auttaa rakentamaan luottamuksellista suhdetta vanhemman ja kasvattajan välillä.

Turvallisuus ja lupauksen täyttäminen. Luottamuksellisessa suhteessa on lisäksi tärkeää tunne suhteen turvallisuudesta sekä lupauksen täyttäminen. Luottamuksellisessa suhteessa vanhemman ja kasvattajan välillä on tärkeää turvallisuus. Tällä tarkoitetaan sitä, että vanhemmat voivat jättää lapsensa luottavaisin mielin ammattilaisille, jotka kohtelevat lasta kunnioittaen ja suojellen ja pitävät huolen, ettei lasta kiusata. Luottamusta vahvistaa myös varmuus siitä, että luotettu henkilö toimii niin kuin on sanonut ja luvannut, hän siis täyttää lupauksensa (Blue-Banning ym. 2004, 179). Vanhemman tulee voida luottaa lapsensa kasvattajan sanaan, lupaukseen tai sanomaan (Adams & Christenson 2000, 479).

3.3 Vanhemman ja kasvattajan välisen suhteen institutionaalisuus

Nyky-yhteiskunnassa ihmiset ovat enemmän riippuvaisia ja joutuvat luottamaan ihmisiin, joita eivät tunne ja joihin heillä ei ole mitään henkilökohtaista kontaktia. Isoissa kaupungeissa harva tuntee esimerkiksi kauppiasta, jonka kaupassa asioidaan ja silloin joudutaan luottamaan, että myytävät tuotteet ovat laadukkaita ja turvallisia. Tämä luottamus on abstraktia ja perustuu luottamukseen institutiota kohtaan. Pienemmissä kaupungeissa ja kylissä kauppias on useille tuttu ja häneen luotetaan henkilökohtaisesti. (Govier 1997, 111.)

Sama tilanne voidaan yhdistää varhaiskasvatuksen kontekstiin. Pienillä paikkakunnilla saattaa olla vain yksi päiväkoti, jonka kasvattajat moni asiakasperhe tuntee henkilökohtaisesti. Tällöin vanhemman ja kasvattajan välinen luottamus perustuu henkilökohtaiseen suhteeseen. Suuremmissa kaupungeissa perheet ja vanhemmat joutuvat luottamaan varhaiskasvatukseen instituutiona ja sen kasvattajiin tämän instituution edustajina (Govier 1997, 117). Luottamus perustuu silloin institutionaaliseen suhteeseen. Vanhempien on luotettava siihen, että lasten kasvattajat opettavat oikeita asioita ja kasvattavat lapsia oikeanlaiseen

suuntaa. Toisaalta suurimmalla osalla vanhemmista ei ole edes vaihtoehtoa toimia toisin. (Govier 1997, 117.) Vanhempien ja kasvattajan suhteen voikin nähdä syntyvän enemmän tietyn tehtävän vuoksi kuin, että se olisi suhteessa olevien oma valinta (Keyes 2002, 179).

Kun luottamus liitetään sosiaalisiin suhteisiin, nämä suhteet voidaan karkeasti jakaa välittömiin ja välittyneisiin sen perusteella, millä tavalla niissä ollaan tekemisissä toisten kanssa (Kotkavirta 2000, 59–60). Välittömissä tilanteissa ja suhteissa kontaktit toisiin ihmisiin ovat henkilökohtaisia (Ilmonen 2005, 52). Tällöin ollaan tekemisessä ”konkreettisen” toisen kanssa, jonka ainutkertaisuus yksilönä tunnustetaan eikä häneen liitetä jotakin roolia (Kotkavirta 2000, 60). Tätä luottamusta epäillään harvoin ja sen yhteydessä voidaan puhua korkean tason luottamuksesta (Ilmonen 2005, 52; Adams & Christenson 2000, 481).

Institutionaalisissa suhteissa yksilöiden välinen vuorovaikutus on usein välittyntä. Silloin toiset ovat meille läsnä jossain yleisessä sosiaalisessa roolissa tai tehtävässä. Kohtaamme tällöin toisia ihmisiä johonkin yhteiskunnalliseen tai kulttuuriseen instituutioon liittyvän funktion edustajina. (Kotkavirta 2000, 59–60.) Tämä kuvaa hyvin vanhemman ja kasvattajan välistä suhdetta, jossa isä ja äiti edustavat perhe-instituutiota ja kasvattaja varhaiskasvatus-instituutiota. Tällaisessa suhteessa kontaktit ovat henkilökohtaisia, mutta epäsuoria. Yksilöön luotetaan tällöin siksi, että hän sattuu kuulumaan johonkin tiettyyn verkostoon, vaikka häntä ei vielä henkilökohtaisesti tunneta. (Ilmonen 2005, 52.) Käytännössä kuitenkin välittömän ja välittyneen vuorovaikutuksen roolit sekoittuvat jatkuvasti toisiinsa ja usein niitä ei voi yksiselitteisesti erottaa toisistaan (Kotkavirta 2000, 60).

Ammatillisiin rooleihin perustuva uskottavuus muodostuu yleensä jo ennen kuin ammattilaisella ja asiakkaalla on ollut yhtään suoraan kontaktia keskenään. Asiakkaalla on uskomuksia ja odotuksia ammattilaiselle ja ammattilaisen täytyy toimia niin, että ei petä näitä odotuksia. Tässä vaiheessa merkitsee paljon ammattilaisen henkilökohtainen tyyli ja luonne, kyvykkyys ja itse-ilmaisu. Ollakseen luotettava täytyy ammattilaisella olla muun muassa asianmukaista osaa-

mista ja taitoja, sensitiivisyyttä ja kyvykkyyttä. Luottamukseen liittyy tunne toisen ihmisen pätevydestä. (Govier 1997, 4, 83.) Erilaisissa instituutioissa luottamus vaatii sitä, että osapuolet tarkkailevat toistensa luottamukseen liittyviä piirteitä kuten hyvántahtoisuutta, varmuutta, pätevyyttä, rehellisyyttä ja avoimuutta (Tchannen-Moran 2001, 314). Luottamus perustuu myös tunteelle siitä, että instituutioiden takana on tehokkaat järjestelmät, jotka pitävät huolta, että kaikki hoituu instituution sisällä moitteettomasti (Govier 1997, 118).

Keyesin (2002) mukaan yhteistyön ja luottamuksen kehittymiseen vaikuttaa se, miten vanhemmat ja kasvattajat näkevät nämä omat institutionaaliset roolinsa suhteessa toisiinsa ja lapsen kasvatukseen. Keyes on tutkimuksessaan tutkinut vanhempien ja koulun opettajien yhteistyön muodostumista, jossa sekä vanhemmat että opettajat näkivät itsellään kolme erilaista roolia suhteessa kouluun ja lapsen koulun käyntiin. Vanhempi-keskeinen rooli tarkoittaa sitä, että vanhemmat kokevat itse olevansa vastuussa lastensa koulun käynnistä. Koulu-keskeisyys tarkoittaa sitä, että vastuu ajatellaan olevan koululla ja kumppanuus-keskeisessä roolissa puolestaan korostuu vanhempien ja opettajien yhteistyötä. Jos vanhemmilla ja opettajilla on erilaisia odotuksia rooleistaan, voi se vaikuttaa yhteistyöhön ja luottamuksen muodostumiseen. Jokainen yksilö kuitenkin omaksuu roolinsa omalla tavallaan ja leimaan roolinsa omalla uniikilla tavallaan, mihin on vaikuttamassa jokaisen yksilön persoonalliset ominaisuudet, taipumukset ja luonteenpiirteet. (Keyes 2002, 117, 182–183, 186.) Keyes (2002) käytti koulumaailmaan sijoittuvassa tutkimuksessaan kasvatuskumppanuus-termiä. Varhaiskasvatuksessa kasvatusyhteistyö-termin voidaan ajatella tarkoittavan samaa asiaa.

Yhteiskunnallisesta näkökulmasta on tärkeää, että ihmiset luottavat keskeisiin instituutioihin ja niiden toimintakykyyn. Ihmisten arkielämästä tulee kohtuuttoman vaikeaa ja raskasta, jos he eivät voi luottaa sosiaalisten instituutioiden ja niiden edustajien kykyyn tai haluun hoitaa tehtäviään. (Kotkavirta 2000, 56.)

4 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Vanhempien ja kasvattajien välisen rakentavan ja hedelmällisen yhteistyön edellytyksenä on molemminpuolinen luottamus. Se, että vanhemmat ja kasvattajat tulevat hyvin toimeen ja luottavat toisiinsa, vaikuttaa siihen, miten kasvattaja suhtautuu lapseen. Dallin (2002, 92) tutkimuksesta kävi ilmi, miten äidit ajattelivat, että jos he itse saavat luotua hoidon aloituksessa hyvän suhteen lapsen kasvattajaan, se takaa, että kasvattaja huolehtii hyvin lapsesta. Myös Klein, Kraft ja Shohet (2010, 392) huomasivat tutkimuksessaan, että kun vanhemmat olivat hoidon alkaessa lapsen mukana tutustumassa päiväkotiin, se helpotti lapsen sopeutumista, mutta myös loi vanhemman ja kasvattajan välille positiivisen suhteen. Vanhemman oli helpompi luottaa kasvattajaan ja päiväkodin turvallisuuteen ja suhtautua rennommin lapsen hoitoon jättämiseen.

Kuten edellä kirjallisuuskatsauksessa esitin, aikaisemman tutkimuskirjallisuuden perusteella voidaan ajatella, että luottamuksen rakentuminen vanhempien ja kasvattajien välillä lapsen varhaiskasvatuksen alkaessa on merkittävä tekijä lapsen hyvälle varhaiskasvatuksen aloitukselle ja myöhemmälle vanhemman ja kasvattajan yhteistyölle. Kirjallisuuden perusteella voidaan olettaa, että erilaiset kohtaamisen tilanteet tukevat luottamuksen syntyä. Siksi tarkastelen ensimmäisessä tutkimuskysymyksessäni juuri ennen aloitusta tapahtuvia ja ensi päivien kohtaamisia. Toinen tutkimuskysymykseni puolestaan koskee luottamuksen rakentumista aloituksen jälkeisinä kuukausina. Tutkimuskysymyksinäni ovat:

1. Minkälaisia kohtaamisen ja vuorovaikutuksen tilanteita vanhemmilla ja kasvattajilla on ennen lapsen varhaiskasvatuksen aloitusta ja ensi päivien aikana?
2. Miten haastateltujen äitien puheissa kuuluu luottamus kasvattajia kohtaan lapsen varhaiskasvatuksen alkukuukausina?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Oma pro gradu-tutkimukseni on laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus on yleensä ihmistieteellistä tutkimusta ja se suuntautuu ihmisen itsensä luomaan merkitystodellisuuteen. Ihmistutkimuksen voidaankin sanoa tutkivan aina ilmiöitä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 31.) Tässä tutkimuksessa tämä ilmiö on varhaiskasvatuksen aloitusta ja siinä vanhempien ja kasvattajien luottamuksen rakentamista.

Laadullinen tutkimus on luonteeltaan hermeneuttista (Tuomi & Sarajärvi 2009, 31). Patton (2002, 114–115) kuvailee hermeneutiikkaa tarkemmin niin, että se pyrkii tulkitsevaan ymmärrykseen. Hermeneutiikka tulkitsee tekstejä ja tarinoita, ja siinä pidetään tärkeänä tunnistaa tekstien kirjoittajan tai lähteen tarkoitus ja tekstien historiallinen ja kulttuurinen konteksti. Omassa tutkimuksessani äitien haastattelujen auki kirjoitetut litteraatit ovat näitä tekstejä. Tutkimuksessani tulkitseen haastateltujen äitien puheista heidän käsityksiään luottamuksesta. Tutkimuksessani kontekstina on päiväkotia ja varhaiskasvatuksen aloitus. Myös Tuomi ja Sarajärvi (2009, 28) kirjoittavat, miten laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä tai asiaa. Ymmärtäminen voidaan nähdä esimerkiksi eräänlaisena tutkimuskohteiden ajatuksiin eläytymisenä.

Omassa tutkimuksessani tutkittavien joukko on pieni: vain viiden äidin haastattelut olivat mukana tutkimuksessa. Laadulliselle tutkimukselle onkin tyyppillistä pienet tutkimusjoukot, jolloin tulokset eivät juurikaan ole yleistettävissä suurempaan joukkoon. (Patton 2002, 4–5.) Aineiston tieteellisyyden kriteeriksi ei myöskään näin muodostu määrä vaan laatu (Eskola & Suoranta 2008, 18).

5.1 Tutkimukseen osallistujat ja haastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Tutkimukseni on osa *Lasten polut varhaiskasvatuksessa* – tutkimusta ja Jyväskylän yliopistossa tehtyä osahanketta *Lapsen siirtymä kotihoidosta alle kolmivuotiaiden päiväkotiryhmään*. Tähän osahankkeeseen osallistui syksyllä 2016 päivähoiton aloittaneiden kuuden, alle 1,5 -vuotiaan, lapsen vanhempaa. Kaikki kuusi lasta aloittivat hoidon yhden päiväkodin samassa ryhmässä. Vanhempien osallistuminen tutkimukseen oli vapaaehtoista.

Vanhemmille tehtiin tutkimuksessa kaksi haastattelua. Äitejä haastateltavina oli kuusi, yhden lapsen vanhemmista myös isä oli mukana ensimmäisessä haastattelussa. Ensimmäinen haastattelu tehtiin neljän vanhemman kohdalla ennen lapsen päivähoiton aloitusta ja kahden vanhemman kohdalla vähän hoidon aloituksen jälkeen. Toiset haastattelut tehtiin viidelle äidille noin neljän kuukauden kuluttua hoidon aloituksesta ja ne ajoittuivat joulukuun 2016 ja helmikuun 2017 välille. (Taulukko 1.) Yksi äideistä haastateltiin vain kerran, muutama viikko hoidon aloituksen jälkeen, ja tämän äidin jätin tutkimuksestani kokonaan pois.

TAULUKKO 1. Vanhempien haastattelut

Lapsi	Hoidon aloitus (noin)	Vanhempien haastattelu 1	Vanhempien haastattelu 2
Laura	31.8.2016	4.8.2016	16.12.2016
Leo	1.8.2016	5.8.2016	11.1.2017
Samuli	1.9.2016	5.8.2016	20.12.2017
Minttu	1.9.2016	11.8.2016	26.1.2017
Aada	16.10.2016	12.10.2016	2.2.2017

Kuuntelin kaikki haastattelut useaan kertaan ja huomasin, että ensimmäisen haastattelun vastauksista ei löytynyt puhetta yhteistyöstä ja luottamuksen rakentumisesta. Ensimmäisten haastattelujen aikaan yhteistyö ei ollut vielä lainkaan alkanut tai sitä oli ollut vasta muutamien päivien ajan, ja näissä haastatteluissa vanhemmat kuvasivat enemmänkin odotuksiaan ja toiveitaan. Toisissa haastatteluissa äidit kertoivat ensimmäisten kuukausien kokemuksista, muun muassa kokemuksista yhteistyöstä kasvattajien kanssa. Omassa tutkimuksessani käytänkin aineistona äitien toisia haastatteluja. Oman tutkimukseni kohdejoukon muodosti näin ollen viisi äitiä. Haastatteluiden perusrunko oli kaikkien äitien kohdalla sama, mutta haastattelijalla oli lisännyt runkoon jokaiselle äidille erilaisia kysymyksiä, jotka nousivat ensimmäisistä haastatteluista. Toisen haastattelun haastattelurunko löytyy tutkimukseni lopusta (liite 1), ja tähän runkoon on kirjoitettu sulkujen sisään näitä ensimmäisistä haastatteluista nousseita kysymyksiä ja ajatuksia.

Haastattelut toteutettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua käyttämällä. Puolistrukturoitu haastattelu tarkoittaa sitä, että jokin haastattelun näkökohta on lyöty lukkoon, mutta ei kaikkia (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 11). Teemahaastattelussa puolestaan valitaan etukäteen tietyt aihealueet ja teemat, joita haastattelussa halutaan käydä läpi. Näiden teemojen on syytä perustua tutkimuksen viitekehukseen eli ihan mitä tahansa ei voi kysyä. Teemojen alle tehdään sitten valmiiksi tarkentavia kysymyksiä. Kysymykset voidaan esittää kaikille tutkittaville samassa järjestyksessä tai kysymysten järjestys voi vaihtua. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.) Kun haastatteluun valitaan teemat etukäteen, voidaan taata se, että kaikilta haastateltavilta kysytään samoja asioita. Haastattelurunko auttaa myös pysymään aiheessa, kun aikaa haastattelulle on yleensä rajatusti. (Patton 2002, 343.)

Haastatteluissa käytettyjen tutkimuskysymysten runko tuli osin kansainvälisen hankkeen kautta ja tätä runkoa haastattelijalla laajensi tekemällä teemahaastattelurunkoon tarkempia kysymyksiä. Haastattelijalla kyseli kansainvälistä haastattelurunkoa enemmän muun muassa vanhempien suhteesta päiväkotiin ja erilaisista varhaiskasvatuksen aloituksen käytännöistä. Kysymyksissä kysyttiin lisäksi

laajemmin vanhempien näkemyksiä kasvattajien kanssa tehtävään kasvatusyhteistyöhön. Haastattelijana sekä ensimmäisissä että toisissa haastatteluissa toimi Jyväskylän yliopiston varhaiskasvatuksen apulaisprofessori Niina Rutanen. Rutanen kirjoitti jokaisesta haastattelusta muistiinpanot, jotka auttoivat minua pääsemään paremmin sisään haastatteluun ja perheen arkeen.

Toisessa haastattelussa äideille näytettiin haastattelijan valitsemia videoklippejä lapsen arjesta päiväkodissa, ja näiden haastattelujen osalta voidaankin puhua videon pohjalta reflektoiduista haastatteluista (video stimulated interview) (Rutanen 2017). Ideana näissä videoissa oli tuoda lapsen arki päiväkodissa vanhemmille konkreettisesti esiin ja sitä kautta myös keskusteluun. Haastattelijaa pyysi äitejä kommentoimaan nähtyjä videoklippejä. Näytettävät videot valittiin muun muassa sen perusteella, jos vanhemmat olivat puhuneet jostain tietystä päiväkodin tilanteesta ensimmäisen haastattelun yhteydessä. Videoklipit olivat noin 2–3 minuutin mittaisia ja niitä näytettiin haastattelun yhteydessä 5–10.

Kun haastattelijaa pysyi samana molemmissa haastatteluissa, hän pystyi toisissa haastatteluissa myös palaamaan ensimmäisiin haastatteluihin ja muistuttelemaan niissä keskustelluista asioista. Vanhempien haastatteluissa oli siis myös etnografisen haastattelun piirteitä. Etnografisessa tutkimuksessa aineistonkeruussa keskeistä on osallistuvaan havainnointiin perustuva kenttätyö (Huttunen 2010, 39). Haastattelijaa oli tutkimusprojektissa itse vahvasti mukana lasten ja vanhempien arjessa havainnoimalla lapsia päiväkodilla. Haastatteluasetelma olikin tässä melko poikkeava juuri sen vuoksi, että haastatteluja on useampi ja haastattelijaa tulee tutuksi niin lasten kuin vanhempienkin kanssa tutkimuksen aikana. (Rutanen 2017.)

5.2 Aineiston analyysi

Analysoin oman tutkimusaineistoni teoriasidonnaista sisällönanalyysia käyttäen. Sisällönanalyysia pidetään laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmänä ja se on sekä yksittäinen metodi että väljä teoreettinen kehys, joka voidaan liittää erilaisiin analyysikokonaisuuksiin. Teoriasidonnaisessa analyysissa on

tiettyjä teoreettisia kytkeitä, jotka eivät kuitenkaan pohjautu suoraan teoriaan. Teoria toimii apuna analyysin etenemisessä: aikaisempi tieto ohjaa tai auttaa analyysia. Teoriaohjaavassa analyysissä näkyy aikaisemman tiedon vaikutus, mutta aikaisemman tiedon tarkoituksena ei ole testata teoriaa vaan pikemminkin aukoa uusia tapoja ajatella. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91, 96–97.) Omassa tutkimuksessani lähtökohtana ovat olleet tutkimukset ja kirjallisuus kasvatusyhteistyöstä ja erityisesti luottamuksen rakentumiseen vaikuttavat tekijät tässä yhteistyössä. Nämä ovat olleet muun muassa analyysin etenemisen pohjana.

Niin kuin jo aikaisemmin kerroin, oma tutkimukseni on osa lapsen siirtymästä päivähoitoon koskevaa tutkimusta, jossa tehdään kansainvälistä yhteistyötä. Tutkimuksen haastatteluissa ei kysytty suoraan vanhempien luottamuksesta kasvattajiin, minkä koin aluksi oman tutkimukseni kannalta melko haastavaksi. Ruusuvuori, Nikander ja Hyvärinen (2010) kuitenkin kirjoittavat artikkelissaan, miten tutkimuksessa onkin usein tilanne, että haastateltaville tehdyt kysymykset ovat aivan erilaiset kuin itse tutkimuskysymykset. Haastateltavat eivät kerro suoraan tutkimuksen tuloksia vaan tutkijalle haastattelut ovat pikemminkin arvoitus ja uusien kysymysten lähde. (Ruusuvuori ym. 2010, 9.) Näin koin olevan myös omassa tutkimuksessani. Ruusuvuori kumppaneineen (2010, 10) jatkoi, miten tutkija tarvitsee vielä uudet kysymykset, jotka hän esittää kootulle aineistolle, jotta aineistosta lopulta voidaan löytää vastaukset tutkijaa itseään kiinnostaviin kysymyksiin.

Oman tutkimusaineistoni analyysi alkoi jo nauhoitteita kuunnellessani ja muistiinpanoja tehdessäni. Kuten jo kerroin, kuuntelin ja tein muistiinpanot aluksi sekä ensimmäisistä että toisista haastatteluista. Kun olin saanut nämä valmiiksi, huomasin melko pian, etteivät ensimmäiset haastattelut vielä kerro vanhempien ja kasvattajien yhteistyöstä ja vuorovaikutuksesta, mitkä ovat keskeisiä asioita luottamuksen rakentumisessa. (ks. esim. Adams & Christenson 2000; Tchannen-Moran 2001.) Toisten haastattelujen muistiinpanoista jo kuitenkin löytyi paljon kasvatusyhteistyöhön liittyviä asioita, ja valitsinkin nämä haastattelut omaan tutkimukseeni. Näiden viiden haastattelujen kestot vaihtelivat 47 minuutin ja 1 h 54 min välillä.

Seuraavaksi litteroin haastattelut fontilla Calibri ja fonttikoolla 11. Litteroitua tekstiä tuli yhteensä 85 sivua. Kirjoitin haastattelut auki sanatarkasti, mutta en merkinnyt litteraatteihin kaikkia äänenpainoja, äänenvoimakkuuksia, täytesanoja, toistoja tai myötäilyjä (joo, hmm, tota, justinsa) elleivät ne vieneet keskustelua selvästi eteenpäin. Merkitsin litteraatteihin tauot, jos ne kestivät yli sekunnin. Äideistä ei käytetty haastatteluissa tai muistiinpanoissa omia nimiä vaan he olivat litteraateissa esim. "Lauran äiti". Niina Rutanen oli jo muuttanut lasten nimet omiin muistiinpanoihinsa ja käytin aluksi litteraateissa näitä muutettuja nimiä, jotta haastateltavat säilyttäisivät paremmin anonymiteettinsä. Tuloksia kirjoittaessani muutin kuitenkin nimet vielä kertaalleen sekä muita tunnistettavia yksityiskohtia kuten paikannimiä. Tällä halusin varmistaa, ettei äitejä voitaisi tunnistaa.

Kuten Tiittula ja Ruusuvuori toteavat (2005, 16), litteroinnin aikana saattaa saada jo hyvän käsityksen aineistosta ja sitä pääsee mielessäni analysoimaan ennen virallista analyysia, ja näin kävi myös minulle. Tein jo litteroinnin yhteydessä lisää muistiinpanoja aineistosta ja yhdistelin äitien sanomisia tutkimukseni teoriataustaan, luottamusta rakentaviin tekijöihin. Eskolan ja Suorannan (2008, 151) mukaan tutkijan on syytä tuntea oma aineistonsa perinpohjaisesti, ja luinkin valmiit litteraatit vielä kertaalleen ennen aineiston varsinaista analyysia.

Tämän jälkeen luin litteraatit uudelleen samalla alleviivaten vanhempien puheesta ilmauksia, jotka liittyvät jo teoriaosuudessa esittelemiini luottamusta rakentaviin tekijöihin: vuorovaikutukseen, tiedon jakamiseen, kunnioitukseen toisen osapuolen taitoihin ja tietoihin, yhteisiin tavoitteisiin sekä jaettuihin suunnitelmiin ja päätöksentekoon, hienotunteisuuteen, sensitiivisyyteen, kontekstiin, turvallisuuteen ja lupauksen täyttämiseen. Merkitsin tulostettujen litteraattien reunaan, mihin asiaan alleviivatut ilmaukset mielestäni liittyivät, eli tein jo jonkinlaista alustavaa luokittelua aineistolle. Vasta nyt ymmärsin, että minun täytyy myös kirjoittaa auki vanhempien ja kasvattajien yhteistyön ja vuorovaikutuksen tilanteita, koska luottamus rakentuu niin voimakkaasti suhteessa olevien vuorovaikutukselle. Tässä vaiheessa siis muodostui tutkimukseni ensimmäinen tutki-

muskysymys. Kävin litteraatit läpi uudelleen etsien niistä mm. äitien puhetta yhteistyön ja vuorovaikutuksen tilanteista ja tarkastelin sitä, mistä näissä tilanteissa puhutaan. Kiviniemi (2010, 69) sanookin, miten laadullisessa tutkimuksessa tutkimusongelmaa ei välttämättä pysty ilmaista täsmällisesti tutkimuksen alussa vaan se täsmentyy koko tutkimuksen ajan.

Alleviivauksien jälkeen vein jokaisen äidin ilmaukset omiin tiedostoihin niin, että minulle muodostui viiden äidin tiedostot. Muutin jokaisen äidin vastaukset eri värisiksi, jotta jatkossa erottaisin, kenen vastauksesta on milloinkin kyse. Tulostin nämä tiedostot ja käsin kirjoittamalla pelkistin äitien ilmaukset, jolloin karsin vastauksista omalle tutkimukselleni epäoleelliset asiat pois (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109). Tämän jälkeen leikkasin yksittäiset vastaukset konkreettisesti irrallisiksi lapuiksi ja ryhmittelin lattialla samaan teemaan kuuluvia vastauksia yhteen. Eskolan (2001, 146) mukaan teemoittelussa aineisto pyritään ryhmittelemään teemoittain ja nostamaan tutkimuskysymyksiä valaisevista teemoista esiin mielenkiintoisia sitaatteja tulkittaviksi. Tässä vaiheessa muodostuneet teemat olivatkin sitten jo melko lähellä lopullisen analyysin luokkia. Teemoina olivat mm. vuorovaikutuksesta puhuttua, kasvattajasta puhuttua ja lapsesta puhuttua.

Jokaisen teeman alle alkoi muodostua tarkempia luokkia, jotka muodostuivat samanlaisista ilmauksista. Osa äitien ilmauksista olisi sopinut useampaan luokkaan. Tällöin palasin lukemaan haastattelujen litteraatteja uudelleen selvittääkseni, mistä asiayhteydestä sitaatti oli irrotettu, mistä asiasta äiti kommentisaaan puhui. Tämä yleensä selvitti ajatukseni ja pystyin laittamaan ilmaisut mielestäni sopivimpaan luokkaan. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 110) kirjoittavatkin, miten analyysissä samaa tarkoittavat käsitteet yhdistetään yleensä tässä vaiheessa omiksi luokikseen ja luokat nimetään sen sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Seitamaa-Hakkaraisen (2014) mukaan tätä vaihetta sanotaan luokittelurungon luomiseksi. Luokittelurunko syntyy usein aineiston lukemisen ja muistiinpanojen kirjoittamisen avulla. Hän myös jatkaa, miten laadullisten aineistojen analyysia ei yleensä nähdä tutkimusprosessin viimeisenä vaiheena vaan tutkimus on luon-

teeltaan syklistä ja aineiston analysointi alkaa aineiston keruun yhteydessä. Aineistoon perehtyminen ja luokittelun kehittäminen tapahtuvat syklisesti. Laadullisessa sisällönanalyysissä luokittelukategoriat kehittyvät ja muuttuvat analyysiprosessin aikana. Toisin sanoen luokittelukategoriat ovat joustavia välineitä aineiston hahmottamiseen. (Seitamaa-Hakkarainen 2014.) Omassa tutkimuksessani tein tämän analyysin osan eli luokittelun kahteen kertaan. Koin, että ensimmäisen luokittelun jälkeen en pystynyt vastaamaan asettamiini tutkimuskysymyksiin. Liitteessä 2 olen kuvannut esimerkin toisen tutkimuskysymyksen analyysirungosta.

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessäni selvitän vanhempien ja kasvattajien välisiä vuorovaikutuksen tilanteita, joissa luottamuksen rakentuminen mahdollistuu. Pääluokiksi muodostuivat kotikäynti ja omahoitajuus, aloituskeskustelu ja tutustumiskäynnit. Toisessa tutkimuskysymyksessä selvitän sitä, miten äitien puheessa kuuluu luottamus kasvattajiin. Tähän sain luotua pääluokiksi vuorovaikutus luottamusta rakentamassa, lapsen ja kasvattajan suhde luottamusta rakentamassa, kasvattajan toiminta luottamusta rakentamassa sekä päiväkotit instituutiona luottamuksen rakentumisen pohjana.

5.3 Eettiset ratkaisut

Kerron tässä kappaleessa tieteellistä tutkimusta koskevista eettisistä periaatteista yleisesti, mutta myös tätä tutkimusta koskevista eettisistä kysymyksistä. Näistä kysymyksistä olen keskustellut työn taustalla olevan projektin vastuullisen tutkijan, Niina Rutasen, kanssa.

Eskola ja Suoranta (2008) esittävät Suojasen (1982) luettelon tutkimuksen eettisistä kysymyksistä. Eettisyyteen liittyy sen mukaan mm. tutkimuslupaan liittyvät kysymykset (lupa sekä viranomaisilta että tutkittavilta), tutkimusaineiston keruuseen liittyvät ongelmat (ei esim. salaa nauhoittamista), tutkimuskohteen hyväksikäyttö (ketä tutkimus hyödyttää), osallistumiseen liittyvät ongelmat (miten tutkija vaikuttaa tutkimusyhteisöön) sekä tutkimuksesta tiedottaminen.

He myös nimeävät luottamuksellisuuden ja anonymiteetin keskeisiksi käsitteiksi tutkimustiedon käsittelyssä. (Eskola & Suoranta 2008, 52, 56.)

Oman tutkimukseni aineisto on osa kansainvälistä tutkimusta ja tutkimuksen tekemiseen on lupa tutkimuspäiväkodin toiminnasta vastaavilta henkilöiltä. Tutkimukseen osallistuneita vanhempia informoitiin tutkimuksesta tarkasti ennen kuin kukaan heistä päätti osallistumisestaan tutkimukseen. Heille kerrottiin tutkimuksen tavoitteet, miten aineistoa kerätään, miten sitä säilytetään, ketkä sitä saavat käyttää ja miten se tutkimuksen lopuksi tuhotaan. Kuula ja Tiitinen (2010) kirjoittavatkin, miten haastatteluaineistojen avoimuus ja haastattelujen jatkokäyttö herättävät tutkijoissa usein huolenaiheita. Luottamuksellisuutta, aineiston käyttötarkoitusta ja säilyttämistä koskevat lupaukset annetaan tutkittaville yleensä ennen tutkimuksen käynnistymistä. Nämä lupaukset koskevat niin aineiston keränneitä kuin arkistoituja aineistoja käyttäviäkin (Kuula & Tiitinen 2010, 446, 450) eli myös siis minua. Vanhempien haastattelut laitettiin yliopiston suojatulle verkkoasemalle, johon oli pääsy vain Niina Rutasella, minulla ja kahdella muulla pro gradu -työn tekijällä. Allekirjoitin sopimuksen tutkimusyhteistyöstä ja tutkimuksen eettisistä periaatteista, jolla sitouduin noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Tähän kuului mm. se, ettei tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden tietoja käytetä loukkaavasti tai vahingollisesti.

Tutkittavien suoja on yksi keskeinen eettinen asia laadullisessa tutkimuksessa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131). Tutkimukseen osallistuvat vanhemmat suostuivat tutkimukseen vapaaehtoisesti ja he voivat keskeyttää osallistumisensa halutessaan. Kun vanhemmat lupautuivat tutkittaviksi, he täyttivät suostumuslomakkeen. Tutkimuksen haastattelut tehtiin tutkittavien kotona, päiväkodilla tai tutkittavan muussa valitsemassa paikassa. Haastattelut nauhoitettiin ja haastattelija kertoi haastateltaville selvästi, kun nauhuri lähtee päälle tai nauhuri suljetaan.

Kuten jo analyysi-osuudessa kirjoitin, tutkittavien nimet on muutettu haastattelulitteraatteihin. Silti mietin tuloksia kirjoittaessani ja käyttäessäni äitien lainauksia tulosten lomassa, että ovatko äidit tunnistettavissa puhuttujen asioiden

perusteella. Vanhemmat puhuivat haastatteluissa hyvin sensitiivisiä asioita, joiden kohdalla on pitänyt erityisen tarkasti miettiä tunnistettavuutta ja sitä, miten asian on tutkimuksessa ilmaissut. Muutin nimet uudelleen tulososioon, varmistaakseni ettei kommentteja voitaisi yhdistää tiettyyn äitiin. Muutin litteraatteihin tai poistin niistä kokonaan myös esimerkiksi paikkojen (mm. päiväkodit, puistot, kadunnimet) ja kasvattajien nimiä. Eskola ja Suoranta (2008, 57) sanovatkin, että periaatteena on oltava se, että tutkittavien henkilöllisyyden paljastaminen tehdään mahdollisimman vaikeaksi.

Eskolan ja Suorannan (2008, 53) mainitsemalla tutkimuskohteen hyväksikäytöllä tarkoitetaan sitä, mikä hyöty tutkimusta on tai kenelle siitä on hyötyä. Oman tutkimukseni tarkoitus on löytää äitien haastatteluista ja puheesta asioita, jotka rakentavat luottamusta vanhempien ja kasvattajien välille. Nämä asiat toivottavasti kertovat kasvattajille, minkälaisia asioita vanhemmat pitävät hoidon aloituksessa tärkeinä ja miten kasvattajat voivat omalla toiminnallaan vaikuttaa yhteistyön ja luottamuksen rakentumiseen.

Tuomi ja Sarajärvi (2009) esittävät teoksessaan Haaparanta & Niiniluodon (1991) muutamia tieteen etiikan tärkeää peruskysymystä. Uusimmissa etiikka koskevilla säännöksillä painotetaan erityisesti sitä, millaisia keinoja tutkija saa käyttää. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 125–126.) Tässä tutkimuksessa tämä kohta näyttäytyy erityisesti siinä, millaisia valintoja haastattelijä teki, kun hän valitsi äideille näytettäviä nauhoitteita. Onko eettisesti oikein näyttää videoita, joissa lapsi itkee paljon tai pelkää videoita, joissa kaikki menee hyvin? Voidaanko ajatella, että äiti arvioi esimerkiksi kasvattajaa ja kasvattajan toimintaa ihan eri lailla, jos lapsi näyttää videolla tyytyväiseltä kuin jos hän vain itkee? Näistä kysymyksistä olemme keskustelleet tässä tutkijaryhmässä sekä pohtineet tämän menetelmän mahdollisia rajoituksia. Tutkimuksessani käytetyissä haastatteluissa tutkija näytti monenlaisia tilanteita tutkittaville ja nämä tilanteet sisälsivät erilaisia negatiivisia ja positiivisia tunteita. Lähtökohtana oli se, että tilanteissa oli mukana haastateltava itse tai hänen lapsensa.

Kaiken kaikkiaan eettisyyteen kuuluu se, että tutkija kohtaa tutkittavat arvokkaasti ja kunnioittavasti. Ihmisoikeudet muodostavat ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettisen perustan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 128.)

6 TULOKSET

Luottamus ja vuorovaikutus ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa, ja luottamuksen rakentuminen liittyy voimakkaasti erilaisiin kohtaamisen- ja vuorovaikutuksen tilanteisiin (Poikonen & Lehtipää 2009, 85; Kaskela & Kekkonen 2006, 36). Mitä enemmän vanhemmilla ja kasvattajilla on mahdollisuuksia olla vuorovaikutuksessa keskenään ja mitä enemmän ja syvällisemmin he pystyvät keskustelemaan lapsesta ja lapsen kasvuun vaikuttavista asioista, sitä paremmin luottamus heidän välilleen rakentuu (ks. mm. Reedy & McGrath 2010; Karila 2006).

Tulososioni rakentuu niin, että luvussa 6.1. vastaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni. Kirjoitan auki haastateltujen äitien ja lasten kasvattajien välisiä vuorovaikutuksen- ja kohtaamistilanteita, jolloin tarkastelussa on varhaiskasvatuksen aloitusta edeltävä aika ja ensimmäiset päivät. Kirjoitan siitä, millaisista asioista näissä tilanteissa on keskusteltu ja mitä vanhemmat puhuvat näistä vuorovaikutuksen tilanteista. Seuraavissa alaluvuissa (6.2. – 6.5.) vastaan toiseen tutkimuskysymykseen. Näissä kerron vanhempien puheesta löytyneistä luottamusta kuvaavista asioista: vuorovaikutuksesta, lapsen ja kasvattajan suhteesta, kasvattajien toiminnasta ja päiväkodista instituutiona.

6.1 Erilaiset kohtaamisen tilanteet varhaiskasvatuksen aloituksessa

Lapsen varhaiskasvatuksen aloitus on alku vanhemman ja kasvattajan suhteen muodostumiselle. Vanhempien mahdollinen huoli lapsensa pärjäämisestä kodin ulkopuolisessa hoitopaikassa ei ole ainoa asia, jota vanhemmat varhaiskasvatuksen aloituksessa miettivät:

Aadan äiti: ”Lapsen päiväkodin alottaminen oli tosi hämmentävää aikaa...sitten nekin semmoset asiat niin kun jännitti, et miten mä tuun niiden hoitajien kanssa toimeen, min-kälaisia ne on kun mä en tunne niitä yhtään...”

Yllä oleva Aadan äidin kommentti kuvaa hyvin lapsen varhaiskasvatuksen aloituksen herättämiä tunnelmia. Suurella osalla vanhemmista on huoli lapsensa

pärjäämisestä kodin ulkopuolisessa hoidossa, mutta jännitystä ja huolta saattaa aiheuttaa myös vanhemman ja lapsen kasvattajien välisen suhteen ja yhteistyön luominen. Suhteen luominen alkaa ensimmäisestä vanhemman ja kasvattajan tapaamisesta, ja suhde etenee erilaisten kohtaamisten tilanteiden kautta kohti luotamuksellista suhdetta. Kukaan omaan tutkimukseeni osallistuneista äideistä ei tuntenut päiväkodin kasvattajia ennen varhaiskasvatuksen aloitusta. Kaikki joutuivat muodostamaan täysin uuden suhteen lapsensa kasvattajaan/kasvattajiin. Muutama äideistä oli kuullut päiväkodista ja sen hoitajista hyvää, mutta henkilökohtaista suhdetta kasvattajiin ei kenelläkään äideistä ollut.

Kotikäynti ja omahoitajuus. Tutkimuskohteena olleessa päiväkodissa ei käytetty perheiden kanssa lapsen kasvattajasta omahoitaja-nimitystä. Jokaiselle lapselle oli kuitenkin nimetty kasvattaja, joka kävi lapsen kotona ja oli läsnä lapsen tutustumisessa päiväkotiin. Lapsi myös kuului kyseisen kasvattajan pienryhmään. Käytän selkeyden vuoksi omassa tutkimuksessani tästä lapsen kasvattajasta omahoitaja-nimitystä.

Tutkimuskohteena olevan päiväkodin käytäntöihin kuului ehdottaa perheille kotikäyntiä, jolloin perheen ja kasvattajan ensimmäinen kohtaaminen tapahtui lapsen kotona. Osa vanhemmista ja kasvattajista oli tosin saattanut tavata toisensa jo palvelusopimuksen kirjoittamisen yhteydessä, vaikka sopimuksen kirjoittamisesta huolehtikin yleensä päiväkodinjohtaja. Kolmen perheen luokse tehtiin kotikäynti, ja yksi näiden perheiden äideistä piti kotikäyntiä erityisen tärkeänä. Äiti koki, että kasvattajan käynti lapsen kotona helpotti lapsen varhaiskasvatuksen aloitusta. Äiti kertoi myös, että kasvattajan kanssa käyty pitkä keskustelu teki yhteistyöstä varhaiskasvatuksen alettua luontevan.

Kaksi äideistä kuvaili, että lapsella oli erityinen, läheisempi suhde kotikäynnillä käyneeseen kasvattajaan kuin ryhmän muihin kasvattajiin. Toisaalta toinen näistä äideistä pohti, oliko sillä merkitystä, että lapsi ja kasvattaja tapasivat kotona vai olisiko tapaaminen voinut olla päiväkodilla. Hän mietti sitä, osasiko lapsi kuitenkin yhdistää kotona käyntyä kasvattajaa ja päiväkotia yhteen. Yksi äideistä mietti kotikäynnin hyötyä tilanteessa, kun äiti ja lapsi kävivät

tutustumassa päiväkotiin parin viikon ajan. Äiti ajatteli, ettei kotikäynti tässä tilanteessa ollut kovin merkityksellinen, kun päiväkotiin tutustuttiin useiden päivien ajan.

Kahden perheen luokse ei tehty kotikäyntiä vaan ensimmäinen perheen ja kasvattajan tapaaminen tapahtui päiväkodilla. Toinen äideistä ei haastattelussa kertonut syytä kotikäynnin puuttumiselle. Toinen äiti puolestaan oli saanut valita kotikäynnin ja päiväkodilla tapaamisen välillä. Äiti koki, että ensimmäinen tapaaminen voi hyvin olla päiväkodilla:

Mintun äiti: "...ei käyny kotona, et tais olla silleen ne kysy, että haluaako, että tulee kotiin mä sanoin, että ei oo väliä, että ihan hyvin voijaan mennä sinne niin kun suoraan..."

Tässä esimerkissä tulee esiin valtakunnallisessa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 32) korostettu kasvattajien vastuu ja aktiivisuus vuorovaikutuksen ja yhteistyön rakentamisessa. Äidille kotikäynti ei ollut välttämättömyys, mutta kasvattajan tehtävänä olisi suositella sitä ja perustella sen merkitystä mm. lapsen sopeutumisen ja vanhempien kuulemisen näkökulmasta.

Aloituskeskustelut. Aloituskeskustelut käytiin joko perheen kotona kotikäynnin yhteydessä tai päiväkodilla tutustumisen yhteydessä. Pääasiassa aloituskeskusteluissa keskusteltiin päiväkodin aloitukseen liittyvistä ja lapsen arkeen liittyvistä asioista ja toiveista, kuten vaatteiden nimikoinnista, ruokailuista tai nukkumisesta:

Aadan äiti: "... itelleen se oli semmonen niin kun tosi hyödyllinen, että siinä pysty rauhallisessa ympäristössä jutteleen asioista. Aika käytännön asioista juteltiin niin kun millä tavalla voisi nimikoida vaatteita ja tän tyylisiä. Minkälaisia vaippoja haluatte ja tosi niin kun ton tyylisiä, mutta pikkasen mä avasin siinä sitä mun lapsen persoonallisuutta ja miten mä koen hänet ja näin, mutta ei siinä silleen sen syvempää."

Aadan äiti koki keskustelun hyödylliseksi, mutta pintapuoliseksi. Syvällisempään vuorovaikutukseen aloituskeskustelussa ei hänen kokemuksensa mukaan juurikaan päästy.

Tutustumiskäynnit. Tutkimukseen osallistuneiden viiden lapsen tutustumisajat olivat melko erilaiset. Pisimmillään lapsi tutustui uuteen päiväkotiinsa ja ryhmäänsä reilut kaksi viikkoa ennen hoidon aloitusta ja lyhyimmillään lapsi kävi tutustumassa päiväkotiin kaksi tuntia ennen hoidon aloitusta. Keskimäärin

tutustumisaika oli muutamia päiviä. Kahden lapsen kohdalla tutustumiskäynneillä päiväkodissa kävi isä. Laura kävi äidin kanssa tutustumassa päiväkotiin yli kahden viikon ajan, ja äiti kuvasi tätä tutustumisaikaa jo hieman liian pitkäksi. Hän ajatteli, että hänen läsnäolonsa saattaa olla lapselle hämmentävää. Äiti myös mietti omaa ja kasvattajien roolia tutustumisen aikana seuraavasti:

Lauran äiti: "... mä toivon että ne oikeesti ymmärsi, että saa sanoo, jos mä teen jotain väärin. Ne olis varmaan halunnu sanoo mulle, että älä syötä sitä ja tällai mutta ehkä se on niillekin sitten yks hailee, et sen on niin lyhyt aika, ettei siinä pääse mitkään pilaantumaan..."

Äidin ajatuksissa päiväkodissa tuli noudattaa päiväkodin sääntöjä ja kasvattajat tietävät parhaiten, kuinka päiväkodissa toimitaan. Äiti toivoi, että kasvattajat saanisivat hänelle sekä lapselle, jos he tekevät jotain, mikä on päiväkodissa kiellettyä. Toisaalta äiti kuitenkin mietti, että ehkä kasvattajille oli kuitenkin ihan sama, miten äiti päiväkodissa toimii, kun hän oli siellä lapsensa mukana kuitenkin vain hetken.

Tutustumiskäynneillä koettiin olevan merkitystä sekä lapselle että äideille. Pitkään tutustumassa käyneen lapsen äiti koki, että käynneillä oli hänelle jopa suurempi merkitys kuin lapselle. Äiti koki nähneensä tutustumisten aikana päiväkodin ja sen kasvattajien tavan toimia. Toinen äiti koki, että tutustumiskäynnejä ei voi koskaan olla liikaa:

Samulin äiti: "...no ainakin niitä tutustumiskäynnejä...että ite tulee lapsen kanssa päiväkotiin niin niitä ei varmaankaan voi olla liikaa, että mieluummin liikaa kun liian vähän. Meillähän kävi jotenkin, et se niin kun yhtäkkiä se kesä olikin jo menny ja sitten olikin vaan se viikko ja oisko se edeltävä viikko ollu tai jotenkin näin...mä olin suunnitellu että me paljon enemmän oltais hengattu täällä, mutta ei sitten ihan onnistunukaan. Niin mä luulen, että se ois voinu olla semmonen yks helpottava tekijä..."

Esimerkin äiti koki, että hoidon aloitus olisi saattanut olla helpompaa, jos tutustumiskäynnejä olisi ollut enemmän kuin tällä perheellä olleet kolme päivää.

6.2 Vuorovaikutus luottamusta rakentamassa

Blue-Banningin ja kumppaneiden (2004, 173) mukaan vuorovaikutus on yksi keskeisimmistä asioista positiivisen yhteistyön muodostumisessa. Luottamusta

puolestaan rakentaa kuulluksi tulemisen kokemukset, ja näitä kokemuksia ker-
tyy vanhemman ja kasvattajan yhteisistä kohtaamisista ja vuoropuhelusta (Kas-
kela & Kekkonen 2006, 36). Se, mitä ja miten näissä vanhemman ja kasvattajan
välisissä vuorovaikutuksen tilanteissa puhutaan, on merkityksellistä luottamuk-
sen rakentumiselle. Tulosten tässä osassa vastaan tutkimuskysymykseen 2. Ker-
ron siitä, miten haastateltujen äitien puheessa kuului vanhempien ja kasvattajien
vuorovaikutus luottamuksen rakentajana varhaiskasvatuksen ensimmäisten
kuukausien aikana. Kerron myös yhden äidin pohdintaa vanhempien keskinäi-
sestä vuorovaikutuksesta luottamusta rakentamassa.

6.2.1 Vanhempien ja kasvattajien välisestä vuorovaikutuksesta puhuttua

Äitien puheesta löytyi neljä vuorovaikutukseen liittyvää asiaa, jotka vaikuttavat
vanhempien ja kasvattajien keskinäiseen luottamukseen ja jotka kertovat van-
hempien luottamuksesta kasvattajia kohtaan: *päivittäiset kohtaamiset, tiedon avoin
ja rehellinen jakaminen, kasvatuskeskustelut sekä vuorovaikutuksen haasteet.*

Päivittäiset kohtaamiset. Reedyn ja McGrathin (2010, 349) mukaan keskuste-
lut lapsesta ja lapsen toiminnasta eri ympäristöissä ovat keskeisiä ylläpitämään
luottamusta vanhempien ja kasvattajien välillä. Päiväkotimaailmassa tärkeimpiä
vuorovaikutuksen ja kohtaamisen tilanteita ovat lapsen tuonti- ja hakutilanteet.
Nämä päivittäiset kohtaamiset mahdollistavat keskustelun lapsen arjesta kotona
ja päiväkodissa.

Tutkimukseni äidit pitivät päivittäisiä keskusteluja merkityksellisinä. Moni
äideistä puhui siitä, miten paras tilanne olisi, jos lasta ottaisi vastaan aamulla ja
lapsen luovuttaisi iltapäivällä lapsen oman ryhmän kasvattaja. Yksi äideistä
kommentoi hakutilanteita näin:

Aadan äiti: "...mulla ei oo sinänsä hirveen turvallinen olo puhuu mun lapsen asioista,
joka ei oo mun mielestä mun lapsen arjessa niin kun silleen pysyvästi... niin silloin mun ei
oo niin kun tehny mielikään ees alkaa juttelemaan mun lapsesta mitään..."

Se, että lapsesta saa jutella tutun aikuisen kanssa, koettiin tärkeäksi. Lasta ei ha-
luttu lähteä kyselemään vierailta kasvattajilta, jotka eivät tiedä lapsen päivästä.

Yksi äideistä oli erityisen tyytyväinen lapsen omahoitajan toimintaan, jolla oli tapana kertoa hyvinkin perinpohjaisesti lapsen päivittäisistä tekemisistä.

Avoin ja rehellinen tiedon jakaminen. Esimerkiksi Poikosen ja Lehtipään (2009, 86) tutkimus vahvistaa käsitystä siitä, että vanhemmille on tärkeää avoin ja rehellinen vuorovaikutus sekä tiedon jakaminen. Heidän tutkimuksessaan vanhemmat toivoivat kuulevansa kasvattajilta lapsen päiväkotipäivästä, mutta he halusivat myös itse jakaa tietoa lapsensa arjesta kotona.

Tutkimukseni äideille oli tärkeää kuulla päivittäin lapsensa päiväkotipäivästä. Tutkimuksessani tuonti- ja hakutilanteiden keskustelut koskivat pääasiassa lapsen arkeen liittyviä asioita. Äideille oli päivittäisissä kohtaamisissa kerrottu, miten lapsi on syönyt, nukkunut, kakannut tai mitä päivän aikana on tehty. Lapsen perushoitoon (syömiseen, nukkumiseen, wc-asiointiin) liittyvät asiat olivat myös niitä, joihin vanhempien huolet päivähoidon aloituksessa suurimmalta osin liittyivät ja siksi niistä myös keskusteltiin paljon. Päivittäisissä kohtaamisissa keskusteltiin myös lasten toiminnasta: lasten leikeistä, lapsen tavasta toimia uusien ihmisten kanssa tai riitatilanteista. Leon ja Aadan äidit kertoivat näistä seuraavasti:

Leon äiti: "Sanohan toi Anja muuten, että Leo niin kun hienosti otti nää uudet pojat ja silloin aluks ne kerto, et jos se näkee jonkun uuden ihmisen, et se käy aina halaamassa niitä."

Aadan äiti: "Mä oon kuullu, että Aada on myötäelää hyvin niin kun myötätuntonen ja jos on jollain ollu paha mieli tai on tullu lelusta riitää, ni hän on saattanu käydä tarjoomassa omaa lelua ja ne on ollu itelleni tosi semmosia merkityksellisiä juttuja."

Esimerkiksi juuri Aadan äidille oli erityisen merkityksellistä kuulla lapsensa vuorovaikutustaidoista ja vuorovaikutuksesta muiden lasten kanssa, ja äiti puhui näistä asioista paljon. Toisaalta arjen asioista keskusteluun saattoi olla myös melko ristiriitaisiakin ajatuksia, kuten Lauran äidin seuraava kommentti osoittaa:

Lauran äiti: "... varsinkin alkuun mun mielestä tuntu, musta tuntu niin kun turhalta se, et ne kertoo mitä ne on tehny päivän aikana, koska ei se niinku tavallaan mua kiinnostaa ennen kun mä sit tajusin sen, et mähän voin sitten jutella Lauran kanssa siitä..."

Äiti oli hoidon alkaessa kokenut turhaksi kuulla ja keskustella joka päivä samoista arjen asioista: nukkumisesta, syömisestä ja muista Lauran tekemisistä.

Jossain vaiheessa äiti kuitenkin ymmärsi, että päiväkodin kuulumiset ovat tärkeitä asioita äidin ja lapsen vuorovaikutuksen kannalta.

Muutama äiti pohti kasvattajien kanssa käytyjen keskustelujen rehellisyyttä. Leon äiti kuvaili tätä seuraavasti:

Leon äiti: "...et onks se aina totuus, mitä sitten kuulee, et hyvin on mennyt, et niin kun itkeek se siellä joskus tai jotain, ei oo hoksattu kysyä..."

Toisaalta toinen äiti kuvaili tilannetta, jolloin hän koki saaneensa rehellistä tietoa lapsensa päivästä. Lapsi oli hoitoon jäädessään ollut kovin itkuinen. Äidille oli hakutilanteessa kerrottu, että lapsi oli rauhoittunut nopeasti äidin poistuttua. Äiti koki saaneensa tilanteesta rehellistä tietoa, koska oli itse nähnyt aamulla päiväkodista poistuessaan lapsen jo rauhoittuneen.

Yleensä äitien ja kasvattajien keskustelut lapsesta olivat positiivisia. Kasvattajat kertoivat, että lapsella on mennyt hyvin tai he kehuivat esim. lapsen ruokailutaitoja. Luottamuksen rakentumisen kannalta onkin tärkeää, että kasvattajat keskittyvät myönteisiin asioihin lapsessa ja lapsen toiminnassa (Rautamies, Laakso & Poikonen 2011, 204).

Kasvatuskeskustelut. Tuonti- ja hakutilanteissa vanhempien ja kasvattajien keskustelut liittyvät pitkälti lasten arkeen päiväkodissa. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut (vasu-keskustelut) ovat vanhemman ja kasvattajan kohtaamisia, kasvatuskeskusteluja, joissa on mahdollisuus keskustella syvällisemmin muun muassa lapsesta, perheestä, vanhempien toiveista, arvoista, yhteisistä tavoitteista jne. Moni äideistä toivoikin enemmän kasvattajien kanssa yhteistä keskustelua esimerkiksi lapsen käyttäytymisestä, vuorovaikutustaidoista, ja kehityksestä. Arjen päivittäiset keskustelut eivät edenneet syvällisimmiksi keskusteluiksi. Yksi äideistä kommentoi tätä seuraavasti:

Aadan äiti: "...just niistä lyhyistä keskusteluista millon ei ehi, niin meillä on aina se sama tarina joka päivä, et Aadalla on mennyt tosi hienosti, syönyt tosi hyvin, santsannu tosi hyvin ja on ollu kiva päivä ja reipas tyttö..."

Äiti koki saavansa joka päivä saman tiedon päivästä, mutta äidin toiveena oli saada enemmänkin vastavuoroista keskustelua lapsestaan. Myös toinen äiti koki, että keskusteluissa oli pääasiassa puhuttu päiväkodin tavoista ja toiveista:

Lauran äiti: "Nyt mä oikeesti tajuun sen ettei me olla yhtään puhuttu siitä miten mä haluan, että mun lastani kasvatetaan...siis se olis varmasti ollu hyvä, että niin kun olis puhuttu, että sehän on moneen kertaan puhuttu, että mikä se tarhan ajatus tästä kaikesta..."

Äitien haastattelujen hetkellä lapset olivat olleet hoidossa 3,5–5 kuukautta. Henkilökuntavaihdoksista johtuen lasten vasukeskustelut olivat vasta tulossa, ja tuonti- ja hakutilanteissa keskustelut vanhemman ja kasvattajan välillä koskivat pääsääntöisesti lapsen arkea päiväkodissa. Luottamuksen rakentumisen kannalta keskusteluissa olisi kuitenkin hyvä päästä myös kuulemaan vanhempien näkemyksiä ja ajatuksia lapsesta sekä yleisemminkin kasvatuksesta. Tähän teemaan palaan vielä, kun seuraavaksi kirjoitan vuorovaikutuksen haasteista.

Vuorovaikutuksen haasteet. Luottamuksellisen suhteen syntyä haastavia, vuorovaikutukseen liittyviä tekijöitä, löytyi äitien puheista kolme: 1) kiire ja yksityisyyden puute, 2) tiedonkulku sekä 3) asiat, joista oli vaikea puhua tai ei oltu puhuttu lainkaan. Kiireestä ja yksityisyyden puutteesta Aadan äiti kommentoi seuraavasti:

Aadan äiti: "... ne tuulikaappikeskustelut, vaikka ne on tosi tärkeit, niin siinä niit lapsia pyörii ja niin ei siinä oikeasti kerkeä vaihtaa sellaista... Mä oon pikkasen, jos on ollu semmonen sopiva hetki, että sillä hoitajalla näyttäs olevan silleen suht rauhallista... ni oon saattanu niin kun kysyä no hei, et minkälainen Aada, et onko se vuorovaikutuksessa muitten lasten kans, ottaako se kontaktia kehenkään muuhun lapseen ja niin ku siinä sit niin kun kyselly semmosia pieniä juttuja silloin tällön..."

Äiti kuvasi päivittäisiä keskusteluja "*tuulikaappikeskusteluiksi*", jolloin lapsia ja vanhempia on yleensä paikalla melkoisesti ja keskustelut käydään päiväkodin eteisessä. Muutama äiti koki vaikeaksi alkaa jutella näissä tilanteissa kasvattajille lapsen asioista syvällisemmin ja siksi keskustelut ovatkin pääasiassa neutraalia päivittäisten kuulumisten vaihtoa. Toisaalta yhdellä äidillä oli myös kokemus, että kuka tahansa heidän lastaan on vastassa, niin aina kasvattajilla on aikaa keskustelulle.

Äidit toivovat, että tiedon kulku päiväkodissa olisi mahdollisimman avointa ja että vanhemmat saisivat kuulla muun muassa lapsestaan, lapsen kehityksestä ja päiväkodin toiminnasta. Äidit kuitenkin puhuivat tilanteista ja asioista, joista heille ei oltu kerrottu tai joista he eivät olleet tietoisia. Äidit olivat esimerkiksi tietämättömiä lapsensa ryhmän pienryhmätoiminnasta, heille ei oltu

kerrottu ryhmässä liikkuvista sairauksista, lapsen vaikeasta aamusta tai lapsen muuttuneista kaverisuhteista. Usein tiedonkulkua päiväkodissa hankaloittaa se, että siellä työskentelee useita kasvattajia, ja lasta tai päiväkodin toimintaa koskeva tieto jää vain kaiken kiireen ja tekemisen keskellä kertomatta vanhemmille tai toisille kasvattajille. Yksi äideistä kommentoi tiedonkulkua kuitenkin melko ymmärtävästi:

Leon äiti: "...kun tommostakaan ainakaan mulle oo tultu sitten niin kun, että et se ois ollu hirveen vaikee aamu niin kun että...siinä niitten ryhmässäkään niin kun, että et olik se sitten tavallaan niin kun tullu niilläkään keskusteluun sit asiasta vai..."

Äiti ajatteli, että hänen lastaan koskeva asia oli vaan jostain syystä jäänyt kasvattajien kesken keskustelematta. Tiedonkulku oli koettu haastavaksi myös tilanteessa, kun ryhmässä vaihtui henkilökuntaa eikä näistä henkilökuntavaihdoksista tiedotettu vanhempia äitien mielestä tarpeeksi selkeästi ja avoimesti. Ryhmästä puuttui hetken aikaa yksi työntekijä. Yksi tutkimukseen osallistuneista äideistä oli itse aktiivinen ja kyseli päiväkodin hallinnosta syitä työntekijän puuttumiseen. Äiti ei kuitenkaan halunnut kysellä tilanteesta ryhmän muilta kasvattajilta, koska pelkäsi heidän kokevan, että äiti epäilee heidän ammattitaitoaan:

Aadan äiti: "...sitä asiaa en...oikeestaan kehannu ottaa puheeks, koska mä pelkäsin jotenkin, et on tullu vähän semmonen, et ei haluis niin kun antaa missään nimessä sitä kuvaa, että epäilee heidän ammattitaitoaan."

Äiti ei halunnut leimautua vaikeaksi vanhemmaksi vaivaamalla henkilökuntaa kysymyksillään. Yksi äideistä mainitsi tiedonkulun haasteena myös sen, että isä pääsääntöisesti hakee lapsen päiväkodista. Äiti koki, että tietoa ei kulje isältä äidille ja äiti saa usein kuulla asioista vasta useiden päivien jälkeen.

Yllä oleva Aadan äidin kommentti puheeksi ottamisen vaikeudesta kuvaa hyvin myös tilannetta, josta vanhemman on vaikea puhua suoraan ja kasvotusten kasvattajan kanssa. Toinen äideistä puolestaan kuvasi vaikeaksi sanoa, jos ei pidä kasvattajien tavasta toimia. Toisaalta samainen äiti sanoi, että usein asiat, joista ei halua puhua kasvattajille, ovat pieniä asioita:

Lauran äiti: "Ne on sellasia niin kun typeriä asioita. Siis semmosia justiin, että nuket on nukkeja eikä vauvoja ja semmonen, mutta kun ei ei se oo tärkeä, ei sillä oo merkitystä."

Lauran äiti myös koki, että vanhempienkin on tärkeää miettiä minkälaisista asioista kannattaa sanoa ja minkälaisilla asioilla on merkitystä lapselle ja lapsen saamalle hoidolle ja kasvatukselle.

6.2.2 Vanhempien keskinäisestä vuorovaikutuksesta puhuttua

Vertaistuki. Oma tutkimukseni ei varsinaisesti keskittynyt vanhempien keskinäiseen vuorovaikutukseen eikä omassa kirjallisuuskatsauksessanikaan siihen paneuduttu, mutta vanhempien keskinäinen vuorovaikutus nousi korostuneesti esiin ja tärkeäksi yhden äidin pohdinnoissa. Keskustelemalla keskenään päiväkodista ja sen toiminnasta, vanhemmat rakentavat samalla suhdettaan kasvattajiin.

Äiti puhui haastattelussa paljon vanhempien keskinäisestä vuorovaikutuksesta, yhteisöllisyydestä ja vertaistuesta. Hän koki tällä hetkellä päiväkodin vain lapsen hoitopaikkana. Hän ajatteli, että yhteisöllisyys vanhempien kesken voisi tuoda päiväkotia lähemmäksi perheiden elämää ja päiväkodin rooli perheiden elämässä voisi tulla tärkeämmäksi. Äiti ajatteli, että perheet voisivat tavata vapaa-ajalla ja tutustua toisiinsa, mikä helpottaisi vanhempien keskinäisiä kohtauksia päiväkodilla:

Aadan äiti: "...niin et semmonen niin kun jatkuva jännite siinä tuulikaapissa...ni semmonen niin kun poistus, niin se olis tosi kivaa..."

Äiti ajatteli, että tutustuminen poistaisi jännitettä vanhempien välillä. Hän koki vaikeaksi esimerkiksi eteistilanteet, kun hän ei tunnista lasten vanhempia. Äiti myös kertoi, että haluaisi jakaa ajatuksiaan päiväkodin arjesta toisten vanhempien kanssa:

Aadan äiti: "...et sit pystyy jakaa niitä. Mut just huomaa kyllä sen tutunkin kohalla, että se on ollu tosi tärkeä, että on pystynyt jakamaan niitä kokemuksia siit päiväkodista, koska meilläkin on sit alettu puhua ja sitten moni asia on vasta tullu mulle selväks niin kun hänen puheitten kautta. Hän oli huomannu jotain ja mä en ees tajunnu mitään ja niin kun silleen, että se oli sit kuitenkin semmonen tärkeä, et sieltä ehkä samasta päiväkodista ni ois niitä yhteyksiä toisiin vanhempiin, joitten kans pystys niin kun jakaa niitä kokemuksia... mä voin nähdä jonkun asian jotenkin tosi pahana tai semmosena negatiivisena ja sit sais sitä toisen näkemystä, ni vähän mieltis, että onko vaikka tulkinnu tilanteen ihan väärin tai aliarvioinu tilannetta jotenkin väärin tai jotenkin näin et sit tulee semmonen ja varmempi olo sit niistä asioista sillei..."

Aadan äiti ajatteli, että kun vanhemmat ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja juttelevat päiväkodin tapahtumista ja tilanteista, monet asiat näyttäytyisivät ehkä erilaisessa valossa. Äiti ajatteli, että saatettaisiin säästyä tilanteiden virheelisiltä tulkinnoilta tai muilta haastavailta tilanteilta, kun asioista saisi keskusteltua muiden vanhempien kanssa. Vanhempien ei tarvitsisi jäädä ajatustensa kanssa yksin, vaan he saisivat vertaistukea toisiltaan ja uusia ajattelun malleja.

Äiti koki, että vuorovaikutuksen ja yhteistyön vanhempien kesken pitäisi lähteä vanhemmista itsestään, jotta se olisi oikeasti toimivaa. Aadan äiti kertoi siitä näin:

Aadan äiti: "...pitäs niin kun vanhempien itse tehdä se semmonen alote...toi on semmonen mun mielestä, mikä pitää niin kun itse tehdä...ja sitten tulis niitä muita vanhempia, niin niitten kanssa, mut sen täytys lähtee oma-aloitteisesti..."

Vaikka äiti ajatteli, että on vanhempien omalla vastuulla järjestää kohtaamisia, esimerkiksi erilaisia tapahtumia, ei hän kuitenkaan halunnut sulkea kasvattajia pois tästä vanhempien välisestä vuorovaikutuksesta. Kasvattajat voisivat halutessaan osallistua yhteiseen toimintaan. Äiti ei haluaisi tehdä turhia rajoja kasvattajien ja vanhempien välille, mutta lähtökohtaisesti hän ajatteli, että vanhemmat vastaisivat itse keskinäisestä yhteistyöstään.

6.3 Lapsen ja kasvattajan suhde

Tutkimuksessa mukana olleet äidit puhuivat omasta vuorovaikutuksestaan kasvattajan kanssa, mutta myös kasvattajan ja lapsen välisestä vuorovaikutuksesta ja kasvattajan ja lapsen suhteesta. Bronfenbrennerin (1997; 2016) ekologisen kehitysteorian mukaan kaikki mikrojärjestelmän jäsenten väliset suhteet vaikuttavat järjestelmän muiden jäsenten suhteisiin. Toisin sanoen se, millainen suhde kasvattajalla ja lapsella on, vaikuttaa kasvattajan ja vanhemman suhteeseen. Kun vanhempi huomaa lapsen viihtyvän päivähoidossa ja hän huomaa lasta kohdeltavan hyvin, vaikuttaa se myös positiivisesti vanhemman ja kasvattajan suhteeseen ja luottamuksen lisääntymiseen.

Omassa tutkimuksessani äitien puheesta nousi lapsen ja kasvattajan suhteesta kaksi keskeistä teemaa, joiden voidaan ajatella vaikuttavan vanhemman ja

kasvattajan luottamuksen rakentumiseen: tiettyjen kasvattajien tärkeys lapselle ja lapsen tyytyväisyys päivähoitopaikkaan.

Tutut aikuiset tärkeitä. Vanhemmille oli tärkeää se, että lapset tulivat toimeen kasvattajien kanssa. Neljä viidestä äidistä puhui siitä, miten oman ryhmän tutut aikuiset olivat lapselle tärkeitä ja miten lasten oli helpompi jäädä hoitoon, kun tutut aikuiset olivat vastassa. Myös vanhempien oli helpompi jättää lapsi päiväkotiin, kun aamulla vastassa oli tuttuja aikuisia. Kolme äitiä puhui siitä, miten lapsen omahoitaja oli tullut kaikista tärkeimmäksi kasvattajaksi. Kun omahoitaja oli ottamassa lasta vastaan aamuisin, hoitoon jääminen oli kaikista helpointa:

Lauran äiti: "Se on auttanut, kun mä näen kuinka paljon tää tykkää Anjasta, että se haluaa jäädä sinne Anjan kanssa."

Samulin äiti: "... että kun muut aikuiset olivat hankalia tai että Samulin oli vaikea jäädä, niin sit Tea oli selvästi se kehen hän kiintyi ensimmäisenä tai siis minä tulkitsin sen, että koska Tea oli käynyt meillä kotona..."

Sekä Lauran että Samulin äiti pitivät lapsen omahoitajaa lapsen sopeutumisen kannalta merkityksellisenä. Yksi äideistä kertoi, miten kasvattajien vaihtuvuus ja omien tuttujen kasvattajien poissaolot näkyivät lapsessa itkuisuutena, minkä äiti tulkitsi lapsen turvattomaksi oloksi.

Lapsi on tyytyväinen päiväkodissa. Äidit puhuivat lapsensa tyytyväisyydestä hoitopaikkaan. He myös puhuivat lapsensa viihtyneen päiväkodissa ja kokeensa olonsa turvalliseksi. Kaksi äitiä kertoi, että he kokivat lapsensa luottavan ryhmän kasvattajiin:

Leon äiti: "...on ne niin kun sitä sanon päiväkodista, että kun Leo on vähän semmonen velmuilija, että niin ni, että se on alkanu niin ku niillekin tekee niitä, et sillonhan se kertoo siitä, et se luottaa niin ku myös näihin hänen ohjaajiin..."

Aadan äiti: "...Aada varmaan luottaa kyllä niihin kaikkiin, et ne on varmaan, jotenkin sen vaan tulkinnu, et ne on kohdellu sitä hyvin ja Aada on ollu silleen, et hei toi on hyvä tyyppi kun se on kiva... jotenkin tuntuu et omasta lapsesta kyllä varmaan alkaisin huomaamaan, et jos ei haluis mennä päiväkotiin, et siel on joku pielessä..."

Leon äidin kommenttista näkyy, miten äiti ajatteli Leon luottavan kasvattajiin, kun hän pystyi olemaan päiväkodissa oma itsensä, samanlainen kuin kotonakin. Aadan äiti puolestaan on tulkinnut omasta lapsestaan, että häntä kohdellaan päiväkodissa hyvin ja että lapsi luottaa kasvattajiin. Äiti myös uskoi huomaavansa,

jos lapsella ei olisi hyvä olla päiväkodissa. Yksi äideistä kommentoi sitä, miten lapsen viihtyminen päiväkodissa toi myös äidille turvallisen ja hyvän olon jättää lapsi hoitoon.

6.4 Kasvattajan toiminta

Luottamuksen syntyyn toista ihmistä kohtaan vaikuttaa luotetun ihmisen ominaisuudet, kuten esimerkiksi huolehtivaisuus, varmuus ja pätevyys (Tchannen-Moran 2001, 314; Govier 1997, 5). Päiväkotikontekstissa voidaan ajatella kasvattajan ominaisuuksien näkyvät hänen tavassaan toimia lasten kanssa. Äitien puolesta muodostui neljä kasvattajan toimintaan liittyvää luottamusta rakentavaa teemaa: 1) yhteisistä tavoitteista, suunnitelmista ja päätöksistä kiinnipitäminen, 2) kunnioitus toisen osapuolen tietoihin ja taitoihin, 3) sensitiivisyys ja yksilöllinen huomioiminen sekä 4) samankaltaisuus arvoissa ja toiminnoissa.

Yhteiset tavoitteet, suunnitelmat ja päätöksenteko. Kun vanhempi saa ennen hoidon aloitusta jutella kasvattajan kanssa huolistaan ja toiveistaan ja hän kokee tuleensa kuulluiksi, on sen todettu lisäävän vanhemman ja kasvattajan välistä yhteistyötä ja luottamusta (ks. mm. Adams & Christenson 2000; Karila 2006; Kas-kela & Kekkonen 2006). Kaksi äitiä kertoi haastatteluissa, miten kasvattajat olivat osanneet ottaa huomioon varhaiskasvatukseen liittyvät huolet ja toiveet. Ennen hoidon aloitusta äiti ja kasvattaja olivat suunnitelleet ja sopineet lapsen hoitoon liittyviä käytäntöjä, ja näistä suunnitelmista oli pidetty kiinni. Samulin äitiä esimerkiksi huoletti se, kun poika nukkui hoidon alkaessa vielä kahdet päiväunet:

Samulin äiti: "...sillon alussa tietenkin mua huoletti varmaan se kanssa, että kun Samuli nukkunu niin ku kahet päikkärit, että miten se sitten täällä toimii. Ni sitten hän aluks oli sillai, että Samuli nukku siinä aamu ulkoilun aikana, niin ne nosti Samulin heti vaunuihin ja sitten se aika usein nukahti sinne ja se nukku niin kun siinä pienen pätkän ja sitten heräs syömään ja sit meni vielä uuestaan nukkumaan. Ni siinä niin ku tosi joustavasti ja onnistu hyvin..."

Kasvattajat olivat toimineet äidin toiveiden mukaan ja antaneet lapsen nukkua päiväkodissa kahdet unet. Äiti koki, että kasvattajat olivat toimineet hyvin ja

joustavasti lapsen unien suhteen. Toisella äidillä oli vähän erilainen tapa kommentoida yhdessä sovittujen asioiden toteutumista. Äiti kertoi, ettei ollut huomannut lapsen kanssa toimittavan mitenkään väärin tai hänen toiveittensa vastaisesti. Äidin huolena oli lapsen ruokailuun ja syömiseen liittyvät asiat, joista äiti kommentoi, että ”...ilmeisesti se ruokaakin saa.”

Kaksi äitiä puolestaan koki, että alussa puhutut ja sovitut yhteiset tavoitteet eivät olleet toteutuneet äitien toivomalla tavalla. Molempien äitien toiveena oli, että lapsia kasvatettaisiin mahdollisimman sukupuolisensitiivisesti. He kuitenkin kokivat, että lapsia oli ohjattu esimerkiksi sukupuolen mukaisiin leikkeihin. Toisaalta toinen äideistä koki myös itse toimivansa välillä omien arvojensa vastaisesti pukemalla lapsensa yleensä sukupuolen mukaisiin väreihin.

Kunnioitus toisen osapuolen tietoihin ja taitoihin. Luottamuksen muodostumiseen vaikuttaa se, miten vanhemmat tunnistavat kasvattajien kyvyt ja ominaisuudet, ja se näkyy siinä, miten vanhemmat kertovat kasvattajien kyvyistä järjestää lapsilähtöistä toimintaa (Poikonen & Lehtipää 2009, 87; Lerkkanen ym. 2013, 162). Äidit kommentoivat yleisesti, että ovat tyytyväisiä kasvattajien toimintaan ja toimintatapoihin. Toimintaa pidettiin ”*tosi kivoana*” ja esimerkiksi retkien tekemisestä ”*jokaisen päiväkodin pitäisi ottaa mallia*”. Yksi äideistä ajatteli, että päiväkodissa tapahtuu ”*kaikki tarvittava*”.

Haastatteluissa äidit kommentoivat kasvattajien toimintaa samalla, kun katsoivat nauhoitteita päiväkodin toiminnasta. Äitien puheesta kuului arvostus kasvattajien ammattimaista toimintaa kohtaan. Lauran äiti kommentoi tätä seuraavasti:

Lauran äiti: ”...ai niin siks ne pistää ne ryhmissä sisään, että kerkiää ottaa vaatetta pois...täytyy noille hattua koht nostaa...välillä ei saa yhtäkään puettua.”

Yllä äiti kommentoi lasten tuloa ulkoa sisälle. Hän koki, että kasvattajat ovat osanneet luoda sisääntuloon toimintatavan, joka tekee riisumistilanteesta rauhallisen ja toimivan. Kasvattajien taitoa pitää lapset istumassa rauhallisesti ja kiinnostuneena yhteisillä hetkillä ihmetteli useampi äideistä. Lauran äiti kommentoi lasten aamupalatilannetta ja kasvattajan toimintaa seuraavasti:

Laura äiti: "...onpa hyvä toi käsi...se pitää sen huomion siinä koko ajan, että joku on lähellä...ammattilainen..."

Äiti huomasi, miten kasvattaja osaisi toimia taitavasti lasten ruokailuhetkellä. Hän kosketti lasta kädellään ja sai lapsen näin rauhoittumaan ja tuntemaan, että aikuinen oli lähellä.

Kahden äidin kommentteista näkyi pieni epäily kasvattajien toimintaa kohtaan. Toinen äideistä oli ottanut kasvattajan kanssa puheeksi itseään kiinnostavan asian, mutta koki, että kasvattaja hämmentyi eikä äiti saanut tilanteessa kysymykseensä minkäänlaista vastausta. Toinen äiti puolestaan kommentoi lasten aamupala hetkeä:

Samulin äiti: "Toi on aika tommonen hälisevä ympäristö aamupalalle, että vaikka ei oo paljoo ees lapsia muita paikalla..."

Äidin puheesta kuului, miten äiti koki aamupalahetken rauhattomaksi eikä kasvattajat olleet äidin mielestä onnistuneet luomaan tilanteeseen rauhallista toimintaympäristöä lapsille.

Luottamuksellisessa suhteessa on tärkeää, että sen molemmat osapuolet kokevat, että heidän asiantuntijuuttaan arvostetaan, eikä kummankaan tietämys ole toista arvokkaampaa (ks. Kikas ym. 2011; Kaskela & Kekkonen 2006; Lerkkanen ym. 2013). Mintun äidin seuraava kommentti osoittaa, miten hän koki suhteessa itsensä ja kasvattajat tasavertaisina. Se, että äiti kysyi "*tyhmiä kysymyksiä*" ei vähentänyt hänen arvoaan vanhemman ja kasvattajan vuorovaikutuksessa:

Mintun äiti: "...et se on niin ku, et niin siellä ei jotenkin koe tai voi esittää tyhmiäkin kysymyksiä, mut ei niin kun koe itseensä jotenkin tyhmäks..."

Sensitiivisyys ja yksilöllinen huomioiminen. Luottamusta kasvattajaan rakentaa se, kun vanhempi huomaa kasvattajan tuntevan, tietävän ja huomioivan lapsen ja lapsen tarpeet (Kaskela & Kekkonen 2006, 21, 36). Jo tutustumisvaiheessa yksi äideistä koki, että hänen lapsensa tarpeet ja yksilöllisyys oli huomioitu:

Lauran äiti: "Vilhelmiina näki joku kerta sen, kun siltä vaan otettiin niitä tavaroita ja sit se tuli itkeen mulle. Niin kun Laura tuli, eikä hän saa pitää mitään niin, Vilhelmiina näki sen ja se niin kun ehkä ymmärsi sen ja se helpotti mua, kun mä näin että Vilhelmiina ymmärtää nyt..."

Esimerkin äiti koki, että lapsi on melko arka eikä osaa pitää puoliaan. Kasvattaja oli nähnyt tilanteen, jossa lapselta vietiin lelu kädestä. Äiti koki tässä tilanteessa, että kasvattaja ymmärsi mistä lapsen arkuudessa on kyse. Kasvattajan ymmärrys helpotti äidin oloa. Kaksi äitiä olivat erityisen tyytyväisiä siihen, että lapset saavat olla kasvattajien sylillä ja ”sylejä riittää” sitä tarvitseville. Yksi äiti iloitsi puolestaan siitä, miten myös päiväkodin muu henkilökunta oli osannut huomioida hänen lastaan. Keittiöhenkilökuntaan kuuluva aikuinen huomioi lapsen joka aamu tervehtimällä ja kyselemällä kuulumiset.

Kasvattajat olivat osoittaneet sensitiivisyyttään ja tilanneherkkyyttään myös vanhempia kohtaan. Samulin äiti kertoi tilanteesta, joissa kasvattajat olivat osanneet huomioida vanhemman ja rauhoitella äitiä lapsen varhaiskasvatuksen aloituksen hankaluuksien keskellä:

Samulin äiti: ”...mää istuin vaikka kuinka pitkään, yritin niin kun häntä saada leikkimään siihen... mutta sitten aina kun yritin siitä lähtee, niin aina niin kun tarttu kiinni ja sitten jossain vaiheessa, oisko sitten sanonu Tea tai joku, et ei siinä oikeen auta muu kun vaan lähtee...sit myöhemmin, kun sitä itkusuutta kuitenkin oli siinä aamussa aika pitkään niin sitten, että kyllä ne sano, että se niin ku koko ajan lyhenee se aika että mitä hän itkee ja että sitten kun se unohtuu niin sit se unohtuu koko loppu päiväksi, et sillai, että kyllä he rauhotteli mua...”

Toisaalta pientä huolta aiheutti se, onko kasvattajilla kuitenkaan aikaa huomioida jokaista lasta yksilöllisesti ja huomaavatko kasvattajat lapsen yksilölliset tarpeet toiminnan järjestämisessä. Samulin äiti pohti myös näitä asioita:

Samulin äiti: ”...Samuli yritti tosi paljon ottaa kontaktia Teaan, mut sit Tea ei ehtiny huomaamaan, kun Leon kanssako se siinä jotain teki...”

”... Samuli ei tuntunu yhtään lähtevän mukaan...oli kyllä vähän sellanen täytyy myöntää jopa tympääntynyt se Samulin ilme...niin kun toistuuks tää joka päivä...pitäiskö sit ehkä kehittää jotain semmosta toimintaa mihin Samuli lähtis enemmän mukaan...mutta toivotavasti nyt ei oo ihan joka päivä noin...”

Konteksti eli samankaltaisuus arvoissa ja toimintatavoissa. Kaksi äideistä puhui asioista, jotka voidaan liittää kontekstiin luottamuksen rakentamisessa. Kontekstilla luottamuksen rakentamisessa tarkoitetaan sitä, että ihmiset luottavat enemmän samanlaisiin ihmisiin kuin erilaisiin ihmisiin (Kikas yms. 2011, 25). Luotetulla ihmisellä ajatellaan olevan samanlaiset tavat ajatella ja toimia kuin sillä, joka luottaa (Seligman 2000, 48). Kontekstiin liittyy myös vahvasti ajatus eri sukupolvien välisistä eroista esimerkiksi kasvatuksen kysymyksissä (Korhonen 2006, 51).

Kahden äidin pohdinnat liittyivät ajatukseen lapsen kasvattajan samanlaisuudesta itseensä verrattuna eli tunteeseen siitä, että kasvattajalla on samanlaiset arvot ja ajatukset kuin äidillä itsellään. Lauran äiti kertoi huomanneensa yhden kasvattajan ajattelevan leluilla leikkimisestä samalla tavalla kuin hän itse:

Lauran äiti: "...toi Vilhelmiina on kauheen semmonen, no varmaan samanlainen kun mäkin, että leluilla pitää leikkiä sillä lailla niin kun on suunniteltu."

Samulin äiti puolestaan mietti aluksi, kuinka hieman vanhempi kasvattaja suhtautuu lapseen ja lapsen kanssa toimimiseen.

Samulin äiti: "Mää aluks pelkäsin, et koska Anja on vähän vanhempi... että hänen on vaikeeta siihen jotenkin luottaa, että se lapsi osaa ite syyä. Mutta kerran mää taisin Anjallekin siitä sanoa sillai, että kun yhtä aikaa satuttiin tossa ruokapöydässä olemaan...että ei Samulia tarvii syöttää eikä tarvii ruokaa muussata, että kyllä se niin kun pärjää ihan itekseenkin..."

6.5 Päiväkoti instituutiona

Kenelläkään tutkimukseen osallistuneista äideistä ei ollut aikaisempaa suhdetta lapsensa kasvattajiin, vaan jokainen vanhempi-kasvattaja suhde lähti rakentumaan, kun lapsi aloitti varhaiskasvatuksen. Vanhempien ja kasvattajien suhteen voi nähdä institutionaalisen suhteen, missä luottamus perustuu vanhempien luottamukseen päiväkotinstituutiota kohtaan ja luottamukseen kasvattajia kohtaan tämän instituution edustajina (Govier 1997, 117). Esimerkiksi yhden perheen päivähoitopaikan valinta perustui vanhempien tutkimuspäiväkotiin liittyvistä hyvistä ennakko-odotuksista ja kuulopuheista *"että siellä on hyviä tyyppisiä hoitamassa."*

Luottamus instituutioon perustuu pitkälti siihen, että instituutioiden takana ajatellaan olevan tehokkaat järjestelmät, jotka pitävät huolen siitä, että instituutioiden sisällä kaikki hoituu moitteettomasti (Govier 1997, 118). Kaksi äitiä kertoi tilanteista, joissa selkeästi koeteltiin luottamusta päiväkotin toiminnan järjestäjänä. Tutkimuspäiväkodissa tapahtui jonkin verran henkilöstövaihdoksia samaisena syksynä, kun lapset aloittivat hoidon. Ryhmästä puuttui hetken aikaa yksi työntekijä, mikä herätti yhden äidin mielessä huolen. Tämä huoli mahdollisesti heikensi luottamuksen kokemusta päiväkotia kohtaan:

Aadan äiti: "...tietysti semmonen huoli on herännyt, kun jossain vaiheessa lastentarhanopettaja lähti..."

Äiti halusi tietää syyn sille, että uutta työntekijää ei heti saatu ryhmään, ja hän oli asian tiimoilta yhteydessä päiväkodin hallintoon. Äiti kommentoi asian ratkaisusta seuraavasti:

Aadan äiti: "...kun henkilöstövaihdoksia ja näitä niin asia on tullu vähän niin kun päätökseen, toivottavasti, niin tota on taas silleen turvallisempi olo..."

Aadan äiti koki, että henkilökunnan pysyvyys toi hänelle itselleen turvallisuuden tunteen päiväkotia kohtaan. Äiti ei halunnut selvittää asiaa muiden kasvatustajien kanssa vaan koki, että asia kuuluu päiväkotitoimintaa järjestävälle taholle.

Toinen äiti kertoi tilanteesta, jossa hän joutui pettymään päiväkodin toimintaan lapsen erityisten tarpeiden järjestämisessä. Äidille oli luvattu, että lapsen tarpeita vastaavat järjestelyt onnistuvat päiväkodissa, mutta lupauksiin ei voitu vastata. Äiti joutui olemaan hyvin vahvasti itse mukana lapsensa hoitojärjestelyissä useamman kuukauden ajan ennen kuin tilanne selvisi.

Samaisen äidin puheesta pystyi myös kuulemaan hienotunteisuuden puutteen perhettä koskevien asioiden käsittelyssä. Äiti kertoi kuulleen perheen hoitojärjestelyihin liittyvistä asioista puhutun päiväkodissa, mutta niistä ei kuitenkaan sanottu perheelle suoraan. Äiti sanoi tilanteen *"nostaneen kevyet ärsytykset pintaan"*, ja vaikka tilanne saatiin lopulta ratkaistua, se jäi kuitenkin *"kaiveleen hampaan koloon"*.

Kahden äidin puheesta kuului, miten he kokivat vanhempien roolien lapsensa elämässä muuttuneen, kun lapsi aloitti varhaiskasvatuksen:

Lauran äiti: "...siinä on taas toisaalta sekin, että en mä pysty oleen sanomassa joka paikassa, että mitenkä sen kanssa kuuluu olla, että ehkä se on ihan hyvä että se oppii siihen, että eri paikoissa toimitaan eri lailla...en mä pysty sitä suojelemaan, ainoi mitä mä pystyn opettaa sille on tekeen valintoja..."

Aadan äiti: "...eihän mun tarvii tietää mun lapsen elämästä kaikkee, mitä kaikkee hän niin kun tekee..."

Molemmat äidit kuvaavat kommenteissaan, miten lapsen kasvatus ja elämä ei ollut enää vain äitien ja perheen vastuulla ja hallittavissa, vaan yhteiseen tehtävään oli otettava mukaan instituutio ja sen edustajat. Äidit joutuivat luottamaan vieraisiin ihmisiin, jotka ovat heidän lastensa arjessa läsnä.

Äidit puhuivat hyvin paljon ja myönteisesti siitä, miten oma lapsi oli kehittynyt päiväkodissa. Päiväkoti nähtiin paikkana, jossa lapsi saa mallioppimista niin hyvässä kuin pahassa:

Aadan äiti: "Huomaa, et päiväkodista saa sitä mallioppimista ja sellasta inspiraatioo kavereilta, että voikin olla nyt ihan oma itsensä... silleen aika monella on alkanu rajojen testaaminen...vaikka se kuuluu kehitykseen, ni sit jollain tavalla se mallioppiminen on tullu niin kun sieltäkin..."

Oppimista oli äitien mielestä tapahtunut mm. arjen taidoissa, kuten syömisessä ja pukemisessa, sekä puheenkehityksessä. Lapset olivat rohkaistuneet ja itsenäistyneet. Äitien puheissa päiväkotielämä oli auttanut lasta kehittymään ja oppimaan uusia asioista, mikä puolestaan herättää luottamusta päiväkotiin instituutiona. Esimerkiksi Samulin äiti kuvaa lapsensa kehitystä seuraavasti:

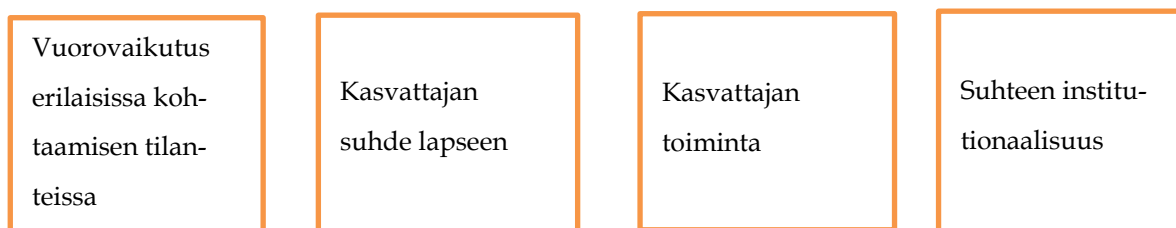
Samulin äiti: "Se kehitys, mikä niin kun Samulissa on ollu, niin kun se on ihan jotenkin, että viikottain tulee semmosii askelia eteenpäin, niin se on kyl tosi mukavaa."

Äidit puhuivat lapsen oppimisesta ja kehityksestä päiväkodin aikaan saannoksina, mutta kasvattajat päiväkotinstituution edustajina luovat toiminnan, jossa lapsen kehitys mahdollistuu.

7 POHDINTA

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää, millaisista asioista vanhemman ja kasvattajan välinen luottamuksellinen suhde rakentuu. Niin kuin jo johdannossa kirjoitin, lähtökohtana tutkimuksessani oli tutkia nimenomaan vanhempien luottamusta kasvattiin. Käytän myös tutkimuksessani vanhempi-termiä, vaikka oma aineistoni koostuikin äitien haastatteluista. Toki isiä haastattelemalla olisin voinut saada toisenlaisia näkökulmia luottamuksen rakentumiseen, mutta uskon kuitenkin, että tärkeimpinä koetut asiat pysyisivät samana. Tutkimuksessani perehdyin vanhempien ja kasvattajien kohtaamisen ja vuorovaikutuksen tilanteisiin ennen varhaiskasvatuksen aloitusta ja sen ensi päivinä. Lisäksi tutkin, miten vanhempien puheessa kuuluu luottamus kasvattajia kohtaan, kun lapsi on ollut muutamia kuukausia päiväkodissa.

Tässä luvussa pohdin tutkimukseni keskeisimpiä tuloksia yhdistäen niitä aikaisempiin tutkimustuloksiin kasvatussyhteistyöstä ja luottamuksen rakentumisesta tässä yhteistyössä. Tämän jälkeen pohdin tutkimukseni luotettavuutta sekä käsittelemä tutkimukseni merkitystä ja jatkotutkimusmahdollisuuksia. Kuvio 1 esittää tiivistetysti tutkimukseni tulokset. Avaan seuraavaksi kuvion sisältöjä tarkemmin.

Kuvio 1. Vanhemman ja kasvattajan välisen luottamuksen rakentumiseen vaikuttavat seikat

7.1 Vanhemman ja kasvattajan välisen luottamuksen rakentamiseen vaikuttavat seikat

Bronfenbrennerin ekologinen kehitysteoria on ohjannut tulosteni tulkintaa ja auttanut kiinnittämään huomioni mikrosysteemin jäsenten välisiin suhteisiin. Myös useat omassa tutkimuksessani viitatu aiemmista tutkimuksista nojaavat myös tähän samaiseen teoriaan (ks. mm. Dalli 1999; Owen 2000; Margetts 2007; Brooker 2008; Rentzou 2011), ja kuten edellä on todettu, se onkin eniten käytetty teoria lasten siirtymiä koskevissa tutkimuksissa (Brooker 2008, 15).

Kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksen, hän siirtyy mikrosysteemistä toiseen, kodista päiväkotiin. Oman tutkimukseni äideillä oli lapsen ensimmäisten hoitokuukausien aikana useita erilaisia kohtaamisen tilanteita (kotikäynnit, tutustumiskäynnit, päivittäiset kohtaamiset tuonti- ja hakutilanteissa) varhaiskasvatuksen kasvattajien kanssa, joiden kautta äitien ja kasvattajien suhde lähti muodostumaan.

Vuorovaikutus erilaisissa kohtaamisen tilanteissa. Tutkimukseni tuloksista oli pääteltävissä, että erilaiset kohtaamiset ja vuorovaikutuksen tilanteet olivat äideille tärkeitä ja ne rakensivat yhteistyötä ja sitä kautta luottamusta. Äidit puhuivat vielä neljän kuukauden jälkeenkin haastattelijalle yksityiskohtaisesti erilaisista aloitukseen liittyvistä vuorovaikutuksen tilanteista ja siitä, mitä näissä tilanteissa puhuttiin. Vanhemman ja kasvattajan ensimmäistä kohtaamista pidetään erityisen tärkeässä roolissa tutustumista ajatellen. Esimerkiksi Karilan (2006, 97) mukaan tästä ensimmäisestä kohtaamisesta alkaen vanhemmat alkavat muodostaa kuvaa kasvattajasta, sekä siitä, onko tämä luottamuksen arvoinen. Tutkimukseni äidit pitivät ensimmäistä tapaamista merkityksellisenä, tapahtui se sitten kotona tai lapsen hoitopaikassa. Äidit kokivat yhteistyön kasvattajien kanssa alkaneen luontevammin, jos ensimmäisessä tapaamisessa sai keskustella rauhassa aloitukseen liittyvistä asioista. Oman tutkimukseni ensimmäisten keskustelujen aiheena olivat varhaiskasvatuksen aloitukseen liittyvät käytännön asiat sekä huolet. Arjen asioista, kuten nukkumisesta, syömisestä, vaatteiden nimikoinnista

käydyt keskustelut koettiin hyödyllisinä, mutta melko pintapuolisina. Syväliempään keskusteluun näissä keskusteluissa ei päästy. Toisaalta arjen asioista keskustelut ovat erityisen merkityksellisiä, kun kyseessä ovat alle kaksivuotiaat lapset, joiden arjessa painottuvat perushoidolliset tilanteet. Nämä ensimmäiset keskustelut ovat molemminpuolisen tutustumisen alku. Niissä luodaan kuvaa toisesta luotettavana ihmisenä sekä luodaan pohjaa myöhemmälle syväliempälle keskustelulle. Näissä kasvokkaisissa kohtaamisissa korostui siis se, kuuntelivatko kasvattajat aidosti äitejä ja miten se näkyi äideille myöhemmin kasvattajien toiminnassa.

Useat tutkijat ja tutkimukset (ks. mm. Adams & Christenson 2000; Tchanen-Moran 2001; Reedy & McGrath 2010) tukevat oman tutkimukseni tuloksia siinä, että vuorovaikutus on erittäin keskeisessä roolissa luottamuksen rakentamisessa. Luottamuksen rakentumista voidaan ajatella prosessina, johon vaikuttaa muun muassa yhdessä koetut tilanteet ja vuorovaikutuksesta saadut kokemukset (Ilmonen 2005, 58-59). Reedy ja McGrathin (2010, 353) mukaan vuorovaikutusta kuitenkin mutkistaa erilaiset vuorovaikutuksen tyyliä ja odotukset sekä tunteet, joita en kuitenkaan omassa tutkimuksessani tarkastellut.

Dalli (2002) ja Klein ym. (2010) kirjoittivat tutustumiskäyntien merkityksestä varhaiskasvatuksen aloituksessa. Tutustumiskäynnit mahdollistavat lapselle rauhallisen tutustumisen ja sopeutumisen uuteen ympäristöön, mutta antavat myös vanhemmille mahdollisuuden luoda suhdetta kasvattajaan ja havainnoida kasvattajien tapaa toimia. Tutkimukseni äideille tutustumiskäynnit päiväkotiin olivat tärkeitä. Erityisesti pisimpään tutustumassa ollut äiti oli tyytyväinen nähdessään kasvattajat työssään lasten kanssa. Toisaalta tuloksista ei voi suoraan päätellä, että pisimpään tutustumassa käyneen äidin luottamus kasvattajiin olisi jollain tavalla erilaista kuin vain esimerkiksi muutamia päiviä tutustumassa käyneen äidin luottamus. Luottamuksen rakentumiseen kuitenkin vaikuttaa myös yksilöiden jo lapsuudessa opittu tapa luottaa toisiin ihmisiin ja yksilön aikaisemmat kokemukset (ks. Kotkavirta 2000; Brooker 2008). Näitä asioita en omassa tutkimuksessani tarkastellut.

Tulosten mukaan äidit pitivät päivittäisiä lapsen tuonti- ja hakutilanteita erityisen merkityksellisinä paikkoina vaihtaa kuulumia lapsen koti- ja päiväkotiarjesta. Äidit toivoivat saavansa keskustella tuttujen kasvattajien kanssa, jotka ovat olleet läsnä lapsen päivässä ja tietävät aidosti mitä lapselle kuuluu. Reedy ja McGrathin (2010, 349) tutkimuksien havainnot ovat saman suuntaiset. Vanhemmat haluavat mahdollisimman paljon ja tarkasti tietoa siitä, mitä lapsen hoitopaikassa tapahtuu, ja miten lapsen päivä on mennyt. Lisäksi tutkimukseni äidit toivoivat rehellistä ja avointa vuorovaikutusta, mitä tukee myös Blue-Banningin ja kumppaneiden (2004) tutkimuksen tulokset. Myös Adamsin ja Christensonin (2000, 478, 490) tutkimus osoitti, miten rehellinen vuorovaikutus on keskeinen tapa parantaa luottamusta. Toive rehellisestä ja avoimesta vuorovaikutuksesta näyttäytyi tutkimuksessani kuitenkin ristiriitaisena toiveena. Äidit toivoivat sitä kasvattajilta, mutta kertoivat tilanteista, joissa heidän oli itse vaikea puhua kasvattajille suoraan ja rehellisesti, koska eivät halunneet näyttäytyä vaikeina vanhempina.

Tulosteni mukaan päivittäisiin kohtaamisiin liittyi äitien puheissa kuitenkin myös haasteita, kuten kiire ja yksityisyyden puute, tiedonkulku sekä asiat joista oli vaikea puhua tai joista ei oltu puhuttu lainkaan. Esimerkiksi henkilökunnan vaihtuvuus, vieraat aikuiset ottamassa lasta vastaan aamulla ja luovuttamassa iltapäivällä, sai äitien kokemuksen mukaan lapsessa aikaan turvattomuuden tunnetta, mikä heijastui myös äitien omiin kokemuksiin. Haku- ja tuontitilanteet nähtiin kiireisinä hetkinä, joissa ei ole mahdollisuutta keskustella lapsen asioista rauhassa ja syvällisesti. Näitä tuloksia tukee Munterin (2002, 50) ajatukset kiireestä vanhempien ja kasvattajien vuorovaikutuksen pahimpana vihollisena. Myös Drugli ja Undheim (2012, 52) kirjoittivat päivähoiton aloitusta koskevassa tutkimuksessaan, miten tuonti- ja hakutilanteet ovat tärkeitä paikkoja keskustella, mutta näissä tilanteissa on yleensä paljon lapsia ja vanhempia paikalla, eikä ajatusten vaihdolle ole aikaa.

Luottamuksen rakentumisen kannalta on keskeistä päästä keskustelemaan lapsen ja kasvatukseen liittyvistä näkemyksistä arkitasoa laajemminkin: saada

tietoa vanhempien tavasta toimia lapsen kanssa ja vanhemmille tärkeistä asioista lapsen kasvatuksessa. (ks. Tiilikka 2005, Poikonen & Lehtipään 2009 mukaan; Karila 2006.) Vaikka jokaisen äidin kanssa oli käyty aloituskeskustelu, äidit kokivat, etteivät olleet saaneet kerrotuksi tarpeeksi omia mielipiteitään ja näkemyksiään. Viidestä äidistä neljän lapsi oli esikoinen, joka aloitti hoidon. Varhaiskasvatuksen aloittaminen tuo mukanaan paljon uusia asioita ja kokemuksia perheen arkeen, mikä saattoi lisätä tarvetta keskustella asioista useampaan kertaan. Tutkimukseni äidit toivoivatkin aikaa syvällisempään keskusteluun, jollaiseen he ajattelivat lasten varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa (vasut) päästävän.

Tutkimuksessani käytetyissä haastattelukysymyksissä äideiltä kysyttiin heidän suhteestaan kaikkiin lapsen kasvattajiin, ei pelkästään lapsen omahoitajaan, joka yleensä on mukana ensimmäisissä lapsen, vanhemman ja kasvattajan tapaamisissa. Äidit puhuivatkin haastatteluissa luottamuksestaan ja suhteestaan päiväkodin tai lapsen ryhmän kaikkiin kasvattajiin. Karilan (2006, 102) mukaan suomalaisessa varhaiskasvatuksen kontekstissa onkin tyypillistä, että vanhemmat haluavat muodostaa suhteen kaikkiin lapsensa ryhmän kasvattajiin. Vaikka tutkimukseni äidit halusivat korostaa suhteen luomista kaikkiin kasvattajiin, kuului puheista omahoitajan tärkeä merkitys sekä lapselle että äidille hoitosuhteen alussa.

Kasvattajan suhde lapseen. Tutkimuksessani äitien luottamus kasvattajiin kuului puheena lapsen ja kasvattajan hyvästä suhteesta. Äidit pitivät lapsen hyvää suhdetta kasvattajaan merkityksellisenä. Erityisesti äidit kokivat, että tutut oman ryhmän kasvattajat olivat lapselle tärkeitä. Hoitoon jääminen näytti olevan lapselle helpompaa, mutta myös äideistä oli turvallisempaa jättää lapsi hoitoon, jos vastassa oli tuttu kasvattaja. Monet äideistä kuvasivat lapsen omahoitajaa kaikista läheisemmäksi lapselle. Omahoitajasta puhuivat erityisesti äidit, joiden kotona kyseinen kasvattaja oli käynyt. Toisaalta omahoitajan tärkeydestä lapselle ja äidille itselleen puhui myös yksi äideistä, jonka luona omahoitaja ei ollut käynyt kotikäynnillä. Äiti koki vanhemman kasvattajan ”mummomaiseksi”, minkä äiti ajatteli vaikuttavan siihen, että lapsi koki kasvattajan turvallisiksi. Brooker (2008,

63) mukaan luottamus toisiin ihmisiin on pitkälti lapsuuden peruja. Äidin omassa elämässä mummo on saattanut olla turvallinen, huolehtiva aikuinen, mikä vaikutti äidin kokemuksiin hyviin tuntemuksiin kasvattajasta.

Tutkimukseni tulokset osoittivat lisäksi, miten äideille oli tärkeää, että lapsella on luottavainen ja hyvä olo päiväkodissa ja että lapsi viihtyi hoitopaikassa. Se näkyi äitien mielestä muun muassa siinä, että lapsi pystyi olemaan päiväkodissa oma itsensä tai että lapsi vaikutti tyytyväiseltä. Tuloksista voi tulkita, että kun äidit huomasivat lastensa pitävän kasvattajistaan, viihtyvän päiväkodissa ja kokevan olonsa turvalliseksi, se vaikutti myös äitien ja kasvattajien luottamuksen rakentumiseen ja äitien tyytyväisyyteen päivähoitopaikkaa kohtaan. Tutkimukseni tuloksia tukee muun muassa Lerkkasen ja kumppaneiden (2013, 162) tutkimus vanhempien ja opettajien luottamuksen rakentumisesta koulumaailmassa. Tutkijat osoittivat, että kun lapset olivat tyytyväisiä kouluunsa ja luottivat opettajaansa, myös vanhemmat luottivat lapsensa opettajaan.

Kasvattajien toiminta. Tutkimukseni äidit kuvasivat puheessaan kasvattajien toimintaa, jonka voidaan tulkita joko herättävän luottamusta tai haastavan luottamuksen rakentumista. Tutkimukseni tuloksista voi tulkita, että äidit kertoivat pitävänsä yhteistyössä tärkeänä sitä, että kasvattajat olivat kuulleet heidän huoliaan päivähoiton aloituksen suhteen ja vastanneet äitien toiveisiin. Toisaalta he kuvasivat myös tilanteita, joissa yhteisistä tavoitteista ja sopimuksista ei oltu pidetty kiinni. Näissäkin tilanteissa äidit kuitenkin puhuivat ymmärtävänsä kasvattajia. He myös pehmensivät puheitaan, kertomalla itsekin toimivansa joskus vastoin omia periaatteitaan. Tämän voi ajatella johtuvan siitä, että äideillä on kuitenkin tahtoa luottaa lastensa kasvattajiin. Toisaalta heillä ei ole myöskään muuta vaihtoehtoa kuin luottaa kasvattajiin, joiden seurassa lapset ovat useita tunteja päivässä. Yhteiset tavoitteet ja sopimukset sekä vanhempien mahdollisuus vaikuttaa lapsensa kasvatukseen havaittiin myös Adamsin ja Christensonin (2000, 478) sekä Kaskelan ja Kekkosen (2006, 36) tutkimuksissa yhteistyön ja luottamuksen rakentumisen kulmakiviksi.

Lerkkasen ja kumppaneiden (2013, 155) tutkimuksen mukaan vanhempien luottamusta opettajaan vahvistaa se, miten opettajat ovat tietoisia opetettavista asioista, kuinka he osaavat luoda sopivan oppimisympäristön lapsille tai kuinka he osaavat rohkaista lasta oppimaan ja osallistumaan. Myös Blue-Banningin ja tutkijakollegoiden (2004, 178) tutkimuksessa vanhemmat arvostivat kasvattajia, jotka osaisivat asettaa lapselle sopivia tavoitteita ja edistää lapsen kehitystä. Oman tutkimukseni äidit kertoivat olevansa pääsääntöisesti tyytyväisiä kasvattajien järjestämään toimintaan. Haastattelun yhteydessä äidit katsoivat nauhoitteita lapsen päivästä ja kommentoivat näkemäänsä kasvattajien toimintaa. Äidit kuvasivat tilanteita, joissa kasvattajat toimivat ammattimaisesti, ja äidit kertoivat arvostavansa kasvattajien työtä. Äidit puhuivat siitä, miten kasvattajat ovat huomioineet lasta ja ovat osanneet ottaa huomioon lapsen yksilölliset tarpeet. Sensitiivisyys lapsen tarpeita kohtaan ja kasvattajan tietoisuus lapsesta toimivat vanhemmalle luottamuksen herättäjinä (Kaskela & Kekkonen 2006, 36). Voidaankin ajatella, että nauhoitteiden katsominen synnytti tahattoman intervention, jolla syvennettiin tutkimukseeni osallistuneiden äitien ja kasvattajien välistä luottamusta. Vaikka äideillä oli pääsääntöisesti hyvä tunne kasvattajista ja heidän järjestämästään toiminnasta, haastatteluista pystyi kuitenkin tulkitsemaan myös epäilyksiä kasvattajien lapsilähtöistä toimintaa kohtaa. Epäily kuului äitien puheesta esimerkiksi siinä, miten he kertoivat, etteivät kuitenkaan voi varmaksi tietää mitä kaikkea päiväkodissa päivän aikana tapahtuu, kun he eivät ole sitä itse näkemässä.

Tutkimuksessani nousi esille se, miten äidit kokivat tärkeänä tasavertaisuuden vuorovaikutuksessa kasvattajien kanssa. Tasavertaisuutta kuvasi se, että kasvattajat eivät asettuneet heidän yläpuolelleen keskusteluissa lasta koskevissa asioissa ja se, että äidit saivat äänensä kuuluville. Sekä Kikaksen ym. (2011) että Blue-Banningin ym. (2004) tutkimustulokset tukevat näkemystä tasavertaisuuden kokemuksen tärkeydestä luottamuksen rakentumisessa. Luottamuksellisessa suhteessa on tärkeää, että molemmat osapuolet kokevat, että heidän asiantuntemustaan arvostetaan (Kikas 2011, 24).

Muun muassa Kikaksen ja kollegoiden (2011, 25) tutkimus vanhempien ja päiväkodin kasvattajien luottamuksen rakentumisesta osoitti, että luottamus on riippuvainen kontekstista, siitä että ihmiset yleensä luottavat enemmän samantyyppisiin kuin erilaisiin ihmisiin. Esimerkiksi erilaiset arvot ja tavat lapsen hoidossa, kasvatuksessa ja opetuksessa saattavat estää luottamuksellisen suhteen muodostumista. Korhosen (2006, 52) mukaan luottamusta puolestaan herättää se, että ihmiset ovat suurin piirtein samaa sukupolvea samoine elämäkokemuksineen ja ajatuksineen elämästä. Vaikka oman tutkimukseni tuloksista ei voi suoraan päätellä kontekstin vaikutuksesta luottamuksen rakentumisessa, joitain samantyyppisiä ajatuksia Korhosen (2006) kanssa tulokset kuitenkin herättävät. Tutkimukseni haastatteluissa kuvattiin mm. sitä, miten oli huomattu kasvattajalla olevan samantyyppisiä ajatuksia kuin äidillä itsellään tai miten mietittiin vanhemman kasvattajan suhtautumista lapsen kanssa toimimiseen tietyssä tilanteessa. Päiväkodin suhteiden verkosto on monimutkainen ja moninainen. Toisaalta se, että varhaiskasvatuksessa työskentelee eri ikäisiä ihmisiä tai erilaisista kulttuurisista taustoista olevia ihmisiä, voidaan nähdä myös vahvuutena, koska myös perheet ja lapset ovat erilaisia. Vaikka omassa tutkimuksessani monelle lapselle ja äidille suhde lapsen omahoitajaan muodostui erityiseksi, saattaa käydä niinkin, että luottamuksellinen suhde muodostuukin johonkin toiseen kasvattajaan juuri edellä mainituista syistä.

Suhteen institutionaalisuus. Institutionaalisuuden voidaan ajatella tutkimuksessani olevan vanhemman ja kasvattajan luottamuksen rakentumisessa keskeinen tekijä. Kotkavirta (2006, 59) puhuu välittyneestä vuorovaikutuksesta, mikä omassa tutkimuksessani tarkoittaa sitä, että tutkimukseni kasvattajat olivat läsnä lapsille ja äideille tietyssä sosiaalisessa roolissa ja tehtävässä päiväkodin kasvattajina eivätkä vanhemmat ja kasvattajat tunteneet toisiaan etukäteen. Suhde syntyy pikemminkin tietyn tehtävän vuoksi kuin, että suhteessa olevat voisivat aidosti valita niin (Keyes, 2002, 179). Tutkimukseni äidit puhuivat siitä, miten suhteen alussa on vaan luotettava lapsen arkeen tulleisiin uusiin ihmisiin. Govier

(1997, 117) tukee näitä ajatuksia, kun hän kirjoitti, miten institutionaalisessa suhteessa vanhempien on vaan luotettava siihen, että kasvattajat luotsaavat heidän lapsiaan oikeaan suuntaan.

Alasuutarin (2003, 163–165) väitöstudkimuksessa vanhemmat arvostivat institutionaalisia kasvattajia ja pitivät heitä tärkeinä lapsen kehitykselle, mikä tuli ilmi myös omassa tutkimuksessani. Toisaalta tutkimukseni äidit kokivat myös vaikeana sen, eivät voi enää tietää kaikkea, mitä lapsen elämässä tapahtuu. Äidit eivät enää voineet päättää kaikkia lapsen liittyviä asioita. Myös Alasuutari (2003) ja Dalli (2002) huomasivat omissa tutkimuksissaan, miten vanhemmille on vaikeaa ja jopa pelottavaa luovuttaa kontrolli lapsesta kasvattajille.

Luottamuksen prosessinomaisuuteen kuuluu, että vanhemmat arvioivat luottamusta ja suhdetta kasvattajiin päivittäisissä kohtaamisissa. Esimerkiksi oman tutkimukseni äidit saattoivat olla hyvin eri vaiheissa luottamuksen rakentumisessa lapsen ryhmän eri kasvattajien kanssa. Muutama äideistä puhui suhteesta lapsen omahoitajaan niin, että suhteen voi tulkita olevan jo Lewickin ja Bunkerin (1996, 121) mallin mukaan tietoon perustuvan luottamuksen vaiheessa, jossa keskeistä on suhteessa olevien säännöllinen vuorovaikutus, ja se että heillä on jo tietämystä toistensa näkökulmista asioihin.

Tutkimukseni tuloksista voi myös päätellä, että äitien negatiiviset tunteet tai kokemukset varhaiskasvatuksen aloituksessa liittyivät päiväkotiin instituutiona ja toiminnan järjestäjänä, eivät yksittäisiin kasvattajiin. Äidit saattoivat käyttää sanaa ”täällä” (päiväkodissa) on tapana tehdä tietyllä tavalla. He eivät puhuneet, että ”kasvattajilla” on tapana. Luottamukseen kuuluu kuitenkin aina myös riski tulla petetyksi (Ilmonen 2005, 56). Vanhempien on ehkä helpompi kohdistaa pettymys päiväkotiin instituutiona kuin lapsen kanssa päivittäin tekemisessä olevaan kasvattajaan, joiden hyväntahtoisuuden varassa heidän lapsensa hyvinvointi on.

Useat tutkijat (ks. Keyes 2002; Poikonen & Lehtipää 2009; Alasuutari 2010) ovat kirjoittaneet vanhemman ja kasvattajien rooleista suhteessa toisiinsa, ja

käyttäneet näistä rooleista eri nimityksiä. Institutionaalisissa suhteissa luottamuksen kehittymiseen vaikuttaa se, miten vanhemmat ja kasvattajat näkevät omat roolinsa suhteessa toisiinsa ja yleensä kasvatukseen. Erilaiset odotukset näistä rooleista voivat vaikuttaa luottamuksen rakentumiseen (Keyes 2002, 182). Tuloksistani oli pääteltävissä, että äitien mielissä roolit olivat vielä selkeytymättä ja äidit hakivat vielä paikkaansa uudessa tilanteessa. Äidit olivat selvästi halukkaita muodostamaan suhteen lapsen kasvattajiin ja toimimaan kasvattajien kanssa yhdessä lapsen parhaaksi, mikä on esimerkiksi kumppanuus-keskeisyydessä keskeistä, mutta he eivät kuitenkaan halunneet aiheuttaa hämmennystä muodostuvissa suhteissa. Tämä näkyi muun muassa siinä, miten äidit olivat miettineet, kuinka lapsen kanssa tulisi tutustumiskäynneillä toimia, ettei toimisi vastoin päiväkodin tapoja tai toisaalta miten haastavimmista asioista ei vielä suhteen tässä vaiheessa välttämättä uskallettu tai haluttu puhua kasvattajien kanssa.

Oman tutkimukseni tulokset olivat yhteneväisiä Druglin ja Undheimin (2012, 51) näkemysten kanssa tutustumisen ja syvällisemmän keskustelun merkityksestä roolien selkeytymiselle. Tutkimukseni äideillä ja kasvattajilla oli tietoa lapsesta omasta roolistaan käsin, mutta yhteistä, syvällisempää keskustelua ei heidän välillään vielä ollut ollut. Drugli ja Undheim (2012) puhuivat siitä, miten vanhempien ja kasvattajien on tärkeää löytää keinot, joilla jakaa vastuu lapsen kasvattamisesta. Tämä ajatellaan onnistuvan vasta, kun vanhemmat ja kasvattajat oppivat tuntemaan toisensa. Tutustuminen puolestaan vaatii riittävästi aikaa ja kohtaamisia. Voidaan ajatella, että vasta tutustuminen toiseen, kasvatukseen liittyvistä arvoista ja ajatuksista puhuminen selkeyttää vanhemman ja kasvattajan rooleja. (Drugli & Undheim 2012, 51.)

7.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tarkastelen oman tutkimukseni luotettavuutta Lincolnin ja Guban (1985, 218–219) luotettavuus-kriteerien mukaan. Heidän mukaansa luotettavuutta voidaan tarkastella uskottavuuden (credibility), siirretävyyden (transferability), varmuu-

den (dependability) ja vahvistettavuuden (confirmability) kautta. Tuomen ja Sarajärven (2009, 137) mukaan edellä olevat termit on suomennettu monin eritavoin ja eri henkilöt painottavat myös niiden tulkinnoissa eri asioita.

Uskottavuudella tarkoitetaan sitä, miten tutkijan onnistuu tulkita tutkittavien ajatuksia ja käsityksiä (Eskola & Suoranta 2008, 211). Koin, että työkokemukseni lastentarhanopettajana sekä omat kokemukseni äitinä antoivat minulle hyvät lähtökohdat tulkita äitien puheita ja ajatuksia. Lincolnin ja Cuban (1985, 301–302) mukaan, uskottavuutta voidaan parantaa esimerkiksi sillä, että aineistonkeruuseen käytetään riittävästi aikaa ja tutkija tekee muistiinpanoja tutkimustilanteista. Vaikka oma tutkimukseni aineisto koostui äitien haastatteluista, jotka oli tehty, kun lapsi oli ollut noin 4 kuukautta hoidossa, kuuntelin kuitenkin myös haastattelut, jotka oli tehty ennen varhaiskasvatuksen aloitusta. Koin näin saavani hyvän käsityksen vanhempien tunnelmista ja ajatuksista yleisemmin varhaiskasvatuksen aloitusta kohtaan. Lisäksi haastattelut tehnyt tutkija oli kirjoittanut haastattelutilanteista muistiinpanot, joihin hän oli kirjoittanut kuvailuja haastattelutilanteista, mutta myös omia ajatuksiaan äitien puheista. Nämä muistiinpanot auttoivat minua pääsemään paremmin kiinni äitien ajatuksiin. Toisaalta muistiinpanot olivat toisen ihmisen tekemiä ja toisen ihmisen tulkintoja haastattelutilanteesta ja äitien puheista. Jos olisin tehnyt haastattelut itse, minulla olisi ollut toisenlainen suhde haastateltaviin ja olisin saattanut päästä vielä syvemmin kiinni äitien ajatuksiin. Kuunneltuani haastattelut, litteroin ne. Litterointien yhteydessä kuuntelin muun muassa haastateltavien äänenpainoja, mikä auttoi edelleen pääsemään sisään haastatteluihin ja haastateltavien ajatuksiin.

Siirrettävyydellä tarkoitetaan sitä, kuinka hyvin tutkimuksen tulokset voidaan siirtää toiseen kontekstiin. Tähän puolestaan vaikuttaa se, kuinka samantyyppisiä tutkittu ympäristö ja sovellusympäristö ovat. (Tynjälä 1991, Tuomi & Sarajärven 2009, 138 mukaan.) Vaikka olen kuvannut tutkimukseni etenemisen melko tarkasti, siirrettävyyttä hankaloittaa se, että jokaisen perheen ja lapsen varhaiskasvatuksen aloituksen tilanne on erilainen ja omanlaisensa. Vanhempien ja kas-

vattajien suhteen rakentumiseen vaikuttaa paitsi sen hetkiset kokemukset alkavasta yhteistyöstä, myös suhteessa olevien aikaisemmat kokemukset ja henkilökohtaiset ominaisuudet.

Eskola ja Suoranta (2008, 212) sanovat, että varmuus tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa tarkoittaa sitä, että otetaan huomioon tutkijan omat ennako-oletukset, mutta myös muut tekijät, jotka saattavat ennustamattomasti vaikuttaa tutkimuksen tekemiseen (Lincoln & Cuba 1985, 324). Eskola ja Suoranta (2008, 210) kirjoittavat, miten laadullisessa tutkimuksessa pääasiallinen luotettavuuden kriteeri on juuri tutkija itse. Kuinka tutkija pystyy tutkimukseensa objektiivisuuteen ja puolueettomuuteen tai kuinka tutkija pystyy ymmärtämään ja kuulemaan tutkittavaa itseään vai suodattuuko tutkittavan kertomukset tutkijan oman kehyksen läpi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136.) Oma kiinnostukseni varhaiskasvatuksen aloituksen sekä vanhempien ja kasvattajien yhteistyön tutkimiseen lähti omista kokemuksistani lastentarhanopettajana. Työvuosiini on mahtunut monenlaisia yhteistyön ja luottamuksen rakentumisen kokemuksia. Tutkimusta tehdessäni huomasin jo melko aikaisessa vaiheessa, haastatteluja kuunnellessani, että aloin tehdä liian hätäisiä tulkintoja äitien puheesta. Minun täytyi tehdä tietoinen työ siinä, että otin objektiivisen roolin haastateltavien kertomuksiin. Pohdin omia käsityksiäni ja ennako-oletuksiani yhteistyön muodostumisesta ja pyrin sen jälkeen kuuntelemaan äitien haastattelut niin sanotusti puhtaalta pöydältä. Toisaalta Tuomi ja Sarajärvi (2009, 136) kirjoittavat, että periaatteessa laadullisessa tutkimuksessa myönnetään, että tutkijalla on jonkinlainen rooli suodattajana, koska tutkija on tutkimusasetelman luoja ja sen tulkitsija.

Vahvistettavuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki tutkimuksessa tehdyt ratkaisut esitetään niin tarkasti, että lukijan on mahdollista seurata tutkijan päättelyä ja arvioida sitä (Parkkila ym. 2000, Tuomi & Sarajärven 2009, mukaan 139). Olen pyrkinyt omassa tutkimuksessani esittämään tutkimukseni etenemisen tarkasti sekä esittelemää aineistoni analyysin etenemisen esimerkillä (ks. liite 2). Olen pohtinut kriittisesti tutkimuksessani käyttämäni menetelmää ja teorian suhdetta tutkimukseeni. Tutkimukseni tuloksissa olen pyrkinyt avaamaan omia

ajatuksiani ja tulkintaani aineistosta esittelemällä lainauksia äitien haastattelusta. Näissä lainauksissa olen kuitenkin ottanut huomioon sen, että haastateltavat pysyivät mahdollisimman hyvin tunnistamattomina: esimerkiksi arkaluontoisimmat asiat olen kirjoittanut tekstin sisään. Kokonaisuudessaan tutkimukseni eteni lopulliseen muotoonsa kriittisen pohdinnan kautta. Luin kirjallisuutta, pohdin tutkimuskysymyksiäni suhteessa luettuun ja arvioin sitä, kuinka aineistoni vastaa asettamiini kysymyksiin. Tämän kriittisen pohdinnan kautta syntyivät esimerkiksi lopulliset tutkimuskysymykseni.

Sekä Tuomi ja Sarajärvi (2009, 140–141) että Liamputtong ja Ezzy (2005, 320) kirjoittavat, miten laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa on hyvä muistaa kolme asiaa: aineiston keruun luotettavuus, tutkimukseen osallistujat sekä aineiston analyysi. Koen, että haastattelut ovat olleet omaan tutkimukseeni paras tapa saada tietoa vanhempien kanssa tehdystä yhteistyöstä ja kokemuksista varhaiskasvatuksen aloituksen suhteen. Haastattelut tehneellä tutkijalla on ollut kysymysrunko, joihin vanhemmat ovat saaneet melko vapaasti vastata. Oman tutkimukseni luotettavuutta saattaa vähentää se, että tutkimukseeni osallistui vain viisi äitiä sekä se, että heiltä ei haastatteluissa suoranaisesti kysytty luottamuksesta kasvattajaan. Kysymykset koskivat vanhempien ja kasvattajien yhteistyötä, mikä näkyy haastattelurungosta (ks. liite 1). Koenkin, että kun luottamuksen rakentumisesta ei suoraan kysytty, oma tulkintani vanhempien puheesta nousi erityisen tärkeään rooliin. Siksi on myös tärkeää, että tutkimukseni näkyy selkeästi se, millaista analyysia tein, kun päädyin tutkimukseni tuloksiin.

7.3 Tutkimuksen merkitys ja jatkotutkimusmahdollisuudet

Tutkimukseni tuloksista käy ilmi, että vuorovaikutus vanhemman ja kasvattajan välillä on yksi keskeisimmistä luottamusta rakentavista tekijöistä. Myös aikaisemmat tutkimukset (ks. mm. Adams & Christenson 2000; Blue-Banning ym.

2004; Reedy & McGrath 2010) tukevat tätä näkemystä vuorovaikutuksen tärkeydestä luottamuksen rakentumisessa. Karila (2006, 99) korostaa kasvattajien hyviä vuorovaikutustaitoja luottamusta herättävän yhteistyön perustana. Myös Govierin (1997, 83) mukaan ammatillisiin rooleihin perustuvissa suhteissa uskottavuus ja sitä kautta luottamus perustuu muun muassa siihen, miten ammattilainen ilmaisee itseään. Vuorovaikutuksen merkityksellisyyden vuoksi ei olekaan yhden tekevää, miten kasvattajat toimivat ja puhuvat kohtaamisissa vanhempien kanssa. Jo lastentarhanopettajien koulutuksessa tulisi korostaa vuorovaikutustaitojen merkitystä työssä ja vahvistaa valmiuksia vanhempien kohtaamiseen. Olisi tärkeää, että opiskelijat pääsisivät harjoitteluissaan esimerkiksi osallistumaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelma keskusteluihin. Nämä keskustelut ovat tilanteita, joissa vanhemman ja kasvattajan suhdetta rakennetaan ja syvennetään. Jos opiskelijan harjoittelujaksolle osuu uuden lapsen varhaiskasvatuksen aloituksen prosessi, olisi hyvä, jos opiskelija pääsisi näkemään lapsen ja perheen koko varhaiskasvatuksen aloituksen prosessin kotikäynteineen ja päiväkotiin tutustumisineen. On tärkeää, että päiväkodissa työskentelevät kasvattajat tiedostavat lapsen varhaiskasvatuksen aloituksen tärkeyden vanhemman ja kasvattajan suhteen rakentumisen kannalta, mutta myös yleisemmin vanhemman ja kasvattajan välisen vuorovaikutuksen tärkeyden muuan muassa lapsen kodin ulkopuoliseen hoitoon sopeutumisen kannalta. Tällöin kasvattajat voivat ohjata myös opiskelijoita havainnoimaan erilaisia vuorovaikutuksen tilanteita ja olemaan aktiivisesti mukana vanhempien kohtaamisissa.

Aikaisemmista tutkimuksista (mm. Tiilikka 2005; Karila 2006; Drugli & Undheim 2012) on käynyt ilmi, että hyvä yhteistyö ja sitä kautta luottamuksen rakentuminen edellyttää, että vanhemmat ja kasvattajat tuntevat toistensa näkemyksiä ja kokemuksia muun muassa kasvatuksesta tai hyvästä lapsuudesta arkitasoa syvällisemmin. Omassa tutkimuksessani äidit pitivät päivittäisiä keskusteluja kasvattajien kanssa merkityksellisinä, mutta he toivoivat myös syvällisempää keskustelua. Varhaiskasvatuksen aloituksen ensimmäiset tapaamiset menevät pitkälti arjen asioista keskusteluun, mikä onkin ymmärrettävää erityisesti, jos

kyseessä on perheen ensimmäinen hoidon aloittava lapsi. Vanhemman ja kasvat-tajan suhteen luominen alkaa näistä ensimmäisistä keskusteluista, mutta on tär-keää päästä melko pian keskustelemaan syvällisemmin. Varhaiskasvatuksessa on keskeistä miettiä lapsen hoidon aloituksen käytäntöjä kokonaisuudessaan. Millaisia kohtaamisia aloitukseen tulisi järjestää? Mitä näissä kohtaamisissa pu-hutaan? Myös lapsen vasu-keskustelun ajankohta tulisi miettiä tarkoituksenmu-kaiseksi. Joissain kunnissa on esimerkiksi määritelty varhaiskasvatuksen aloitta-neen lapsen ensimmäinen vasukeskustelu pidettäväksi noin kuukauden kulut-tua hoidon aloituksesta. Tällöin päästään melko nopeasti keskustelemaan van-hemman kanssa rauhassa ja syvällisemmin, jos aloituksen keskustelut ovat men-neet arjen asioista jutellessa.

Aloituskäytäntöihin liittyy myös lapsen ja vanhempien tutustuminen päi-väkotiin. Kun vanhemmat ovat lastensa kanssa päiväkodissa, he näkevät kasvat-tajien tavat toimia. Luottamuksen rakentumiseen puolestaan vaikuttaa se, miten vanhemmat näkevät ja tunnistavat kasvattajien ammattitaidon toimia lasten kanssa lapsilähtöisesti, lapsen yksilöllisyys ja osaaminen huomioon ottaen. (ks. Poikonen & Lehtipää 2009; Lerkkanen ym. 2013.) Omaan tutkimukseeni osallis-tuneet äidit olivat käyneet hyvin eripituisen ajan tutustumassa päiväkotiin. Jo-kaiselle äidille kuitenkin näytettiin haastattelujen yhteydessä videoita lapsen päi-västä päiväkodissa, jolloin äidit näkivät myös kasvattajien toimintaa lasten kanssa. Vanhemmat ovat aina tervetulleita seuraamaan päiväkodin toimintaa, mikä ei monellekaan vanhemmalle ole työssäkäynnin vuoksi mahdollista. Var-haiskasvatuksen kasvattajien tulisikin miettiä keinoja, joilla omaa työtään saisi vanhemmille näkyvämmäksi. Millaisia mahdollisuuksia kasvattajilla on työnsä ja päiväkodin toiminnan dokumentointiin? Tyypillisiä tapoja dokumentoinnissa ovat vanhemmille kirjoitetut kuukausittaiset kirjeet, joissa avataan ryhmien toi-mintaa sekä lapsista ja lasten toiminnasta otetut valokuvat. Kehittyvä tieto- ja viestintäteknikka mahdollistaa kuitenkin uusia tapoja dokumentointiin, ja näitä mahdollisuuksia tulisi varhaiskasvatuksessakin miettiä.

Uudessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 33) korostetaan vanhempien osallisuutta toiminnan ja tavoitteiden suunnittelussa. Erilaisissa vanhempien ja kasvattajien kohtaamisissa mahdollistuu vanhemman kuulluksi tuleminen. Se, että vanhempia kuunnellaan ja vanhemmat kokevat tulevansa kuulluksi, lisää luottamusta (Kaskela & Kekkonen 2006, 42). Kuulluksi tuleminen mahdollistaa myös vanhempien osallisuuden (Park ym. 2011, 22). Vanhempien osallisuuden näkökulmasta onkin tärkeää pyrkiä luomaan avoin ja luottamuksellinen suhde vanhemman ja kasvattajan välille. Mitä paremmin vanhemmat ja kasvattajat tuntevat toisensa ja mitä avoimemmin he voivat asioista keskustella, sen paremmat mahdollisuudet vanhemmilla on vaikuttaa varhaiskasvatuksen arkeen ja käytäntöihin.

Oman tutkimukseni aineisto oli pieni, vain viiden äidin haastattelut, jonka analysoin laadullista sisällönanalyysia käyttäen. Haastatteluissa käytetyissä kysymyksissä ei kysytty suoraan luottamuksesta tai sen rakentumisesta. Olisikin mielenkiintoista tutkia luottamuksen rakentumista syvällisemmin kohdistamalla haastattelukysymykset juuri luottamukseen ja saada tutkimukseen mukaan myös isiä. Toisaalta olisi mielekäästä tutkia luottamuksen rakentumista varhaiskasvatuksen aloituksessa isommalla aineistolla ja määrällisiä menetelmiä käyttäen, jolloin tutkimuksen tulokset olisivat paremmin yleistettävissä. Oma tutkimukseni keskittyi vanhempien puheeseen luottamuksesta kasvattajaa kohtaan. Jatkossa mukaan voisi ottaa myös kasvattajien näkemykset vanhemman ja kasvattajan välistä luottamusta rakentavista seikoista.

Kikas kumppaneineen (2011, 33) totesi tutkimuksessaan, että vanhempien omat kokemukset varhaiskasvatusmaailmasta saattavat vaikuttaa vanhemman ja kasvattajan välisen suhteen rakentumiseen. Myös erilaiset kulttuuritaustat ja sitä kautta erilaiset kokemukset lapsen kasvatuksesta, opetuksesta ja hoidosta voivat olla vaikuttamassa muodostuvaan yhteistyöhön ja luottamukseen (ks. Dalli 2002; Keyes 2002; Karila 2006). Oma tutkimukseni ei ottanut huomioon vanhempien aikaisempia kokemuksia tai taustoja. Suomalaisessa varhaiskasvatuk-

sessä on tänä päivänä kuitenkin yhä enemmän perheitä ja lapsia erilaisista kulttuurisista taustoista. Olisi mielenkiintoista tutkia, miten erilaisista kulttuuritaustoista johtuvat tavat ja ajatukset lapsuudesta ja lasten kasvatuksesta näkyvät vanhempien ja kasvattajien välisessä yhteistyössä ja luottamuksen rakentumisessa.

Vaikka tutkimuspäiväkotini ei virallisesti käyttänyt lapsen kotona vierailleesta tai perheen päiväkodilla vastaanottaneesta kasvattajasta omahoitaja nimitystä, omassa tutkimuksessani näkyi, miten vanhempien luottamus päiväkodin kasvattajiin lähti kuitenkin rakentumaan tämän yhden kasvattajan, lapsen niin sanotun omahoitajan kautta. Näistä kasvattajista äidit puhuivat eniten. Osa äideistä myös koki, että omahoitajat olivat lapsille läheisimpiä kuin muut aikuiset. Entä jos päiväkodissa ei olisi käytössä omahoitajuutta? Miten luottamus lähtisi silloin rakentumaan? Korostuisivatko luottamuksen rakentumisessa eri asiat, jos luottamus ei rakennu yhden, ”valmiiksi annetun” kasvattajan kautta? Voi tosin olla, että aina kuitenkin joku kasvattaja ottaa lapsesta ja perheestä enemmän vastuuta varhaiskasvatuksen aloituksen prosessissa, vaikka omahoitajuutta ei olisi-kaan käytössä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 33) puhutaan vanhempien keskinäisen verkostoitumisen tärkeydestä. Myös yksi tutkimukseni äideistä puhui erityisen paljon vanhempien keskinäisestä vuorovaikutuksesta, vanhempien tutustumisesta toisiinsa, yhteisten keskustelujen ja toiminnan tärkeydestä. Tähän aiheeseen olisi mielenkiintoista perehtyä enemmän. Miten vanhemmat yleensä kokevat keskinäisen yhteistyön? Mitä yhteistyö on käytännössä? Vaikuttaako vanhempien keskinäinen yhteistyö vanhempien osallisuuden varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja toimintaan? Onko yhteistyöllä merkitystä luottamuksen rakentumisessa kasvattajiin? Vanhempien yhteisöllisyys saattaisi tuoda perheille jotain sellaista tukea, mikä heiltä tällä hetkellä puuttuu, kun monen perheen omat läheiset ihmiset asuvat kaukana.

Vanhempien ja varhaiskasvatuksen kasvattajien välistä luottamusta ja sen rakentumista on tutkittu vähän (Kikas ym. 2011, 24). Koen, että tämän vuoksi

luottamuksen rakentumiseen liittyviä mielenkiintoisia tutkimusaiheita on todella paljon ja monipuolisen tutkimuksen tekeminen aiheesta on tärkeää. Yllä esittelin vain muutamia tutkimus mahdollisuuksia. Lisäksi vanhemman ja kasvattajan hyvä yhteistyö ja luottamus heijastuvat lapsen elämään ja arkeen päiväkodissa, mikä on myös yksi painava syy tutkia lapsen elämässä tiiviisti olevien aikuisten välistä suhdetta.

LÄHTEET

- Adams, K. S. & Christenson, S. L. 2000. Trust and the family-school relationship examination of parent-teacher differences in elementary and secondary grades. *Journal of School Psychology* 38 (5), 477–497.
- Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Helsinki: Gaudeamus.
- Alasuutari M. 2010. Striving at partnership: Parent-practitioner relationships in Finnish early educators' talk. *European Early Childhood Education Research Journal* 18 (2), 149–161.
- Blue-Banning, M., Summers, J. A., Franklin, H. C., Nelson, L. L. & Beegle, G. 2004. Dimensions of family and professional partnership: constructive guidelines for collaboration. *Exceptional Children* 70 (2), 167–184.
- Boon, S.D. & Holmes, J.G. 1991. The dynamics of interpersonal trust: Resolving uncertainty in the face of risk. Teoksessa R. A. Hinde & J. Groebel (toim.) *Cooperation and prosocial behavior*. Cambridge UK: Cambridge University Press, 190–211.
- Bronfenbrenner, U. 1979. *The ecology of human development. Experiments by nature and design*. Cambridge: Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, U. 2016. Ekologisten järjestelmien teoria. Teoksessa A. Bandura, R. Vasta, & A. Toppi (toim.) *Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä*. Tallinna: United Press Global, 221–288.

- Brooker, L. 2008. Supporting transitions in the early years. Great Britain: Open University Press.
- Brooker, L. 2010. Constructing the triangle of care: Power and professionalism in practitioner/parent relationships. *British Journal of Educational Studies* 58 (2), 181-196.
- Dalli, C. 1999. Learning to be in childcare: mothers' stories of their child's 'settling-in'. *European Early Childhood Education Research Journal* 7 (2), 53-66.
- Dalli, C. 2002. Constructing identities: being a "mother" and being a "teacher" during the experience of starting childcare. *European Early Childhood Education Research Journal* 10 (2), 85-101.
- Drugli M.B. & Undheim A. M. 2012. Partnership between parents and caregivers of young children in full-time daycare. *Child Care in Practice* 18 (1),51-65.
- Dunst, C., Trivette, C., & Johanson, C. 1994. Parent-professional collaboration and partnerships. Teoksessa C. J. Dunst, C. M. Trivette, & A. G. Deal (toim.) *Supporting and strengthening families: Methods, strategies and practices* (1) Cambridge, MA: Brookline Books, 197-211.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Govier, T. 1997. *Social Trust and Human Communities*. Montreal Kingston: McGill-Queen's University Press.
- Haaparanta, L. & Niiniluoto, I. 1991 (6. korjattu painos). *Johdatus tieteelliseen ajatteluun*. Helsingin yliopiston filosofian laitoksen julkaisu No 3, 1986.

- Hiitola-Moilanen, M. 2009. Omahoitajatyötapa kehittämisteemana Oulun kaupungin päiväkodeissa. Teoksessa M. Hiitola-Moilanen, A. Määttä, L. Oikonen, M. Parhiala, H. Sarvela & A. Vähärautio (toim.) *Sinun? Minun? Meidän.* Varhaiskasvatuksen kehittämishanke Varhis 2006-2008. Oulu: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Pohjois-Pohjanmaan varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö, 83-93.
- Huttunen, L. 2010. Tiheä kontekstointi: Haastattelu osana etnografista tutkimusta. Teoksessa J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.) *Haastattelun analyysi.* Tampere: Vastapaino, 39-59.
- Ilmonen, K. 2005. Luottamuksen operationalisoinnista. Teoksessa P. Jokivuori (toim.) *Sosiaalisen pääoman kentät.* Jyväskylä: Minerva, 45-68.
- Isojärvi, L. & Kangas, L. 2008. Omahoitajana alle kolmevuotiaiden lasten päiväkotiryhmässä. Lastentarhanopettajien ja lastenhoitajien näkemyksiä. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.
- Karikoski, H. & Tiilikka, A. 2011. Eheä kasvunpolku – haaste yhteistyölle. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja.* Jyväskylä: PS-kustannus, 77-92.
- Karila, K. 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A. R. Nummenmaa & R. Rasku-Puttonen (toim.) *Kasvatusvuorovaikutus.* Tampere: Vastapaino, 91-108.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Helsinki: Stakes. Oppaita 63.

- Keen, D. 2007. Parents, families, and partnerships: issues and considerations. *International Journal of Disability, Development and Education* 54 (3), 339–349.
- Keyes, C. 2002. A way of thinking about parent/teacher partnerships for teachers. *International Journal of Early Years Education* 10 (3), 177–190.
- Kikas, E., Poikonen, P-L., Kontoniemi, M., Lyyra, A-L., Lerkkanen, M-K. & Niilo, A. 2011. Mutual trust between kindergarten teachers and mothers and its associations with family characteristics in Estonia and Finland. *Scandinavian Journal of Educational Research* 55 (1), 23–37
- Kiviniemi, K. 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa J. Aaltola & Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 70–85.
- Klein, P. S., Kraft, R. R. & Shohet, C. 2010 Behaviour patterns in daily mother-child separations: possible opportunities for stress reduction. *Early Child Development and Care* 180 (3), 387–396.
- Korhonen, M. 2006. Sukupolven merkitys vuorovaikutussuhteissa. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A. R. Nummenmaa & R. Rasku-Puttonen (toim.) *Kasvatusvuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 51–69.
- Kotkavirta, J. 2000. Luottamus instituutioihin ja yksilöllinen hyvinvointi. Teoksessa K. Ilmonen (toim.) *Sosiaalinen pääoma ja luottamus*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 55–68.

- Laki lasten päivähoidosta 36/1973. Viitattu 7.6.2017 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>
- Lerikkanen, M-K., Kikas, E., Pakarinen, E., Poikonen, P-L. & Nurmi, J-E. 2013. Mothers' trust toward teachers in relation to teaching practices. *Early Childhood Research Quarterly* 28:1, 153-165.
- Lewicki, Roy. J. & Bunker, Barbara. B. 1996. Developing and maintaining trust in work relationships. Teoksessa: R. M. Kramer & T. R. Tyler (toim.) *Trust in organizations, Frontiers of theory and research*. Thousand Oaks: Sage, 114-137.
- Liamputtong, P. & Ezzy, D. 2005. *Qualitative research methods*. 2nd ed. New York: Oxford University Press.
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. 1985. *Naturalistic inquiry*. Newbury Park: Sage.
- Margetts, K. 2007. Understanding and supporting children: shaping transition practices. Teoksessa A-W. Dunlop & H. Fabian (toim.) *Informing transitions in the early years. Research, policy and practice*. London: Open University Press, 107-119.
- Munter, H. 2002. Lapsi aloittaa päivähoiton. Teoksessa A. Helenius, K. Karila, H. Munter, P. Mäntynen & H. Siren-Tiusanen. *Pienet päivähoitossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita*. Helsinki: WSOY, 35-63.
- Mäkelä, P. & Ruokonen, F. 2005. Luottamus sosiaalisen pääoman teorioiden ydinkäsitteenä. Teoksessa P. Jokivuori (toim.) *Sosiaalisen pääoman kentät*. Jyväskylä: Minerva Kustannus, 21-44.

- Onnismaa, E.-L. 2010. Lapsi, lapsuus ja perhe varhaiskasvatusasiakirjoissa 1967–1999. Tutkimuksia 313. Opettajakoulutuslaitos. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto. Helsinki: Yliopistopaino.
- Owen, M. T., Ware, A. M. & Barfoot, B. 2000. Caregiver-mother partnership behavior and the quality of caregiver-child and mother-child interactions. *Early Childhood Research Quarterly* 15 (3), 413–428.
- Park, J. H., Alber-Morgan, S. R. & Fleming, C. 2011. Collaborating with parents to implement behavioral interventions for children with challenging behaviors. *Teaching Exceptional Children* 43:3, 22–30.
- Parkkila, M., Välimäki, M. & Routsalo P. 2000. Kuvaileva tutkimus pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevan potilaan yksinäisyydestä. *Hoitotiede* 12, 26–35.
- Patton, M. Q. 2002. *Qualitative research & evaluation methods*. 3. painos. California Thousand Oaks: Sage.
- Perälä, M.-L., Salonen, A., Halme, N. & Nykänen, S. 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 36.
- Poikonen, P.-L. & Lehtipää, R. 2009. Päivähoidon ja kodin jaettu kasvatustehtävä: kasvatuskumppanuus perheen voimavarana. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä (toim.) *Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa*. Jyväskylä: PS-kustannus, 69–88.
- Rautamies, E., Laakso, M.-L. & Poikonen, P.-L. 2011. Haastavasti käyttäytyvä lapsi - kodin ja päivähoidon kasvatusyhteistyö koetuksella. Teoksessa T. Aro & M.-L. Laakso (toim.) *Itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen*. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti, 192–215.

- Reedy, C. K. & McGrath W. H. 2010. Can you hear me now? *Early Child Development and Care* 180 (3), 346–357.
- Rentzou K. 2011. Parent-caregiver relationship dyad in greek day care centres. *International Journal of Early Years Education* 19 (2), 163–177.
- Rimm-Kaufman, S. E. & Pianta, R. C. 2000 An ecological perspective on the transition to kindergarten: a theoretical framework to guide empirical research. *Journal of Applied Developmental Psychology* 21 (5), 491–511.
- Rutanen, N. 2017. Haastattelusta. Lasten siirtymät varhaiskasvatuksessa projekti 29.3.2017. Julkaisematon lähde. Jyväskylän yliopisto.
- Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa J. Ruusuvuori, M. Nikander & J. Hyvärinen. (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 9–38.
- Seitamaa-Hakkarainen, P. 2014. Kvalitatiivinen sisällönanalyysi. Viitattu 18.9.2017. <https://metodix.fi/2014/05/19/seitamaa-hakkarainen-kvalitatiivinen-sisallon-analyysi>
- Seligman, A. 2000. Luottamus ja yleinen vaihto. Teoksessa K. Ilmonen (toim.) *Sosiaalinen pääoma ja luottamus*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 39–54.
- Suojanen, P. 1982. Kulttuurin tutkimuksen empiiriset menetelmät. Tampereen yliopiston kansanperinteen laitos, moniste 4. Tampere.
- Tiilikka, A. 2005. Äitien kasvatuskäsityksiä ja arviointeja hyvästä päiväkotikasvatuksesta. Oulun yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan julkaisu E 76. Oulu: Oulun yliopisto.

- Tschannen-Moran, M. 2001. Collaboration and the need for trust. *Journal of Educational Administration*, 39, 308–331.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Tynjälä, P. 1991. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuudesta. *Kasvatus* 22 (5-6), 387–398.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Viitattu 11.6.2017.
http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf
- Zitting, J. & Ilmarinen, K. 2010. Missä on lähipalvelu? Lähipalvelukäsitteen määrittely ja käyttö julkisissa asiakirjoissa. Raportti 43/2010. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

PÄIVÄHOIDON ALOITUS

2. haastattelu

- Miltä tuntuu olla töissä/opinnoissa?

ALOITUS

- Kerro miten päiväkodissa on mennyt eli minkälaiset nämä ensimmäiset kuukaudet?
 - o Jos ei puhuttu aikaisemmin tutustumisesta: Tutustuminen ja ensimmäiset päivät? kok.päivä? 1.9-5.9.? ENTÄ sen jälkeiset viikot? Entä käytännössä: onko pe kotona vai miten? Kasvattajat kävivät kotona?
 - o Tulkinta lapsesta, toiminta ja tunteista:
 - lapsen sosiaalinen ja tunne-elämä/kokemus – miten sitä luonnehtisi tai siinä tärkeintä? Miltä lapsi on vaikuttanut aamulla ja illalla? Onko jotain huomannut lapsen kiinnostuksista, jotain uutta tai muutosta? (Mistä näkyy?)
 - o Miltä on itsestä tuntunut? (aiemmin ”ei ollut itse valmis” – nyt?)
 - o Onko jotain yllätyksiä?
 - o Onko jotain joka edistänyt tai hankaloittanut arkea ja tätä päivähoidon aloitusta?
 - o Miltä päiväkodin arki vaikuttaa sinusta?

Jos oli jotain huolia/haasteita: (kuten ruokailu, päiväunet) – miten mennyt?

LAPSEN SOSIAALISET SUHTEET

- Kasvattajat: Kerro lapsen suhteesta päiväkodin kasvattajiin
 - o Minkälainen lapsenne on mielestänne pkn aikuisten kanssa?
 - o Johonkin aikuiseen erityinen? (lapsi pienryhmässä, kysy pienryhmän aikuisesta, joka mainittu 1. haastattelussa)
- Lapset: Kerro lapsen suhteesta päiväkodin lapsiin
 - o Onko siitä tullut jotain tietoa tai kuullut jotain tai nähnyt jotain?
 - o Mikä suhde – onko muuttunut (kun vertaan alkuperäisiin ajatuksiin)? (mainitsi ensimmäisessä haastattelussa, että lapsi ei ole suuryhmän lapsi)

KASVATTAJAT- VANHEMMAT YHTEISTYÖ

- Vanhempi-kasvattaja: kerro omasta suhteestasi päiväkodin kasvattajiin (vuorovaikutus + yhteistyö).
 - o Missä tilanteissa puhutaan tai miten yhteydenpito hoituu?
 - o Mitä käsitellään keskusteluissa? Onko jotain mitä vaikea puhua?
 - o Onko suhde jotenkin muuttunut alusta –tänne?
 - o Onko tullut esille jotain toiveita tai odotuksia henkilökunnan puolelta teidän perheelle tai lastanne koskien? (joko tutustumisessa tai kun varhaiskasvatus alkoi)

YHTEENVETOA

- Mitkä asiat nyt mielestäsi tärkeitä tekijöitä tai asioita jotka tukevat aloitusta, että tulisi positiivinen? Mitä kannattaisi tehdä, että aloitus sujuva? (vanhempana= tai toisaalta kasvattajana)?
- Tekisikö jotain toisin?
- Onko jotain mitä haluaa lisätä tai kysyä?

Liite 2. Esimerkki 2. tutkimuskysymyksen analyysirungosta

Yhdistävä luokka	Pääluokka	Yläluokka	Alaluokka	Alaluokan alaluokka
Luottamusta rakentavat tekijät	Vuorovaikutus	Vanhempien ja kasvattajien vuorovaikutus	kohtaamisen tilanteet - päivittäiset kohtaamiset - kasvatuskeskustelut	-avoimuus ja rehellisyys

			haasteet	- kiire ja yksityisyyden puute- - tiedonkulku - asiat, joista oli vaikea puhua tai ei oltu puhuttu lainkaan
		Vanhempien keskinäinen vuorovaikutus	vertaistuki	
Lapsen ja kasvattajan suhde	Tutut aikuiset tärkeitä	omahoitajuus		
	Lapsen kokemukset	lapsi tyytyväinen ja viihtyy	-voi olla oma itsensä -tuo äidille turvaa -	
Kasvattajan toiminta	Kuulluksi tuleminen	yhteiset tavoitteet ja suunnitelmat	-huolet ja toiveet otettu huomioon	
	Kunnioitus	tiedot ja taidot	-kasvattajien lapsilähtöisyys -arvostus molemminpuolista -epäily	
	Sensitiivisyys	yksilöllinen huomioiminen	-lapsen tarpeet -vanhempien tarpeet	
	Konteksti	samalaiset/erilaiset ajatukset		

			eri sukupolvet	
	Institutionaalisuus	Päivähoito edistää lapsen kehitystä	sosiaaliset suhteet arjentaidot kielenkehitys	
		Päiväkoti toiminnan järjestäjänä	erityistarpeet henkilökunta	-huomioon /ei huomioon - riittävyys
		Kasvattajan ja vanhemman roolit	vanhempi, kasvattaja, asiantuntija-keskeisyys	